ك

ك ‹كاف›: ئەرەب ئېلىپبەسىنىڭ 22 ـ ھەرپى بولۇپ، ئەبجەد ھېسابىدا «20»نى كۆرسىتىدۇ.

كَ: (ئەرلىك جىنسى كاتېگورىيىسىدىكى يەككە ئالماش) ساڭا، سېنىڭ دېگەنلەرگە ئوخشاش، مەسىلەن، «أُسَاعِدُكَ»: مەن ساڭا ياردەم قىلىمەن.

أَحْتَرِمُكَ: مەن سېنى ھۆرمەتلەيمەن.

كِتَابُكَ: سېنىڭ كىتابىڭ.

كَ (حَرْفُ جَرٍّ لِلتَّشْبِيهِ): ئوخشاشلىق قوشۇمچىسى بولۇپ، دەك، تەك، ئوخشاش قاتارلىق مەنىلەرنى بىلدۈرىدۇ. مەسىلەن: «زَيْدٌ كَالْأَسَدِ» زەيد يولۋاسقا ئوخشاش.

كَالْعَادَةِ: ئادەتتىكىدەك.

كَ: شۇنداق، شۇنىڭدەك دېگەن مەنىلەردە كېلىدۇ. مەسىلەن، «كذالك» شۇنىڭدەك، شۇنىڭغا ئوخشاش.

كَمَا قَالَ: ئۇ ئېيتقاندەك، ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە.

كَ (حَرْفُ جَرٍّ لِلتَّأْكِيدِ): تەكىتلەش مەنىسىدە كېلىدۇ.

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ ‹قرآن›: ھېچ شەيئى ئاللاھقا ئوخشاش ئەمەستۇر.

﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى﴾ ‹قرآن›: (ئى مۇھەممەد!) پەرۋەردىگارىڭ سېنى تاشلىۋەتكىنىمۇ يوق، يامان كۆرۈپ قالغىنىمۇ يوق.

إِحْفَظِي دَرْسَكِ: دەرسىڭنى يادلا.

كَأَءَ يَكْؤُءُ كَوْأً عَنْهُ: قورقۇپ كەتتى، ئەيمەندى.

كَأْءٌ . كَأْءَةٌ: قورقۇنچاق.

كَابَ يَكُوبُ كَوْبًا الشَّخْصُ: (نەرسىنى) ئىستاكاندا ئىچتى.

كَابِحٌ ج كَوَابِحُ: بويسۇندۇرغۇچى، باستۇرغۇچى، تىنچىتقۇچى.

بِلَاكَابِحٍ: توسالغۇسىز، ھېچ توسالغۇغا ئۇچرىماي.

كَابَدَ يُكَابِدُ مُكَابَدَةً وَ كِبَادًا: چىدىدى، بەرداشلىق بەردى.

كَابَدَ الْأَمْرَ: ئىشنىڭ قىيىنچىلىقىنى تارتتى.

كَابَدَ الْجُوْعَ: ئاشلىق ئازابىنى تارتتى.

كَابَدَ الْمُسَافِرُ اللَّيْلَ: قاراملىق بىلەن كېچىدە يول يۈردى.

كَابِدٌ: جاپاكەش، مۇشەققەت چەككۈچى، قىيىنچىلىققا ئۇچرىغۇچى.

كَابَرَ يُكَابِرُ مُكَابَرَةً: كاجلىق قىلدى، قارشىلاشتى.

كَابَرَ فِي الْمَحْسُوسِ الْمُشَاهَدِ: ئوپئوچۇق نەرسىدىمۇ كاجلىق قىلدى.

كَابِرٌ: چوڭ، ئۇلغار، مەرتىۋىلىك.

هُوَ كَابِرُ قَوْمِهِ: ئۇ قوۋمىنىڭ چوڭى، ئاقساقىلى.

وَرِثَ الْمَجْدَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ: شان ـ شەرەپ ئاتا ـ بوۋىسىدىن قالغان.

«يُرْجَعُ إِلَى الْكَابِرِ فِي شَتَّى الْأُمُورِ»: تۈرلۈك ئىشلاردا بوۋىغا مۇراجىئەت قىلىنىدۇ.

كَابَلَ يُكَابِلُ مُكَابَلَةً الدَّيْنَ: قەرزنى كېچىكتۈردى، ئارقىغا سوزدى.

كَابِلِيٌّ: پالساندىر ياغىچى (بەزى تروپىك بەلۋاغ دەرەخلىرىنىڭ قاتتىق، قىممەت باھالىق ياغىچى).

كَابُوسٌ ج كَوَابِيسُ: قارا بېسىش، يامان چۈش.

كَابُولٌ ج كَوَابِلُ: تور (ئۇۋچىنىڭ)، قىلتاق.

كَابٍ: نۇرسىز، رەڭسىز، خۇنۇك.

كَاتَبَ يُكَاتِبُ مُكَاتَبَةً: خەت - ئالاقە قىلىشىپ تۇردى.

كَاتَبَهُ مُدَّةً طَوِيلَةً: ئۇنىڭ بىلەن ئۇزاق مۇددەت خەت - ئالاقە قىلىشتى.

كَاتَبَ السَّيِّدُ عَبْدَهُ: خوجايىنى قۇلى بىلەن مۇئەييەن مىقداردا پۇل تۆلەش بەدىلىگە ئۇنى ئازاد قىلىش توختامى تۈزدى.

﴿فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا﴾ ‹قرآن›: ئەگەر ئۇلارنىڭ ساداقىتىنى بايقىساڭلار، توختام تۈزۈڭلار.

كَاتِبٌ ج كُتَّابٌ: ئاپتور، يازغۇچى، كۆچۈرگۈچى.

كَاتِبُ حِسَابَاتٍ: بوغالتىر.

﴿وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ﴾ ‹قرآن›: ئاراڭلاردىكى خەت بىلىدىغان كىشى ئادىللىق بىلەن يازسۇن.

كَاتِبُ الْعُقُودِ الرَّسْمِيَّةِ: جامائەت گۇۋاھلىقى بېجىرگۈچى.

كَاتِبٌ عَلَى آلَةِ الْكَاتِبَةِ: خەت ئۇرغۇچى، ماشىنىست.

كَاتِبٌ قِصَصِيٌّ: ھېكايە، رومان يازغۇچى.

إِتِّحَادُ الْكُتَّابِ الْعَرَبِ: ئەرەب يازغۇچىلار بىرلەشمىسى.

كَاتِبٌ ج كَتَبَةٌ: سېكرېتار.

كَاتِبُ الْمَحْكَمَةِ: سوت كاتىپى.

رَئِيسُ الْكَتَبَةِ: باش كاتىپ.

كَاتِبَةٌ ج كَاتِبَاتٌ: ئايال يازغۇچى.

آلَةٌ كَاتِبَةٌ: خەت ئۇرۇش ماشىنىسى.

هِيَ مِنَ الْكَاتِبَاتِ الْمَشْهُورَةِ: ئۇ ئايال داڭلىق يازغۇچى.

كَاتَمَ يُكَاتِمُ مُكَاتَمَةً: يوشۇردى، سىر ساقلىدى.

كَاتَمَهُ الْعَدَاوَةَ: ئاداۋەت ساقلىدى، قورسىقىدا غۇم ساقلىدى.

كَاتِمٌ ج كَاتِمُونَ: يوشۇرغۇچى.

كَاتِمُ السِّرِّ: سىر ساقلىغۇچى، مەخپىيەتلىكنى ساقلىغۇچى؛ سېكرېتار.

مُسَدَّسٌ كَاتِمٌ لِلصَّوْتِ: ئاۋازسىز تاپانچا.

كَاثَرَ يُكَاثِرُ مُكَاثَرَةً: ئارتىپ كەتتى، ئېشىپ كەتتى، ھالقىپ كەتتى.

كَاثِمٌ: توم.

كَاثُولِيكِيٌّ ج كَاثُولِيكٌ: كاتولىك دىنىغا ئېتىقاد قىلغۇچى.

كَاحَ يَكُوحُ كَوْحًا الشَّيْءَ: كۆمدى، (سۇغا) چىلىدى.

كَاحٌ ج أَكْيَاحٌ: تاغ باغرى.

كَاحِبٌ: نۇرغۇن، كۆپ.

مَالٌ كَاحِبٌ: كۆپ مال.

كَاحِطٌ ج كَوَاحِطُ: قۇرغاق، قۇرغاق يىل.

كَاحِلٌ ج كَوَاحِلُ: بېغىش.

كَاحِلُ الْقَدَمِ: ئوشۇق.

كَاخِيَةٌ ج كَوَاخٍ: ۋالىينىڭ كاتىپى، سېكرېتار.

كَادَ يَكَادُ كَوْدًا وَ مَكَادًا وَ مَكَادَةً: ئازلا قالدى، يېقىن قالدى، تاس قالدى.

كَادَ أَنْ يَمُوتَ: ئۆلگىلى تاس قالدى.

﴿يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ﴾ ‹قرآن›: چاقماق چاقىقاندا ئۇلار كۆزلىرىدىن ئايرىلىپ قالغىلى تاس قالىدۇ.

كَادَ يَمُوتُ فِي الْحَادِثِ: ۋەقەدە ئۆلگىلى تاس قالدى.

«هَذَا الْمَوْضُوعُ لَايَكَادُ يَأْخُذُ مِنْ وَقْتِي شَيْئًا»: بۇ ماۋزۇ ئازراق ۋاقتىمنىمۇ ئالمايدۇ.

كِدْتُ أَنْسَاهَا: ئۇنتۇپ قالاي دەپ قالدىم.

كَادَ يَكُودُ كَوْدًا وَ مَكَادًا فُلَانًا عَنِ الشَّيْءِ: توسۇدى، چەكلىدى.

كَادَ بِنَفْسِهِ: جان پىدا قىلدى.

كَادَ يَكِيدُ كَيْدًا: ئالدىدى، ئالدامچىلىق قىلدى، هىيلە ئىشلەتتى، هىيلىگەرلىك قىلدى.

كَادَهُ: ئۇغىسىنى قايناتتى.

كَادَ لَهُ: ئۇنىڭغا قەست قىلدى.

كَادَ لِعَدُوِّهِ: دۈشمىنىنى پەللىدى.

﴿إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا﴾ «قۇرئان»: ئۇلار ھەقىقەتەن ھىيلە ـ مىكىر ئىشلىتىدۇ.

«فُلَانٌ يَكِيدُ أَمْرًا مَا أَدْرِي مَا هُوَ»: پالانى بىر ئىشنى پىلانلاۋاتىدۇ، ئۇنىڭ نېمە ئىش ئىكەنلىكىنى بىلمەيمەن.

كَادِحٌ ج كَادِحُونَ: مېھنەتكەش، جاپاكەش، تىرىشچان.

﴿يَاأَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ﴾ «قۇرئان»: ئى ئىنسان! سەن ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىڭغا مۇلاقات بولغىنىڭغا قەدەر (ئۆز ئىشىڭدا) سەئيى ئىجتىھاد قىلىسەن.

الْعُمَّالُ الْكَادِحُونَ: ئەمگەكچان ئىشچىلار.

«تَحْسِينُ وَضْعِ الطَّبَقَاتِ الْكَادِحَةِ»: ئەمگەكچىلەر سىنىپىنىڭ ئەھۋالىنى ياخشىلاش.

كَادِهٌ ج كُدَّهٌ: سۇندۇرغۇچى، چاققۇچى.

كَادِيَةٌ ج كَوَادٍ: زامانىنىڭ بالايىئاپەتلىرى.

كَاذِبٌ ج كَذَبَةٌ وَكَاذِبُونَ وَكُذَّابٌ وَكُذَّبٌ م كَاذِبَةٌ ج كَاذِبَاتٌ وَكَوَاذِبُ: يالغانچى.

﴿إِنَّ اللهَ لَايَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھ ھەقىقەتەن يالغانچىنى، كۇفرىلىق قىلغۇچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ.

أَمَلٌ كَاذِبٌ: قۇرۇق ئارزۇ.

بَلَاغٌ كَاذِبٌ: خاتا دوكلات، خاتا مەلۇمات.

﴿إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ﴾ «قۇرئان»: قىيامەت قايىم بولغان چاغدا ھېچ ئادەم ئۇنى ئىنكار قىلالمايدۇ.

كَاذٍ (الكَاذِي): قىزىل.

كَارَ يَكُورُ كَوْرًا الْعِمَامَةَ: سەللە يۆگىدى.

كَارَ الْأَرْضَ: يەرنى كولىدى.

كَارَ يَكِيرُ كِيَارًا الْفَرَسُ: ئات قۇيرۇقىنى كۆتۈرۈپ چاپتى.

كَارَةٌ ج كَارَاتٌ: باغلام، تۇتام، دەستە.

كَارِثٌ ج كَوَارِثُ: بالايىئاپەت، پاجىئە.

إِنَّهُ لَأَمْرٌ كَارِثٌ: ئۇ ئەلۋەتتە كۆڭۈلسىز بىر ئىش.

كَارِثَةٌ ج كَوَارِثُ: بالايىئاپەت، ئېغىر ھادىسە، بالا ـ قازا، بەختسىزلىك.

كَارِثَةُ الزِّلْزَالِ: يەر تەۋرەش ئاپىتى.

ضَحَايَا الْكَوَارِثِ الطَّبِيعِيَّةِ: تەبىئىي ئاپەت قۇربانلىرى.

كَارِزٌ: دىن تارقاتقۇچى، مىسسىئونېر.

كَادَمَ يُكَادِمُ مُكَادَمَةً: سېخىي بولدى، مەرد بولدى، مۇكاپات بەردى.

«كَادَمَ الْأَبُ إِبْنَتَهُ بِكِتَابٍ تَشْجِيعًا لَهَا عَلَى نَجَاحِهَا»: ئاتا قىزىنىڭ مۇۋەپپەقىيەت قازانغانلىق يۈزىسىدىن ئۇنى ئىلھاملاندۇرۇش ئۈچۈن بىر كىتاب بىلەن مۇكاپاتلىدى.

كَارِهٌ ج كَارِهُونَ: بىزار بولغۇچى، يىرگەنگۈچى.

«يَجِبُ أَنْ تَفْعَلَ ذَالِكَ طَائِعًا أَوْ كَارِهًا»: سەن بۇ ئىشنى ئىختىيارى ياكى مەجبۇرىي قىلىشىڭ كېرەك.

كَارَى يُكَارِي مُكَارَاةً: ئىجارىگە بەردى.

كَازَ يَكُوزُ كَوْزًا: (نەرسىنى) تۇتقۇچلۇق ساپال قاچىدا ئىچتى.

كَازَ الشَّيْءَ: يىغدى، توپلىدى.

كَاسَ يَكُوسُ كَوْسًا الشَّخْصُ: بىر پۇتى بىلەن ماڭدى.

كَاسَ الْحَيَوَانُ: ھايۋان ئۈچ پۇتى بىلەن ماڭدى.

كَاسَ الشَّخْصُ فِي الْبَيْعِ: باھانى چۈشۈردى.

كَاسَ يَكِيسُ كَيْسًا وَكِيَاسَةً الْغُلَامُ: يىگىت زېرەك

بولدى، چېچەن بولدى، ئەقىللىق بولدى.

كَأْسٌ ج كُؤُوسٌ: قەدەھ، پىيالە.

كَاسِبٌ: پايدىغا ئېرىشكۈچى، غەلىبە قازانغۇچى، پايدا قازانغۇچى.

كَاسَةٌ ج كَاسَاتٌ: قەدەھ، رومكا، جام.

كَاسِحٌ: سۈپۈرگۈچى، تازىلىغۇچى.

كَاسِحَةُ الأَلْغَامِ: مىنا تازىلىغۇچى پاراخوت.

كَاسِدٌ: كاسات، كاسات بولغۇچى.

سُوقٌ كَاسِدَةٌ: كاسات بازار.

كَاسِرٌ ج كُسَّرٌ: قارا قۇش؛ بۇزغۇنچى، تارمار قىلغۇچى، بۆركۈت، تازقارا، قارچىغا، قۇرغۇي.

كَاسِرُ الأَضْرَاسِ: ئىشچىلار ئاسىيسى، ئىشچىلار خائىنى.

كَاسِرٌ م كَاسِرَةٌ ج كَاسِرَاتٌ و كَوَاسِرُ: يىرتقۇچ قۇش، تازقارا، غىجىرسالۋا، تاپقۇش.

كَاسِفٌ: قورقۇنچلۇق، ۋەھىمىلىك.

يَوْمٌ كَاسِفٌ: قورقۇنچلۇق كۈن.

كَاسِفٌ ج كَاسِفُونَ: غەمكىن، قايغۇلۇق؛ قاراڭغۇ، زۇلمەت، يوشۇرۇن، يېپىق.

رَجُلٌ كَاسِفٌ: غەمناك ئادەم.

هُوَ كَاسِفُ الْبَالِ: قايغۇلۇق، مەيۈس، غەمكىن، دەرد ـ ئەلەملىك.

كَاسِفُ الْوَجْهِ: قاپىقى تۈرۈك، خاپا، خامۇش، غەمكىن.

كَاسْكَتَةٌ ج كَاسْكَتَاتٌ: باش كىيىم.

كَاسِي ح كُسَاةٌ: كىيىم كىيىۋالغان، يالىڭاچ ئەمەس.

كَاشَ يَكُوشُ كَوْشًا عَنْهُ: قورقۇپ كەتتى، چۆچۈپ كەتتى، مەيتۇن بولدى.

كَاشَحَ يُكَاشِحُ مُكَاشَحَةً: مەسخىرە قىلىشتى، مازاق قىلىشتى، مازاق قىلىپ كۈلۈشتى.

كَاشَحَ فُلَانًا بِالْعَدَاوَةِ: دۈشمەنلەشتى، ئاداۋەتلەشتى.

كَاشِحٌ ج كَاشِحُونَ: يوشۇرۇن دۈشمەن، ئاداۋەت ساقلىغۇچى.

كَاشِدٌ: تىرىكچىلىك ئۈچۈن جاپا چېكىپ ئىشلىگۈچى.

كَاشَفَ يُكَاشِفُ مُكَاشَفَةً: ئۇقتۇردى، ئۇقتۇرۇپ قويدى، بىلدۈرۈپ قويدى.

كَاشَفَهُ بِالْعَدَاوَةِ: دۈشمەنلىكنى ئاشكارىلاپ قويدى.

كَاشَفَهَا بِحُبِّهِ لَهَا: ئۇنىڭغا مۇھەببەت ئىزھار قىلدى.

كَاشِفٌ كَاشِفُونَ و كَشَفَةٌ: ئاشكارىلىغۇچى، پاش قىلغۇچى، ئېچىپ تاشلىغۇچى، كەشىپ قىلغۇچى، كەشپىياتچى.

﴿وَإِن يَمْسَسْكَ اللّهُ بِضُرٍّ فَلاَ كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ﴾ ‹قرآن›: ئەگەر ئاللاھ ساڭا بىرەر كۈلپەت يەتكۈزسە، ئۇنى ئاللاھتىن باشقا ھېچكىم كۆتۈرۈۋېتەلمەيدۇ.

زَوْرَقٌ كَاشِفٌ لِلأَلْغَامِ: مىنا تازىلىغۇچى قېيىق.

كَاشِفٌ ج كُشَّافٌ: رايون باشلىقى، ئۆلكە باشلىقى.

كَاشِفَةٌ: قۇتۇلدۇرغۇچى.

﴿ أَزِفَتِ الآزِفَةُ لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ﴾ ‹قرآن›: قىيامەت يېقىنلاشتى، ئۇنىڭغا ئاللاھتىن باشقا كەشىپ قىلغۇچى يوق.

كَاشِفَةٌ ج كَوَاشِفُ: خىمىيىدىكى تەجرىبە قىلىش دورىلىرى؛ رەسۋالىق.

كَاصَ يَكِيصُ كَيْصًا وَ كَيَصَانًا و كُيُوصًا: تېز ماڭدى، ئالدىرىدى.

كَاصَ الرَّجُلُ عَنِ الشَّيْءِ: ئاجىز كەلدى.

كَاصَ الطَّعَامَ: تاماقنى يالغۇز يېدى.

كَاظِمٌ ج كُظَّامٌ: سۈكۈت قىلغۇچى، غەزىپىنى بېسىۋالغۇچى.

﴿وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ ‹قرآن›: ... ئاچچىقىنى يۇتىدىغانلار، كىشىلەرنى

كەچۈرىدىغانلار...

كَاظِمَةٌ ج كَظَائِمُ: تېرموس، چايدان.

كَاظٍ م كَاظِيَةٌ: قۇرغاق يەر.

كَاعَ يَكِيعُ كَيْعًا و كُيُوعَةً عَنْهُ: قورقۇپ كەتتى، سۈر بېسىپ كەتتى.

كَاعِبٌ ج كَوَاعِبُ: كۆكسى كۆتۈرۈلگەن (قىز).

﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازاً حَدَائِقَ وَأَعْنَاباً وَكَوَاعِبَ أَتْرَاباً﴾ «قۇرئان»: شۈبھىسىزكى، تەقۋادارلار نېمەتكە ئېرىشىدۇ (ئۇ نېمەت) باغلار، ئۈزۈملەر، تەڭتۇش قىزلاردۇر.

كَاعٍ (الكَاعِي) ج كُعَاةٌ: مەغلۇپ بولغۇچى، يېڭىلىغۇچى.

كَافَ يَكُوفُ كَوْفًا الأَدِيمَ: تېرىنى تىلدى.

كَافَأَ يُكَافِئُ مُكَافَأَةً ــ هُ: مىننەتدارلىق بىلدۈردى، ئۇنىڭ بىلەن تەڭ دەرىجىدە بولدى، ئوخشاش بولدى، باراۋەر بولدى.

«كَافَأَهُ فِي الرُّتْبَةِ»: تەڭ دەرىجىدە بولدى.

كَافَأَ الرَّجُلَ: مۇكاپاتلىدى، تەقدىرلىدى.

أَرَادَ أَنْ يُكَافِئَهُ بِشَيْءٍ مِنَ النُّقُودِ: ئۇنى مەلۇم مىقداردىكى پۇل بىلەن مۇكاپاتلاشنى ئويلىدى.

كَافَحَ يُكَافِحُ مُكَافَحَةً: كۈرەش قىلىشتى.

كَافَحَ عَنْهُ: ئۇنىڭدىن قوغدىدى، مۇداپىئەلەندى.

كَافَحَ الأَمْرَ: ئىشنى بىۋاسىتە باشقۇردى.

كَافَحَ عَنْهُ بِقَلْبِهِ وَلِسَانِهِ: ئۇنى قەلبى ۋە تىلى ئارقىلىق قوغدىدى.

كَافَحَ الأَطِبَّاءُ الأَمْرَاضَ: دوختۇرلار كېسەللىكلەرگە قارشى كۈرەش قىلدى.

كَافَحَتِ الدَّوْلَةُ البَطَالَةَ: دۆلەت ئىشسىزلىققا قارشى كۈرەش ئېلىپ باردى.

كَافِرٌ ج كُفَّارٌ و كَافِرُونَ و كَفَرَةٌ: ئىنكار قىلغۇچى، كاپىر، ياپقۇچى.

﴿وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ «قۇرئان»: كۇفرانى نېمەت قىلغۇچىلار زۇلۇم قىلغۇچىلاردۇر.

كَافِرٌ بِنِعْمَةِ اللهِ: ئاللاھنىڭ نېمىتىنى ئىنكار قىلغۇچى.

﴿كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ﴾ «قۇرئان»: ئۆسۈملۈكى دېھقانلارنى خۇرسەن قىلغان يامغۇرغا ئوخشايدۇ.

﴿أُوْلَئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ﴾ «قۇرئان»: بۇلار كاپىرلاردۇر، فاجىرلاردۇر.

كَافِرَةٌ ج كَوَافِرُ: رومكا، جام.

كَافَّةً: پۈتۈنلەي، تامامەن، ھەممە، ئومۇمىيۈزلۈك.

حَضَرَ الطُّلَّابُ كَافَّةً: ئومۇمىي ئوقۇغۇچىلار قاتناشتى.

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيراً وَنَذِيراً﴾ «قۇرئان»: سېنى بىز پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈن خۇش خەۋەر بەرگۈچى ۋە ئاگاھلاندۇرغۇچى قىلىپ ئەۋەتتۇق.

كَافَلَ يُكَافِلُ مُكَافَلَةً: توختام تۈزۈشتى.

كَافِلٌ ج كُفَّلٌ: كېپىل، كېپىل بولغۇچى ئادەم.

كَافِلُ الْيَتِيمِ: يېتىمگە ھامىيلىق قىلغۇچى.

كَافِهٌ: قوماندان، ئەسكەر باشلىقى.

كَافُورٌ ج كَوَافِيرُ: ناپتالىن، كافور.

زَيْتُ الْكَافُورِ: كافور مېيى.

شَجَرَةُ الْكَافُورِ: كافور دەرىخى.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُوراً﴾ «قۇرئان»: ھەقىقەتەن ياخشىلار كافور ئارىلاشتۇرۇلغان جاملاردىن ئىچىدۇ.

كَافٍ ج كُفَاةٌ: تولۇق، يېتەرلىك، كىشىنى قاندۇرارلىق.

﴿أَلَيْسَ اللهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾ «قۇرئان»: ئاللاھ بەندىسىگە يېتەرلىك ئەمەسمۇ؟

«هَذِهِ الْأَخْشَابُ كَافِيَةٌ تَمَامًا لِبِنَاءِ بَيْتٍ مِنْ ثَلَاثِ

غُرَفٍ»: بۇ ياغاچ ماتېرىياللىرى ئۈچ ئېغىزلىق ئۆي سېلىشقا پۈتۈنلەي يېتىدۇ.

«طَعَامُ الإِثْنَيْنِ كَافِي الثَّلَاثَةِ وَطَعَامُ الثَّلَاثَةِ كَافِي الأَرْبَعَةِ» ‹حديث›: ئىككى ئادەمنىڭ تامىقى ئۈچ ئادەمگە، ئۈچ ئادەمنىڭ تامىقى تۆت ئادەمگە يېتىدۇ.

كَالَ يَكِيلُ كَيْلًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۆلچىدى.

كَالَ الشَّيْءَ بِالشَّيْءِ: نەرسىنى سېلىشتۇردى.

كَالَ لَهُ الضَّرَبَاتِ أَوِ اللَّطَمَاتِ: ئارقىمۇئارقا كاچاتلىدى.

كَالأَ يُكَالِئُ مُكَالَأَةً وَكِلَاءً فُلَانًا: پالانىنى كۆزەتتى.

كَالَحَ يُكَالِحُ مُكَالَحَةً: يۈزتۇرا جېدەللەشتى.

كَالَحَ الْقَمَرُ: ئاي بۇلۇت ئاستىغا يوشۇرۇندى.

كَالِحٌ ج كَالِحُونَ: قوشۇمىسىنى تۈرگۈچى، قاپىقى تۈرۈك، چىرايى تۇتۇق.

لَوْنٌ كَالِحٌ: تۇتۇق رەڭ.

شِتَاءٌ كَالِحٌ: قارا قىش.

وَجْهٌ كَالِحٌ: هارغىن چىراي.

دَهْرٌ كَالِحٌ: قاتتىق زامان.

كَالٌّ: چارچىغۇچى، هارغۇچى؛ ئاجىز، گال، ئۆتمەس.

كَالَمَ يُكَالِمُ مُكَالَمَةً ـ ه: سۆزلەشتى، سۆهبەتلەشتى.

كَامِخٌ ج كَوَامِخُ: چىلىغان سەي، ئاچار سەي، دورا ـ دەرمەك.

كَامِدٌ: قايغۇرغۇچى، هەسرەت چەككۈچى؛ رەڭگى ئۆڭگەن.

كَامَعَ يُكَامِعُ مُكَامَعَةً: قۇچاقلىدى، قۇچاقلاشتى.

كَامَعَهُ: ئۇنى باغرىغا باستى، بىللە ياتتى.

كَامِلٌ ج كَمَلَةٌ م كَامِلَةٌ: تولۇق، ساق، پۈتۈن، مۇكەممەل، كامىل.

كَامِلُ الْعَدَدِ: پۈتۈن سان، تولۇق سان.

بِالْكَامِلِ: يېتەرلىك، تولۇقى بىلەن.

«إِشْتَرَى الْعِمَارَةَ بِكَامِلِهَا»: ئىمارەتنى تولۇق سېتىۋالدى.

نَامَ بِكَامِلِ مَلَابِسِهِ: پۈتۈن كىيىملىرى بىلەنلا ئۇخلىدى.

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَن يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ﴾ ‹قرآن›: ئانىلار (بالىلارنى ئېمىتىش مۇددىتىدە) تولۇق ئېمىتمەكچى بولسا، تولۇق ئىككى يىل ئېمىتىشى لازىم.

رَجُلٌ كَامِلُ النُّمُوِّ: بېجىرىم ئۆسكەن ئادەم.

كَامِنٌ ج كَامِنُونَ: يوشۇرۇنۇۋالغۇچى.

ثَائِرٌ كَامِنٌ فِي الْجَبَلِ: تاغقا يوشۇرۇنغان قوزغىلاڭچى.

كَامِنٌ ج كَوَامِنُ: يوشۇرۇن، مەخپىي.

رَصِيدٌ لُغَوِيٌّ كَامِنٌ: يوشۇرۇن تىل بايلىقى.

قُوَّةٌ كَامِنَةٌ: يوشۇرۇن كۈچ، زاپاس كۈچ.

كَانَ يَكُونُ كَوْنًا و كِيَانًا و كَيْنُونَةً: بولدى، پۈتتى، ئورۇنلاندى، ئىدى.

كَانَ الشِّتَاءُ بَارِدًا: قىش سوغۇق بولدى.

«مَاشَاءَ اللهُ كَانَ»: ئاللاھ خالىغان نەرسە بولىدۇ.

أَصْبَحَ فِي خَبَرِ كَانَ: يوقالدى، گۇمران بولدى.

كَانَ مَاكَانَ: ئەلقىسسە، ئەپسانىلەر باشلانغاندا ئېيتىلىدىغان سۆز.

«مَا كَانَ أَحْسَنَ لَوْ عَفَوْتَ»: مۇبادا كەچۈرىدىغان بولساڭ نېمىدېگەن ياخشى! (بۇ يەردىكى مَا ئارتۇق).

أَيَّ مَنْ كَانَ: كىم بولمىسۇن، مەيلى ئۇ كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، كىم بولۇشىغا قارىماي.

دَخَلَ الأَمْرُ فِيْ خَبَرِ كَانَ: ئىش ئۆتۈپ كەتتى.

كَانَ هُنَا: ئۇ مۇشۇ يەردە ئىدى.

كَانَ طَالِبًا: ئۇ ئەسلىدە ئوقۇغۇچى ئىدى.

كَانَ يَقْرَأُ: ئۇ ئوقۇۋاتاتتى.

كَمَا لَوْ كَانَ هُنَا: ئۇ مۇشۇ يەردە ئوخشايدۇ.

كَائِنًا مَا كَانَ: نېمىلا بولمىسۇن، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

كَانَ يَكِينُ كَيْنًا: باش ئەگدى، ئىتائەت قىلدى.

كَانِبٌ: تويۇپ قورسىقى چىڭقىلىپ كەتكەن ئادەم.

كَانِسٌ ج كُنَّسٌ: سۈپۈرگىچى، تازىلىقچى.

الْجَوَارِ الْكُنَّسِ: كېچىسى ئاشكارىلىنىپ كۈندۈزى يورۇيدىغان يۇلتۇزلار.

﴿فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾ «قرآن»: كۈندۈزى يوشۇرۇنغۇچى يۇلتۇزلار بىلەن، پاتىدىغان ۋاقتىدا يوشۇرۇنىدىغان يۇلتۇزلار بىلەن قەسەم قىلىمەن.

كَانِسَةٌ ج كَوَانِسُ و كَانِسَاتٌ: مىنا تازىلىغۇچى سايمان.

كَانَفَ يُكَانِفُ مُكَانَفَةً: ياردەم بەردى، ياردەملەشتى.

كَانُونٌ ج كَوَانِينُ: مەش، ئوچاق.

كَانُونُ الْأَوَّلِ: دېكابىر، 12 ـ ئاي.

كَانُونُ الثَّانِي: يانۋار، 1 ـ ئاي.

طَبَخْتُ الشَّايَ عَلَى الْكَانُونِ: ئوچاقتا چاي دەملىدىم.

كَاهَ يَكِيهُ كَيْهًا فُلَانًا: پالانىنىڭ ئېغىزىنىڭ پۇرىقى پۇراپ قالدى.

كَاهِلٌ ج كَوَاهِلُ: مۈرە، دولا.

كَاهِلُ الْفَرَسِ: ئاتنىڭ يالى.

«حَمِلَ الْعَامِلُ كِيسَ الْإِسْمِنْتِ عَلَى كَاهِلِهِ»: ئىشچى سېمونت خالتىسىنى مۈرىسىگە ئېلىپ كۆتۈردى.

«أُلْقِيَتْ مُحَارَبَةُ الْغَلَاءِ عَلَى كَاهِلِ الْحُكُومَةِ»: باھانىڭ ئۆرلەپ كېتىشىگە قارشى كۈرەش قىلىش ھۆكۈمەتنىڭ زىممىسىگە چۈشتى.

فُلَانٌ شَدِيدُ الْكَاهِلِ: پالانى ئابرۇيلۇق ئادەم.

كَاهِنٌ ج كَهَنَةٌ و كُهَّانٌ: كاھىن، پالچى، رەمچى، داخان.

﴿فَمَا أَنتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ﴾ «قرآن»: سەن پەرۋەردىگارىڭنىڭ نېمىتى بىلەن كاھىنمۇ ئەمەس ۋە مەجنۇنمۇ ئەمەس.

سَجْعُ الْكُهَّانِ: پوپلارنىڭ ئوقۇيدىغان نەرسىلىرى.

كَاوٍ: كۆيدۈرگۈچى، داغلىغۇچى.

كَايَدَ يُكَايِدُ مُكَايَدَةً: ئۇنىڭغا ھىيلە ئىشلەتتى، ئالدىدى.

كَائِعٌ ج كَاعَةٌ: قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك.

كَائِنٌ: مەۋجۇت.

كَائِنًا مَاكَانَ: قانداق بولمىسۇن، قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

كَائِنٌ حَيٌّ: جانلىقلار.

الْكَائِنُ الْمُطْلَقُ: ئاللاھ.

كَائِنًا مَنْ كَانَ: كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

«يُعَاقِبُ الْقَانُونُ الْمُخَالِفَ كَائِنًا مَنْ كَانَ»: قانۇن كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر خىلاپلىق قىلغۇچىنى جازالايدۇ.

الْكَائِنَاتُ: ئالەم، كائىنات، مەۋجۇدات.

كَآبَةٌ: قايغۇ، غەم، خاپىلىق، بىئارامىلىق، ھەسرەت.

كَئِبَ يَكْأَبُ كَأْبًا كَأْبَةً كَآبَةً: ھەسرەت چەكتى، قايغۇردى، پەرىشان بولدى، ئۈمىدسىزلەندى، قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمدى.

كَئِبٌ: غەمكىن، قايغۇلۇق، كۆڭلى يېرىم.

كَئِبُ اللَّوْنِ: سارغىيىپ كەتكەن، تاتىرىپ كەتكەن.

كَأْبٌ . كَأْبَةٌ: قايغۇ، غەم، خاپىلىق، بىئارامىلىق، ھەسرەت.

كَأَجَ يَكْأَجُ كَأْجًا الرَّجُلُ: كىشى دۆتلىشىپ كەتتى.

كَأَدَ يَكْأَدُ كَأْدًا الشَّخْصُ: قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمۈپ

كەتتى.

كَأَدَ الْأَمْرُ عَلَيْهِ: ئىش ئۇنىڭغا قىيىنلىشىپ كەتتى.

كَأْدَاءُ: غەم-قايغۇ، ھەسرەت؛ قاراڭغۇ كېچە.

عَقَبَةٌ كَأْدَاءُ: قىيىن ئۆتكەل، مۈشكۈل پەيت.

كَأْسٌ ج كُؤُوسٌ و أَكْؤُسٌ: كاسە، قاچا، جام، ھاراق، ئالتۇن ياكى كۈمۈش لوڭقا.

كَأْسُ الْحِجَامَةِ: لوڭقا (تىببىيدا ئىشلىتىلىدىغان).

كَأْسُ الزَّهْرَةِ: تەشتەك، گۈل قاچىسى.

شَرِبَ الْكَأْسَ حَتَّى الثُّمَالَةِ: ھاراقنىڭ دۇغىنى قويماي ئىچىۋەتتى.

كَأْسُ الْبُطُولَةِ: چېمپىيونلۇق لوڭقىسى.

تَحَصَّلَ الْفَرِيقُ عَلَى كَأْسِ الْعَالَمِ لِكُرَةِ الْقَدَمِ: ئەترەت دۇنيا پۇتبول لوڭقىسىغا ئېرىشتى.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُوراً﴾ «قۇرئان»: ياخشىلار ھەقىقەتەن كافۇر ئارىلاشتۇرۇلغان (مەي بىلەن تولدۇرۇلغان) جاملاردىن ئىچىدۇ.

كَأَصَ يَكْأَصُ كَأْصًا الشَّيْءَ: كۆپ يېدى، كۆپ ئىچتى.

كَأَصَهُ: ئۇنى بويسۇندۇردى، باش ئەگدۈردى.

كَأْكَأَ يُكَأْكِئُ كَأْكَأَةً: قورقۇنچاقلىق قىلدى، يۈرەكسىزلىك قىلدى.

كَأَنَّ: ئوخشاشلىق قوشۇمچىسى بولۇپ كېلىدۇ.

كَأَنَّ الْقَمَرَ مِصْبَاحٌ: ئاي گويا چىراغدۇر.

كَأَنَّ جُنُودَنَا أُسُودٌ: جەڭچىلىرىمىز گويا شىرغا ئوخشايدۇ.

كَأَنَّ: مۆلچەر، پەرەز ئۈچۈن كېلىدۇ.

كَأَنَّ الْعَدُوَّ لَمْ يَعْتَبِرْ بِمَا أَصَابَهُ مِنَ الْهَزِيمَةِ: دۈشمەنلەر مەغلۇبىيەتكە تەن بەرمەيدىغاندەك قىلاتتى.

كَأَنَّ الْفَجْرَ يَجِيءُ: تاڭ ئاتقاندەك قىلىدۇ.

كَأَنَّ (الشك والظن): گۇمان، شەك ئۈچۈن كېلىدۇ.

كَأَنَّكَ فَاهِمٌ كَلَامِي: سۆزۈمنى چۈشىنىۋاتقاندەك قىلىسەنغۇ؟

كَؤُودٌ: قىيىن، جاپالىق.

عَقَبَةٌ كَؤُودٌ: قىيىن توسالغۇ، مۈشكۈل ئۆتكەل، يەڭگىلى بولمايدىغان قىيىنچىلىق، ھالقىپ ئۆتكىلى بولمايدىغان توسۇق.

كَؤُولٌ: ئىسپىرت.

كَئِيبٌ ج كَئِيبُونَ: غەمكىن، قايغۇلۇق، كۆڭلى يېرىم.

رَجُلٌ كَئِيبٌ: غەمكىن ئادەم.

أُغْنِيَةٌ كَئِيبَةٌ: مۇڭلۇق ناخشا.

كَبَا يَكْبُو كَبْوًا و كُبُوًّا: دۈم چۈشتى.

كَبَا عَلَى وَجْهِهِ: يۈزىچە يىقىلدى.

كَبَا الْكُوزُ: كوزىنى بىكارلىدى، قۇرۇقدىدى.

كَبَا النُّورُ: يورۇقلۇق خىرەلەشتى.

كَبَا اللَّوْنُ: رەڭ ئۆڭدى.

يَكْبُو الْجَوَادُ: ئارغىماقمۇ مۇدۇرىدۇ.

كِبَاءٌ ج كُبًى: ئىسرىق ياغىچى.

كَبَابٌ: كاۋاپ.

كُبَادٌ: جىگەر ئاغرىقى، جىگەر ياللۇغى.

كُبَارٌ: چوڭ، ئۇلۇغ، زور، بۈيۈك.

كِبَاسَةٌ ج كَبَائِسُ: بىر ساپاق خورما.

كَبَّ يَكُبُّ كَبًّا الْإِنَاءَ: قاچىنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلدى.

كَبَّ الرَّجُلَ عَلَى وَجْهِهِ: كىشىنى دۈم يىقىتتى.

﴿وَمَن جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ﴾ «قۇرئان»: يامان ئىش قىلغانلار دوزاختا يۈزى بىلەن تاشلىنىدۇ.

كَبَّتِ الْمَرْأَةُ الْقِدْرَ: ئايال قازاننى دۈم كۆمتۈردى.

كَبَّ الْغَزْلَ: يىپنى يۇمىلاق قىلىپ توردى.

كَبٌّ: ئۆرۈمەك، ئاستىن-ئۈستۈن قىلماق، ئاغدۇرماق.

كَبَّاحَةٌ ج كَبَّاحَاتٌ: تورمۇز.

الكُبَّادُ: لىمون، لىمون دەرىخى.

كُبَّارٌ: چوڭ، ئۇلۇغ، زور، بۈيۈك.

كَبَّاسٌ ج كَبَابِيسُ: قىسىش سايمىنى، چىڭداش سايمىنى؛ لاخشىگىر، پرېسلاش ماشىنىسى.

كَبَّاسُ الطُّلْمَبَةِ: پورشېن.

كَبَّبَ يُكَبِّبُ تَكْبِيبًا الغَزْلَ: يىپنى تۈردى.

كَبَّبَ اللَّحْمَ: گۆشنى كاۋاپ قىلدى.

كُبَّةٌ ج كُبَبٌ: بىر توپ ئادەم، بىر قېتىملىق هۇجۇم، ئېغىر يۈك، تۇرمەل؛ ۋابا، تېقىنچىلىق، بىر توپ ئات، چوڭ تۈگە.

كُبَّةُ الشِّتَاءِ: قىشنىڭ قاتتىق سوغۇقى.

كُبَّةُ صُوفٍ: تۈرۈلگەن يۇڭ.

كُبَّةُ غَزْلٍ: تۈرۈلگەن يىپ.

كَبَّدَ يُكَبِّدُ تَكْبِيدًا ـ ه: ئۇنىڭغا ئارتتى، يۈكلىدى.

كَبَّدَ الْعَدُوَّ خَسَائِرَ كَبِيرَةً: دۈشمەننى چوڭ زىيانغا ئۇچراتتى.

كَبَّدَتِ الشَّمْسُ السَّمَاءَ: كۈن چۈش بولدى.

كَبَّرَ يُكَبِّرُ تَكْبِيرًا: چوڭايتتى، زورايتتى، تەكبىر ئېيتتى.

كَبَّرَ الصُّورَةَ: رەسىمنى چوڭايتتى.

كَبَّرَ فُلاَنٌ: پالانى ئاللاھۇ ئەكبەر، دېدى.

﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا.

كَبَّرَهُ: ئۇنى چوڭ كۆردى، هۆرمەتلىدى.

كَبَّرَ الأَمْرَ: ئىشنى مۇبالىغە قىلدى، چوڭايتىۋەتتى.

كَبَّرَ الْجُرْمَ: جىنايەتنى ئېغىرلىتىۋەتتى.

كَبَّسَ يُكَبِّسُ تَكْبِيسًا: هۇجۇم قىلدى.

كَبَّسَ الْجَسَدَ: بەدەننى ئۇۋۇلاپ تۇتۇپ قويدى.

كَبَّلَ يُكَبِّلُ تَكْبِيلًا الأَسِيرَ: ئەسىرنى باغلىدى، ئىشكەل سالدى؛ سولىدى.

كَبَّلَ الْغُلَّ فِي يَدَيْهِ: قولىغا كويزا سالدى.

كَبُّودٌ ج كَبَابِيدُ: باش كىيىم بىلەن بىللە بولغان پەلتۇ.

كَبَتَ يَكْبِتُ كَبْتًا غَيْظَهُ فِي جَوْفِهِ: ئاچچىقىنى بېسىۋالدى، دەردىنى ئىچىگە يۇتتى.

كَبَتَ الشَّخْصُ فُلاَنًا: پالانىنى خارلىدى، هاقارەتلىدى.

كَبَتَهُ: ئۇنى هالاك قىلدى، ئۆلتۈردى.

كَبَتَهُ لِوَجْهِهِ: ئۇنى دۈم يىقىتتى.

كَبَتَ الْعَدُوَّ: دۈشمەننى بىتچىت قىلدى، چېكىندۈردى.

كَبَتَ الرَّأْيَ الْعَامَّ: جامائەت پىكرىنى باستى.

﴿كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ «قرآن»: ئۇلاردىن بۇرۇنقىلار هالاك قىلىنغاندەك هالاك قىلىندۇ.

كَبِتَ يَكْبَتُ كَبَتًا اللَّحْمُ: گۆش بۇزۇلدى، سېسىپ قالدى.

كَبَحَ يَكْبَحُ كَبْحًا الدَّابَّةَ بِاللِّجَامِ: ئۇلاغنىڭ تىزگىنىنى تارتتى، تىزگىنلىدى.

كَبَحَهُ: ئۇنى توسۇدى، قايتۇردى، چەكلىدى.

كَبَحَ الْعَوَاطِفَ: هېسسىياتنى باستى.

كَبَحَ جِمَاحَ الثَّوْرَةِ: ئىنقىلابنى كونترول قىلدى.

كَبَحَ جِمَاحَ نَفْسِهِ: ئۆزىنى يىغىۋالدى، نەپسىنى بېسىۋالدى.

كَبَحَ السَّيَّارَةَ: ماشىنىنى تورمۇزلىدى.

كَبْحٌ: تىزگىنلىمەك، توسۇش.

أَصْبَحَ مِنَ الصَّعْبِ كَبْحُ جِمَاحِ هَذَا الْغَلاَءِ: باهانىڭ ئۆسۈشىنى تىزگىنلەش قىيىن بولدى.

كَبَدَ يَكْبُدُ كَبْدًا البَرْدُ الْقَوْمَ: سوغۇق قەۋمنى قىينىدى.

كَبَدَهُ: جىگەر ئاغرىقى بولۇپ قالدى.

كُبِدَ الرَّجُلُ: جىگەر ئاغرىقىغا گىرىپتار بولدى.

كَبِدَ يَكْبَدُ كَبَدًا الشَّخْصُ: جىگەر ئاغرىقىدىن قىينالدى؛ قورسىقىنىڭ تۆپى تەرىپى يوغىناپ

كەتتى.

كَبَدٌ ج أَكْبَادٌ: جاپا ـ مۇشەققەت؛ جىگەر.

لَقِيَ مِنَ هَذَا الْأَمْرِ كَبَدًا: ئۇ بۇ ئىشتىن جاپاغا يولۇقتى.

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ «قرآن»: بىز ئىنساننى ھەقىقەتەن جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدە قىلىپ ياراتتۇق.

كَبَدٌ.كَبْدٌ ج أَكْبَادٌ و كُبُودٌ: جىگەر، بېغىر، ئوتتۇرا قىسىم.

يَشْكُوْ مِنْ إِلْتِهَابِ الْكَبَدِ: جىگەر ياللۇغى بولۇپ قالدى.

الشَّمْسُ فِي كَبِدِ السَّمَاءِ: كۈن ئىگىلىگەندىكى قۇياش.

كَبِدُ الْأَرْضِ: يەر ئاستى بايلىقى.

«وَتُلْقِي الْأَرْضُ أَفْلَاذَ كَبِدِهَا» «حديث»: زېمىن يەر ئاستى بايلىقلىرىنى ئۈستىگە چىقىرىدۇ.

الْوَلَدُ كَبِدُ الْأَبِ: بالا ئاتىنىڭ جىگەر پارىسى.

أَوْلَادُنَا أَكْبَادُنَا: ئەۋلادلىرىمىز بىزنىڭ جىگەر پارىلىرىمىز.

كَبَرَ يَكْبُرُ كَبْرًا فِي السِّنِّ: ياشىنىپ قالدى، يېشى چوڭىيىپ قالدى.

«أَخِيْ يَكْبُرُنِي بِسَنَةٍ وَ أُخْتِي تَكْبُرُهُ بِسَنَتَيْنِ»: قېرىندىششىم مەندىن بىر ياش چوڭ، ھەمشىرەم ئۇنىڭدىن ئىككى ياش چوڭ.

كَبِرَ يَكْبَرُ كِبَرًا الشَّخْصُ أَوِ الْحَيَوَانُ: ياشىنىپ قالدى، چوڭىيىپ قالدى.

كَبُرَ يَكْبُرُ كِبَرًا الرَّجُلُ: كىشى زورايدى، گەۋدىلىك بولدى.

كَبُرَ فِي الْقَدْرِ: قەدىرلىك بولدى، مەرتىۋىلىك بولدى.

كَبُرَ عَلَيْهِ الْأَمْرُ: ئىش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلدى.

﴿كَبُرَ مَقْتاً عِندَ اللَّهِ أَن تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ «قرآن»: سىلەرنىڭ قىلمايدىغان ياخشى ئىشنى (قىلىمىز) دېيىشىڭلار ئاللاھنىڭ دەرگاھىدا ئەڭ ئۆچ كۆرۈلىدىغان نەرسىدۇر.

«كَبُرَ عَلَيْهِ أَنْ يَعُوْدَ إِلَى الْحَقِّ»: ھەققە قايتىش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلدى.

كِبْرٌ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، مەغرۇرلانماق، چوڭلۇق، كىبىر؛ چوڭ گۇناھ.

﴿وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ «قرآن»: بوھتاننىڭ چوڭ قىسمىنى تارقاتقان ئادەم قاتتىق ئازابقا دۇچار بولىدۇ.

«لَايَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرٍ» «حديث»: قەلبىدە زەررىچىلىك تەكەببۇرلۇق بار ئادەم جەننەتكە كىرمەيدۇ.

كُبْرٌ: نەرسىنىڭ زور بىر قىسمى، مۇھىم قىسمى، ئۇلۇغ، ئېسىل.

كِبَرٌ: ياشانغان، ياشىنىپ قالغان.

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ﴾ «قرآن»: جىمى ھەمدۇسانا ياشانغىنىمدا ماڭا ئىسمائىل بىلەن ئىسھاقنى بەرگەن ئاللاھقا خاستۇر.

كَبُرَتْ يُكَبِّرُ كَبَرَتَهُ الشَّيْءَ: نەرسىگە گۈگۈرت سۈركىدى.

كَبْرَةٌ: ياشانغانلىق.

كِبْرَةٌ: چوڭ گۇناھ.

كُبْرَى ج كُبْرَيَاتٌ: ئەڭ چوڭ، ئەڭ ئۇلۇغ.

«وَرَدَ هَذَا الْخَبَرُ فِي كُبْرَيَاتِ الصُّحُفِ»: بۇ خەۋەر چوڭ گېزىتلەرگە بېرىلدى.

هِيَ فِي فَرِيْقِ الْكُبْرَيَاتِ: ئۇ چوڭلار ئەترىتىدە.

﴿فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَى﴾ «قرآن»: مۇسا پىرئەۋنگە چوڭ مۆجىزىنى كۆرسەتتى.

كِبْرِيَاءُ: ئۆزىنى چوڭ تۇتماق، مەغرۇرلانماق، چوڭلۇق.

«غَنِيٌّ لَايُخْفِي كِبْرِيَاءَهُ عَنِ النَّاسِ»: ئۆزىنىڭ چوڭچىلىقىنى خەقتىن يوشۇرمايدىغان باي.

﴿وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ «قرآن»: ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى ئۇلۇغلۇق ئاللاھقا خاستۇر.

كِبْرِيتٌ: گۈڭگۈرت، سەرەڭگە، قىزىل ياقۇت، قىزىل ئالتۇن.

مَنْجَمُ كِبْرِيتٍ: گۈڭگۈرت كېنى.

عُودُ كِبْرِيتٍ: سەرەڭگە تېلى.

عُلْبَةُ كِبْرِيتٍ: سەرەڭگە قېپى.

كِبْرِيتَاتٌ: سۇلفات، گۈڭگۈرت كىسلاتا تۇزلىرى.

كِبْرِيتُورٌ: گۈڭگۈرت بىرىكمىلىرى.

كِبْرِيتِيٌّ: گۈڭگۈرتلۈك.

حَمَّامُ مَعْدَنِيّ كِبْرِيتِيّ: ئارشاڭ.

يَنْبُوعٌ كِبْرِيتِيٌّ: گۈڭگۈرتلۈك بۇلاق.

حَامِضٌ كِبْرِيتِيٌّ: سۇلفات كىسلاتاسى.

غَازٌ كِبْرِيتِيٌّ: ئوكسىدلىق گۈڭگۈرت.

كَبَسَ يَكْبِسُ كَبْسًا عَلَى الشَّيْءِ: باستى، سىقتى.

كَبَسَ فُلَانًا: پالانىغا ھۇجۇم قىلدى.

كَبْسٌ: سىقماق، باسماق.

كَبْسُ السَّنَةِ: كەبىسە يىلى.

أَيَّامُ الْكَبْسِ: كەبىسە كۈنلىرى.

كَبْسَةٌ ج كَبَسَاتٌ: ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم قىلماق، تۇيۇقسىز باستۇرماق.

كَبْسَةُ اللُّصُوصِ لَيْلًا: ئوغرىلارنىڭ كېچىدە تۇيۇقسىز ھۇجۇم قىلىپ كىرىشى.

كَبْسُولَةُ الْمُفَرْقَعَاتِ: پىستان، پىلتە.

كَبَشَ يَكْبِشُ كَبْشًا الشَّيْءَ: نەرسىنى سىقىمداپ ئالدى.

كَبْشٌ ج أَكْبَاشٌ وكِبَاشٌ: قوچقار، باشلىق.

كَبْشَةٌ ج كَبْشَاتٌ: بىر سىقىم، بىر ئوچۇم؛ چۆمۈچ، ساپلىق.

كَبْشَةُ أَرُزٍّ: بىر ئوچۇم گۈرۈچ.

كَبَعَ يَكْبَعُ كَبْعًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۈزدى، كەستى.

كَبَعَهُ عَنْ كَذَا: توسۇدى.

كَبَعَ النُّقُودَ: پۇلنى ئۆلچىدى.

كَبْكَبَ يُكَبْكِبُ كَبْكَبَةً: يىقىتتى، ئاغدۇردى، ئاستىن-ئۈستۈن قىلدى.

﴿فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ وَالْغَاوُونَ وَجُنُودُ إِبْلِيسَ أَجْمَعُونَ﴾ «قرآن»: بۇتلار، گۇمراھلار ۋە ئىبلىسنىڭ قوشۇنلىرىنىڭ ھەممىسى دوزاخقا ئۈستى-ئۈستىلەپ تاشلىنىدۇ.

كَبَلَ يَكْبُلُ كَبْلًا: باغلىدى، ئىشكەل سالدى.

كَبَلَ غَرِيمَهُ الدَّيْنَ: قەرزدارغا مۆھلەت بەردى.

كَبْلٌ ج كُبُولٌ: ئىشكەل، كويزا.

كَبْوَةٌ ج كَبَوَاتٌ: دۇم چۈشمەك، مۈدۈرۈلۈپ كەتمەك.

لِكُلِّ جَوَادٍ كَبْوَةٌ: مۈدۈرۈلمەيدىغان ئارغىماق بولمايدۇ.

كَبِيثٌ: بۇزۇلۇپ قالغان گۆش.

كَبِيرٌ ج كِبَارٌ: ئۇلۇغ، چوڭ، بۈيۈك، ياشانغان.

﴿لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ گۇناھى مەغپىرەت قىلىنىدۇ، ئۇلار (ئاخىرەتتە) چوڭ مۇكاپاتقا ئېرىشىدۇ.

﴿وَأَبُونَا شَيْخٌ كَبِيرٌ﴾ «قرآن»: ئاتىمىز بولسا ياشىنىپ قالغان بوۋايدۇر.

كَبِيرُ الْعَدَدِ: نۇرغۇن، كۆپ.

كَبِيرُ الْمَقَامِ: يۇقىرى مەرتىۋىلىك، داڭلىق.

كَبِيرُ النَّفْسِ: مەردانە.

كَبِيرُ الْمُوَظَّفِينَ: يۇقىرى دەرىجىلىك كادىر.

كَبِيرُ الْخُبَرَاءِ: يۇقىرى دەرىجىلىك ئىنژېنېر.

كَبِيرُ الْأَسَاقِفَةِ: باش پوپ.

كِبَارُ النَّاسِ: مەشھۇر كىشىلەر، داڭلىق ئەربابلار.

كَبِيرٌ ج كُبَرَاءُ: ئۇلۇغ، بۈيۈك.

حَضَرَ كُبَرَاءُ الْبَلَدِ وَ أَعْيَانُهَا: يۇرت كاتتىلىرى ھازىر بولدى.

الْكَبِيرُ: ئاللاھنىڭ ئىسىملىرىدىن بولۇپ، «ھەممىدىن بۈيۈك ئاللاھ» دېگەن مەنىدە.

﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ «قرآن»: ئاللاھ يۈكسەكتۇر، كاتتىدۇر.

كَبِيرَةٌ ج كَبَائِرُ: چوڭ گۇناھ، ئېغىر جىنايەت.

قَتْلُ النَّفْسِ كَبِيرَةٌ: ئادەم ئۆلتۈرۈش چوڭ گۇناھ.

﴿إِن تَجْتَنِبُواْ كَبَآئِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ﴾ «قرآن»: ئەگەر سىلەر مەنئى قىلىنغان چوڭ گۇناھلاردىن ساقلانساڭلار، كىچىك گۇناھلىرىڭلارنى يوققا چىقىرىۋېتىمىز.

كَبِيسٌ: بېسىلغان، تۈزلەپ بېسىپ قويۇلغان.

سَنَةٌ كَبِيسَةٌ: كەبىسە يىلى (شەمسىيە كالېندارى بويىچە كەبىسە كۈنى بولغان يىل كەبىسە يىل دېيىلىدۇ. بۇ يىل 366 كۈن، قەمەرىيە كالېندارى بويىچە كەبىسە ئاي بولغان يىل كەبىسە يىل دېيىلىدۇ. بۇنداق يىل 13 ئاي، يەنى 383 كۈن ياكى 384 كۈن بولىدۇ).

كِتَابٌ ج كُتُبٌ: كىتاب، خەت، مەكتۇپ.

كِتَابُ الزَّوَاجِ: توي خېتى، نىكاھ خېتى.

كِتَابٌ مَدْرَسِيٌّ: دەرسلىك كىتاب.

كِتَابُ مُطَالَعَةٍ: ئوقۇش كىتابى.

الْكِتَابُ الْمُقَدَّسُ: تەۋرات، ئىنجىل.

الْكِتَابُ الْعَزِيزُ: «قۇرئان كەرىم».

﴿ذَالِكَ الْكِتَابُ لَارَيْبَ فِيهِ﴾ «قرآن»: بۇ كىتابتا ھېچ شەك يوق.

أَهْلُ الْكِتَابِ: كىتاب ئەھلى (يەھۇدىي ـ ناسارالار).

﴿قُلْ مَنْ أَنزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُوراً وَهُدًى لِّلنَّاسِ﴾ «قرآن»: (ئى مۇھەممەد!) ئېيتقىنكى، «مۇسا ئېلىپ كەلگەن ۋە كىشىلەرگە نۇر ۋە ھىدايەت بولغان كىتابنى كىم نازىل قىلدى.

أُمُّ الْكِتَابِ: قولىيازما، ئورىگىنال؛ سۈرە فاتىھە؛ لەۋھۇلمەھپۇز.

الْكُتُبُ الْمُنَزَّلَةُ: مۇقەددەس كىتابلار، ساماۋىي كىتابلار.

دَارُ الْكُتُبِ: كىتابخانا، كۇتۇپخانا.

﴿لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ﴾ «قرآن»: ھەربىر ۋاقىتنىڭ (ئۆزىگە مۇناسىپ) ھۆكۈمى بولىدۇ.

كُتُبُ الْفِقْهِ: فىقھى كىتابلار.

كِتَابَةٌ: ھۆججەت، تەۋلىيە؛ خەت؛ يازماق؛ كاتىپلىق ۋەزىپىسى.

الْكِتَابَةُ وَالْقِرَاءَةُ: يازماق ۋە ئوقۇماق.

كِتَابِيٌّ: يازما، يېزىقتا ئىست، يەھۇدىي، ناسارا دىنىدىكى ئادەم.

عَمَلٌ كِتَابِيٌّ: كاتىپلىق، يېزىقچىلىق.

غَلْطَةٌ كِتَابِيَّةٌ: قەلەم خاتالىقى.

بَيِّنَةٌ كِتَابِيَّةٌ: ئىسپات خەت، ھۆججەت خەت.

أَصْلَحَ الْمُعَلِّمُ الْأَغْلَاطَ الْكِتَابِيَّةَ: ئوقۇتقۇچى يېزىق خاتالىقلىرىنى تۈزەتتى.

كُتَافٌ: مۈرە ئاغرىقى.

أُصِيبَ بِالْكُتَافِ مِنْ أَثَرِ الْبَرْدِ: سوغۇقتىن مۈرىسى ئاغرىپ قالدى.

كُتَافَةٌ: پاكون.

كَتَبَ يَكْتُبُ كَتْبًا و كِتَابًا و كِتَابَةً: خەت يازدى.

كَتَبَ لَهُ: ئۇنىڭغا خەت ئەۋەتتى.

كَتَبَ الْمَخْطُوطَ: قولىيازمىسىنى كۆچۈردى.

كَتَبَ الْعَقْدَ: توختام يازدى.

﴿إِذَا تَدَايَنتُم بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ﴾ «قرآن»: مۇددەت بەلگىلەپ ئۆزئارا قەرز بەرسەڭلار، ئۇنى (ھۆججەت قىلىپ) يېزىپ قويۇڭلار.

كَتَبَ اللهُ الشَّيْءَ: ئاللاھ نەرسىنى تەقدىر قىلدى، پەرز قىلىپ بېكىتتى.

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ﴾ «قرآن»: سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرگە روزا پەرز قىلىنغاندەك، سىلەرگىمۇ (رامىزان روزىسى) پەرز قىلىندى.

كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ أَنْ يُعِينَ جَارَهُ: قوشنىسىغا ياردەم بېرىشنى ئۈستىگە ئالدى.

يَكْتُبُ مَقَالًا أُسْبُوعِيًّا: ھەپتىلىك ئوبزور يېزىۋاتىدۇ.

كَتَبَ مَسْرَحِيَّةً: سەھنە ئەسىرى يازدى.

كَتْبٌ: ھۆججەت، تەۋلىيە.

كِتْبَةٌ: ئەھۋال، ھالەت، كۆچۈرۈلگەن نۇسخا.

كُتُبِيٌّ ج كُتُبِيُّونَ: كىتابچى، كىتاب ساتقۇچى.

مَنْزِلُهُ فِي شَارِعِ الْكُتُبِيِّينَ: ئۇنىڭ ئۆيى كىتابپۇرۇشلار كوچىسىدا.

كَتَّ يَكُتُّ كَتًّا: ساندى، ھېسابلىدى.

كَتَّ الْكَلَامَ فِي أُذُنِهِ: قۇلىقىغا پىچىرلاپ سۆزلىدى.

كَتَّ يَكُتُّ كَتِيتًا: ئاستا ماڭدى، ئالدىرىماي ماڭدى.

كَتَّ يَكِتُّ كَتًّا الْقِدْرُ: قازان قاينىدى، پۇرۇقشىدى.

كَتٌّ: قاينىماق، جۇش ئۇرماق.

كُتَّابٌ ج كَتَاتِيبُ: باشلانغۇچ مەكتەپ، خۇسۇسىي مەكتەپ.

كَتَّانٌ: زىغىر.

زَيْتُ بِزْرِ الْكَتَّانِ: زىغىر مېيى.

بِزْرُ الْكَتَّانِ: زىغىر، زىغىر ئۇرۇقى.

الكَتَّانُ: كاناپ، كاناپ رەخت.

كَتَّانِيٌّ: زىغىردىن ئىشلەنگەن.

قُمَاشٌ كَتَّانِيٌّ: كاناپ رەخت.

كَتَّبَ يُكَتِّبُ تَكْتِيبًا: خەت يېزىشنى تەلىم بەردى، ئۆگەتتى.

كَتَّبَ الْجُنُودَ: قوشۇننى چوڭ ئەترەتلەرگە بۆلدى.

كَتَّعَ يُكَتِّعُ تَكْتِيعًا اللَّحْمَ: گۆشنى توغرىدى.

كَتَّفَ يُكَتِّفُ تَكْتِيفًا: قولىنى ئارقىسىغا قىلىپ مەھكەم باغلىدى.

كَتَّلَ يُكَتِّلُ تَكْتِيلًا: يىغدى، توپلىدى.

كَتَّلَ الْعَجِينَ: خېمىر قاتارلىقلارنى كاللەك قىلدى.

كَتَّلَ الْقَوْمَ عَلَى خَصْمِهِ: دۈشمىنىگە قارشى قوۋمىنى توپلىدى.

كَتَّمَ يُكَتِّمُ تَكْتِيمًا الشَّيْءَ: يوشۇردى.

كَتَّنَ يُكَتِّنُ تَكْتِينًا: چاپلاشتۇردى، يۇقتۇردى.

كَتْرٌ: ئۆتتۈرىسى، كىچىك كاجۇۋا، گۈمبەزدەك يۇملاق بىنا.

كِتْرَةٌ: چوڭ تۆگە، گۈمبەز.

كَتَشَ يَكْتُشُ كَتْشًا لِأَهْلِهِ: ئائىلىسى ئۈچۈن ئوقەت قىلدى.

كَتِعَ يَكْتَعُ كَتَعًا: قورۇلۇپ قالدى، يىغىلىپ قالدى.

كُتَعٌ ج كِتْعَانٌ: پەس، ئەسكى، چاكىنا.

كُتْعَةٌ ج كُتَعٌ: كىچىك تۈلكە، كىچىك سوغا.

كَتَفَ يَكْتِفُ كَتْفًا الشَّخْصَ: قولىنى ئارقىغا قىلىپ مەھكەم باغلىدى.

كَتِفَ يَكْتَفُ كَتَفًا: غولى چوڭ بولدى، غوللۇق بولدى، غولى ئاغرىدى، ئاستا ماڭدى.

كَتِفٌ كِتْفٌ ج أَكْتَافٌ: مۈرە، دولا، تارغاق سۆڭىكى.

رَجُلٌ يَعْرِفُ مِنْ أَيْنَ تُؤْكَلُ الْكَتِفُ: ئىشنىڭ يولىنى بىلىدىغان ئادەم.

«كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللهِ وَ عَلَيْهِ عِمَامَةٌ سَوْدَاءُ قَدْ أَرْخَى طَرَفَيْهَا بَيْنَ كَتِفَيْهِ» «حديث»: مەن ھازىرمۇ گويا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قارا رەڭلىك سەللە يۆگىۋالغانلىقىنى ۋە سەللىنىڭ ئىككى ئۇچى مۈرىسىنىڭ ئىككى تەرىپىدە تاشلىنىپ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇۋېتىمەن.

فُلَانٌ لَهُ كَتِفٌ فِي الْإِدَارَةِ: پالانىنىڭ ئىشخانىسىدا يۆلەنچۈكى بار.

أَكْتَافُ الْجِبَالِ: تاغ باغرى.

كَتْكَتَ يُكَتْكِتُ كَتْكَتَةً الشَّخْصُ: كوتۇلدىدى.

كَتْكُوتٌ ج كَتَاكِيتُ: چۈجە.

كَتَلَ يَكْتُلُ كَتْلًا ـه: قامىدى، سولىدى، تۇتۇپ تۇردى.

كَتِلَ يَكْتَلُ كَتَلًا الشَّيْءُ: چاپلىشىپ قالدى، چاپلىشىپ كاللەك بولۇپ قالدى.

كَتِلَ الْحِمَارُ: ئېشەك ئېغناپ توپا چاپلىشىپ كەتتى.

كُتْلَةٌ ج كُتَلٌ: توپ، گۇرۇھ، كاللەك، نەرسىنىڭ پارچىسى، ئىتتىپاق، مىللەت.

الْكُتْلَةُ الْعَامِلَةُ: ئىشچىلار ئاممىسى.

الْكُتْلَةُ الْقِيَادِيَّةُ: رەھبەرلىك گۇرۇھى.

كُتْلَةُ مُؤَسَّسَاتٍ: ئورگانلار سىستېمىسى.

كُتْلَةٌ مِنَ الْأَعْصَابِ: نېرۋا سىستېمىسى.

كَتْلَكَةٌ: كاتولىك دىنى.

كَتْلُوجٌ ج كَتْلُوجَاتٌ: كاتالوگ، مۇندەرىجە.

كَتْلُوجُ الْأَزْهَارِ: گۈللەر ئەۋرىشكىسى.

كَتْلُوجُ الْكُتُبِ: كىتابلار كاتالوگى.

كُتْلَوِيٌّ: گۇرۇھقا تەۋە.

تَحَالُفٌ كُتْلَوِيٌّ: گۇرۇھلار ئىتتىپاقى.

كَتَمَ يَكْتُمُ كَتْمًا و كِتْمَانًا: يوشۇردى.

كَتَمَ السِّرَّ: سىر ساقلىدى.

﴿وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ إِيمَانَهُ﴾ «قرآن»: پىرئەۋن خانىدانىغا مەنسۇپ، ئىمانىنى يوشۇرىدىغان بىر مۇئمىن ئادەم ئېيتتى.

كَتَمَ نَفَسَهُ: نەپەس ئالمىدى.

كَتَمَ النَّفَسَ: بوغدى، تۇنجۇقتۇردى.

كَتَمَ النَّارَ: ئوتنى كۆمدى، بېسىپ قويدى.

كَتَمَ الصَّوْتَ: ئاۋازنى پەسەيتتى.

كَتَمُوا أَفْوَاهَهُمْ: ئۇلار لام-جىم دېمىدى.

كَتْمٌ ، كِتْمَانٌ: يوشۇرماق، مەخپىي تۇتماق.

فِي الْكَتْمِ: مەخپىي، يوشۇرۇن، خۇپىيانە، سىر.

كَتَنَ يَكْتُنُ كَتَنًا: چاپلاشتى، يېپىشتى، يۇقتى.

كَتَنَ الْوَسَخُ عَلَى الثَّوْبِ: كىيىمگە كىر يۇقتى، مەينەت قىلدى.

كَتَنٌ: قورۇم، ئىس، قارا كۈيە.

كُتَنَةٌ: گۈلچەمبىرەك.

كَتُومٌ ج كُتُمٌ: مەخپىيەتلىكنى چىڭ ساقلىغۇچى.

كَتِيبَةٌ ج كَتَائِبُ: ھۆججەت، ئىسپات قەغەز؛ مەكتەپ پۈتتۈرۈش گۇۋاھنامىسى، دىپلوم.

كَتِيبَةٌ عَسْكَرِيَّةٌ: برىگادا، باتالىيون، ئاتلىق قىسىم برىگادىسى.

كَتِيبَةُ شُهَدَاءِ أَقْصَى: ئەقسا شەھىدلەر برىگادىسى.

كَتِيتٌ: قاينىماق، قايناپ تاشماق.

كُتَيِّبٌ: كىتابچە، رىسالە.

كَثَافَةٌ: قويۇق، بولۇق، زىچ.

كَثَافَةُ الْقِوَامِ: زىچلىق، قويۇقلۇق.

كَثَأَ يَكْثَأُ كَثْأً اللَّبَنُ: سۈت قايماق تۇتتى.

كَثَأَ الزَّرْعُ: زىرائەت بولۇق ئۆستى.

كَثَأَتْ أَوْبَارُ الْجِمَالِ: تۆگە يۇڭلۇق بولدى.

كَثَأَتِ اللِّحْيَةُ: بومبا ساقال بولدى.

كَثَبَ يَكْثِبُ كَثْبًا: توپلاندى، توپلاشتى، يىغىلدى؛ ئازلىدى، ئازلاپ كەتتى؛ يېقىنلاشتى.

كَثَبَ اللَّبَنُ: سۈت ئازلىدى.

كَثَبَكَ الصَّيْدُ فَارْمِهِ: ئوۋ يېقىنلاشتى، ئۇنى ئات.

كَثَبٌ: يېقىنلىق، يېقىن بولماق.

كَثَّ يَكِثُّ كَثَاثَةً و كُثُوثَةً و كَثَّ يَكَثُّ كَثًّا الشَّعْرُ: موي قويۇق بولدى، زىچ بولدى.

كَثَّتْ لِحْيَتُهُ: ساقىلى قويۇق بولدى.

كَثٌّ ، كَثْثٌ ج كِثَاثٌ: قويۇق، زىچ.

رَجُلٌ كَثُّ اللِّحْيَةِ: قويۇق ساقاللىق ئادەم.

كَثَّرَ يُكَثِّرُ تَكْثِيرًا الشَّيْءَ: كۆپەيتتى، ئاشۇردى.

كَثَّفَ يُكَثِّفُ تَكْثِيفًا: زىچلاشتۇردى، قويۇقلاشتۇردى.

كَثَّفَ الزِّرَاعَةَ: زىرائەتنى قويۇق تېرىدى.

كَثَّفَ الزَّعِيْمُ مِنْ نَشَاطِهِ: داھىي ئۆزىنىڭ پائالىيىتىنى زىچ ئورۇنلاشتۇردى.

كَثَّفَ النَّسَّاجُ الْعَبَاءَةَ: توقۇمىچى پلاشىنى قېلىن توقۇدى.

كَثَّفَ الْبُخَارَ: پارنى سۇيۇقلۇققا ئايلاندۇردى.

كَثُرَ يَكْثُرُ كَثْرَةً و كَثَارَةً الشَّيْءُ: كۆپەيدى، جىقلىدى، مول بولدى.

كَثُرَ عَنِ الْحَاجَةِ: ئېھتىياجدىن ئېشىپ كەتتى.

كَثُرَ حُدُوْثُهُ: ئارقىمۇئارقا يۈز بەردى.

كُثْرٌ: كۆپ، كۆپلۈك، جىقلىق.

لَايَمْلِكُ مِنَ الْمَالِ قُلًّا وَ لَاكُثْرًا: ھېچقانداق مال-مۈلكى يوق.

كَثْرَةٌ: كۆپ، نۇرغۇن، جىقلىق.

كَثْرَةُ الْعَدَدِ: كۆپ مىقدار، كۆپ سانلىق.

«إِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَثْرَةُ سُؤَالِهِمْ» «حديث»: سىلەردىن ئىلگىرىكىلەرنى ئۇلارنىڭ كۆپ سوئال سوراشلىرى ھالاك قىلغان.

«إِيَّاكُمْ وَ كَثْرَةَ الْحَلِفِ فِي الْبَيْعِ» «حديث»: تىجارەتتە كۆپ قەسەم قىلىشتىن ساقلىنىڭلار.

كَثْرَةُ الْإِنْتَاجِ: ئىشلەپچىقىرىشنىڭ ئېشىشى.

كَثْرَةُ التَّغَيُّرَاتِ: كۆپ ئۆزگىرىش.

«هَطَلَتِ الْأَمْطَارُ بِكَثْرَةٍ»: يامغۇر مول ياغدى.

جَمْعُ الْكَثْرَةِ: ئۇنىنىڭ يۇقىرىسى.

الْكَثْرَةُ الْكَاثِرَةُ: كۆپچىلىك.

«نَجَحَتِ الْكَثْرَةُ الْكَاثِرَةُ مِنَ الطُّلَّابِ»: ئوقۇغۇچىلار ئامىسى مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

كَثَعَ يَكْثَعُ كَثْعًا اللَّبَنُ: سۈت قايماق تۇتتى.

كَثَعَتِ الشَّفَةُ: لەۋ قىزىرىپ كەتتى.

كَثَعَةٌ: لاي، سۇيۇق لاي؛ قايماق؛ قازان قايىنغاندىكى كۆپۈك.

كَثُفَ يَكْثُفُ كَثَافَةً الشَّيْءُ: قويۇقلاشتى، زىچلاشتى.

كَثُفَ النَّسِيْجُ: توقۇلما قېلىن بولدى.

كَثُفَتِ السُّحُب بۇلۇت قويۇق بولدى.

كَثَلَ يَكْثُلُ كَثْلًا الشَّيْءَ: توپلىدى، يىغدى.

كَثَمَ يَكْثُمُ كَثْمًا الشَّيْءَ: توپلىدى، جەملىدى.

كَثَمَهُ عَنِ الْأَمْرِ: ئۇنى توسۇدى.

كَثَمَ الْإِثْرَ: ئەگەشتى، ئىز قوغلىدى.

كَثِمَ يَكْثَمُ كَثَمًا الرَّجُلُ: قورسىقى چوكىيىپ كەتتى.

كَوْثَرٌ: نۇرغۇن، كۆپ، مول، ھەممىدىن كۆپ.

الْكَوْثَرُ: جەننەتتىكى بىر ئۆستەڭ بولۇپ، باشقا ئۆستەڭلەر شۇنىڭدىن ئۇرغۇپ چىقىدۇ.

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ «قرآن»: بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق.

كَوْثَلٌ: كېمىنىڭ قۇيرۇق قىسمى.

كَثِيْبٌ ج كُثْبَانٌ و كُثُبٌ و أَكْثِبَةٌ: قۇم دۆۋىسى، قۇم بارخانلىرى، قۇم ئېدىرلىرى.

﴿وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيباً مَّهِيلاً﴾ «قرآن»: تاغلار بىر دۆۋە تارقاق قۇمغا ئايلىنىدۇ.

كَثِيْثٌ: قويۇق، زىچ.

كَثِيْرٌ: كۆپ، نۇرغۇن، تولا، جىق، مول.

«وَادْعُهُ وَاتْرُكِ الْأَنَامَ وَإِنْ هُمْ بِقَلِيْلٍ أَتَوْكَ أَوْ بِكَثِيْرٍ»: كىشىلەر مەيلى ساڭا ئازدۇر-كۆپتۇر ياخشىلىق قىلىپ قويسۇن، سەن ئۇلارنى قويۇپ ئاللاھقا يۈزلەنگىن.

كَثِيْرُ الْعَدَدِ: كۆپ ساندا، زور مىقداردا، كۆپ سانلىق.

كَثِيْرًا: كۆپىنچە، تولىراق.

كَثِيْرُ النِّسْيَانِ: ئۇنتۇغاق.

«كَثِيْرًا مَانَرَى الْبَرْقَ وَ لَا نَسْمَعُ الرَّعْدَ»: تولا چاغلاردا چاقماقنى كۆرىمىز، گۈلدۈرمامىنى ئاڭلىمايمىز. گۈلدۈرى بار يامغۇرى يوق.

﴿مِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُوْنَ﴾

«قرآن»: ئۇلاردىن بىر جامائە توغرا يولدىدۇر، ئۇلارنىڭ نۇرغۇنلىرى نېمىدېگەن يامان ئىش قىلغۇچىلار.

كَثِيفٌ ج كِثَافٌ: قويۇق، بولۇق، زىچ.

«زُرِعَتِ الْأَشْجَارُ عَلَى جَانِبَيِ الطَّرِيقِ بِصُورَةٍ كَثِيفَةٍ»: يولنىڭ ئىككى چېتىگە قويۇق دەرەخ تىكىلدى.

غَابَةٌ كَثِيفَةٌ: قويۇق ئورمان.

أَشْجَارٌ كَثِيفَةٌ: قويۇق دەرەخلەر.

كَجَّ يَكُجُّ كَجًّا الصَّبِيُّ: بالا توپ ئوينىدى.

كُجَّةٌ: كىچىك بالا ئوينايدىغان توپ.

كِحَالٌ: سۈرمە.

كَحْبٌ: غوراب، غورۇ.

كَحَتَ يَكْحَتُ كَحْتًا: يونۇدى.

كَحْتٌ: يونۇماق، قىرماق.

عَمَلِيَّةُ الْكَحْتِ: بالىياتقۇنى قىرىش ئوپېراتسىيىسى.

كَحَّ يَكُحُّ كَحًّا: يۆتەلدى.

كُحٌّ: يۆتەل.

أُصِيبَ بِنَزْلَةٍ فَكَثُرَ كَحُّهُ: زۇكام بولۇپ يۆتىلى كۆپىيىپ كەتتى.

كَحَّالٌ ج كَحَّالُونَ: كۆز دوختۇرى.

كَحَّبَ يُكَحِّبُ تَكْحِيبًا الْكَرْمُ: ئۈزۈم دان تۇتتى.

كُحَّةٌ ج كُحَّاتٌ: يۆتەل.

كَحَّةٌ ج كَحَّاتٌ: بىر قېتىم يۆتىلىش.

كَحَّلَ يُكَحِّلُ تَكْحِيلًا الْعَيْنَ: كۆزگە سۈرمە تارتتى، سۈرمە تارتقۇزدى.

كَحَصَ يَكْحَصُ كُحُوصًا الْأَثَرُ: ئىز ئۆچۈپ كەتتى.

كَحَصَ فُلَانٌ: پالانى قاچتى.

كَحَصَ يَكْحَصُ كَحْصًا بِرِجْلِهِ: پۇتى بىلەن ياكى تۇيىقى بىلەن تاتىلىدى.

كَحْكَحَ يُكَحْكِحُ كَحْكَحَةً الشَّخْصُ: يۆتەلدى.

كَحَلَ يَكْحُلُ كَحْلًا الْعَيْنَ: كۆزگە سۈرمە تارتتى.

كَحَلَتِ الْمَرْأَةُ عَيْنَيْهَا: ئايال ئىككى كۆزىگە سۈرمە تارتتى.

كَحَلَ السَّهَارُ عَيْنَيْهِ: ئۇيقۇسى قاچتى.

كَحِلَ يَكْحَلُ كَحَلًا الْعَيْنُ: تەبىئىي سۈرمە كۆز بولدى.

كَحَلٌ: قارا كىرپىك، قارا قاپاق.

كُحْلٌ ج أَكْحَالٌ: سۈرمە؛ كۆز دورىسى.

حَجَرُ الْكُحْلِ: سۈرمە تېشى.

كَحِلٌ: سۈرمە تارتقۇچى، سۈرمىلىك.

كَحْلَاءُ ج كُحْلٌ: قارا، قارا كۆز.

اِمْرَأَةٌ كَحْلَاءُ: قارا كۆز ئايال.

كُحْلِيٌّ ج كُحْلِيُّونَ: سۈرمىچى؛ قېنىق كۆك؛ كۆز ئاغرىقى.

قَمِيصٌ أَزْرَقُ كُحْلِيٌّ: قېنىق كۆك كۆڭلەك.

كُحُولٌ: ئىسپىرت.

تَنَاوُلُ الْكُحُولِ مُضِرٌّ بِالصِّحَّةِ: ئىسپىرتلىق ئىچىملىك ئىچىش سالامەتلىككە زىيانلىق.

كُحُولِيٌّ: ئىسپىرتلىق.

كَحِيَ يَكْحَى كَحْيًا الشَّيْءُ: نەرسە بۇزۇلدى.

كَحِيلٌ: سۈرمە تارتقۇچى، سۈرمىلىك؛ ئىسپىرتلىق.

فَرَسٌ كَحِيلٌ: ئېسىل ئات، ئارغىماق.

كَحِيلَةٌ: سۈرمە تارتقۇچى، سۈرمىلىك.

كَخَّ يَكُخُّ كَخًّا: خورەك تارتتى.

كَدَا يَكْدُو كَدْوًا وَكُدُوًّا الزَّرْعُ: ئۆسۈملۈك ئاستا ئۆستى.

كَدَا يَكْدُو كَدَاءً الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۈزدى، كەستى.

كَدَا يَكْدُو كَدْوًا وَجْهَهُ: ئۇنىڭ يۈزىنى مورلىۋالدى.

كَدَارَةٌ: پاسكىنا بولماق، خۇنۇك بولماق، تۇتۇق بولماق.

كَدَجَ يَكْدَجُ كَدْجًا الرَّجُلُ: يەتكۈدەك ئىچتى، بولۇشچە ئىچتى، قانغۇدەك ئىچتى.

كَدَحَ يَكْدَحُ كَدْحًا فِي الْعَمَلِ: ئىش بىلەن مەشغۇل

بولدى، تىرىشىپ ئىشلىدى.

كَدَحَ الْعَامِلُ: ئىشچى جاپالىق ئىشلىدى.

كَدَّ يَكُدّ كَدًّا: تىرىشىپ ئىشلىدى، جاپالىق ئىشلىدى.

كَدَّ الرَّجُلَ: كىشىنى جاپاغا قويدى، چارچىتىۋەتتى.

يَكُدّ الْأَبُ عَلَى عَيَالِهِ كُلَّ يَوْمٍ: ئاتا ئائىلىنى بېقىش ئۈچۈن ھەر كۈنى جاپا چېكىدۇ.

كَدَّهُ الصَّيْدُ فِي الْبَحْرِ: دېڭىزدا ئوۋ ئوۋلاش ئۇنى چارچىتىۋەتتى.

كَدٌّ: جاپالىق ئىشلىمەك، قاتتىق ئىشلىمەك.

لَيْسَ هَذَا مِنْ كَدِّكَ: بۇ سېنىڭ جاپالىق ئىشلىشىڭدىن كەلگەن ئەمەس.

كُدَّاسٌ ج كَوَادِسُ: دۆۋە، توپ.

كَدَّرَ يُكَدِّرُ تَكْدِيرًا الْمَاءَ: سۇنى بۇلغىدى، سۇنى دۇغ قىلىۋەتتى.

كَدَّرَ الرَّجُلَ: كىشىنى بىئارام قىلدى، مالال قىلدى، زېرىكتۈردى.

كَدَّرَ إِحْسَاسَاتَهُ: كۆڭلىنى ئاغرىتتى.

تُكَدِّرُ صَفْوَ حَيَاتِهِ: ئۇنىڭ كۆڭۈللۈك تۇرمۇشىنى بۇزىۋاتىدۇ.

كَدَّسَ يُكَدِّسُ تَكْدِيسًا الْأَشْيَاءَ: نەرسىلەرنى دۆۋىلىدى.

كَدَّسَ الْمَالَ: مالنى خەزىنە قىلىپ ساقلىدى.

كَدَّى يُكَدِّي تَكْدِيَةً: تىلەمچىلىك قىلدى، سائىللىق قىلدى.

كَدَرَ يَكْدُرُ وَ كَدِرَ يَكْدَرُ كَدَارَةً وَ كُدُورَةً وَ كُدْرَةً: غۇۋا بولدى، خۇنۇك بولدى، دۇغ بولدى، پاسكىنا بولدى.

كَدَرَ عَلَى فُلَانٍ: پالانىغا غەزەپلەندى.

كَدَرَ الْعَيْشُ: تۇرمۇش جاپالىق بولدى، كۆڭۈلسىز بولدى.

كَدِرَ يَكْدَرُ كَدَرًا الْمَاءُ: سۇ دۇغ بولدى، بۇلغاندى.

كَدِرَ الْعَيْشُ: تۇرمۇش جاپالىق بولدى، كۆڭۈلسىز بولدى.

كَدِرَ عَلَيْهِ: غەزەپلەندى، ئاچچىقلاندى.

كَدِرٌ: دۇغ، پاسكىنا.

كَدَرٌ، كُدْرَةٌ: دۇغ؛ غەم-قايغۇ، خاپىلىق.

كُدْرَةُ اللَّوْنِ: تۇتۇق رەڭ.

كَدَسَ يَكْدِسُ كَدْسًا الْحَصِيدَ: ئۇنچىنى يىغدى.

كُدْسٌ ج أَكْدَاسٌ: دۆۋە، توپلانما، ئاشلىق دۆۋىسى.

كُدْسُ الشَّعِيرِ: ئارپا دۆۋىسى.

أَكْدَاسُ الْكُتُبِ: كىتابلار دۆۋىسى.

أَكْدَاسٌ مُكَدَّسَةٌ: دۆۋە-دۆۋە.

«فِي الْمِينَاءِ أَكْدَاسٌ مُكَدَّسَةٌ مِنَ الْبَضَائِعِ»: پورتتا دۆۋە-دۆۋە ماللار بار.

أَكْدَاسُ الرَّمْلِ: قۇم بارخانلىرى.

كَدَشَ يَكْدِشُ كَدْشًا: تاتىلىدى، مورلىدى.

كَدَشَ لِعَيَالِهِ: ئائىلىسى ئۈچۈن كەسىپ قىلدى.

كَدَشَهُ: ئۇنى ئۇردى، چاپتى؛ قوغلىدى، ھەيدىدى.

كَدَعَ يَكْدَعُ كَدْعًا فُلَانًا: پالانىنى ئىتتىرىۋەتتى.

كُدْعَةٌ: خار.

كَدَمَ يَكْدِمُ كَدْمًا الشَّخْصَ: چىشلەپ ئىز قالدۇرۇپ قويدى.

كَدَمَ الصَّيْدَ: ئوۋنى قوغلاپ تۇتۇۋالدى.

كَدَمَ فِي غَيْرِ مُكْدِمٍ: قارىغۇلارچە قوغلاشتى، ئېرىشەلمەيدىغان نەرسىنى تەلەپ قىلدى.

كَدْمٌ ج كُدُومٌ: قاتتىق زەخىملىنىش.

«عَلَى جِسْمِهِ كُدُومٌ بِسَبَبِ التَّعْذِيبِ»: ئۇنىڭ بەدىنىدە قىيناش سەۋەبىدىن قالغان نۇرغۇن ئىزلار بار.

كَدْمَةٌ ج كَدَمَاتٌ: ئىز، بەلگە.

كَدْمَةٌ عَمِيقَةٌ: قاتتىق چىشلەش.

كَدَنَ يَكْدُنُ كَدْنًا بِثَوْبِهِ: بەلۋاغ باغلىدى.

كَدِنَ يَكْدَنُ كَدَنًا: سەمرىپ كەتتى.

كَدَنٌ: دۇغ، خۇنۇك.

كَدَهَ يَكْدَهُ كَدْهًا الشَّيْءَ: نەرسىنى سۇندۇرۇۋەتتى، چىقۇۋەتتى.

كَدَهَ شَعْرَهُ بِالْمِشْطِ: چىچىنى تارىدى.

كَدُودٌ: جاپاكەش، ھېرىپ-چارچاپ ئىشلىگۈچى.

كَدُورٌ . كَدُورَةٌ: پاسكىنا بولماق، خۇنۇك بولماق، تۇتۇق بولماق.

كَدَى يَكْدِي كَدْيًا الرَّجُلُ: كىشى بېخىللىق قىلدى، پېخسىقلىق قىلدى.

كُدْيَةٌ ج كُدًى: تىلەمچىلىك، سائىللىق، قاتتىقچىلىق.

أَصَابَتْهُمْ كُدْيَةٌ: ئۇلارغا قاتتىقچىلىق يەتتى.

أَهْلُ الْكُدْيَةِ: تىلەمچىلەر.

إِنَّهُ لَسَرِيعُ الْكُدَى: ئۇنىڭ ئاچچىقى يامان، تەرسا.

كَذَا: شۇنداق، شۇنچىلىك، شۇنىڭغا ئوخشاش.

«فَعَلْتَ كَذَا بِمَدِينَةِ كَذَا وَ قُلْتَ كَذَا بِمَكَانِ كَذَا وَ كَذَا»: پالانى شەھەردە پوكۇنى ئىشنى قىلدىڭ، پالانى جايدا شۇنداق دېدىڭ.

«عِشْتُ كَذَا سَنَوَاتٍ فِي الْغُرْبَةِ»: شۇنچە يىللارنى غۇربەتچىلىكتە ئۆتكۈزدۈم.

﴿أَهَكَذَا عَرْشُكِ﴾ «قرآن»: سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟

كَذَلِكَ: شۇنداق، شۇنداقلا، شۇنداق قىلىپ، دېمەك.

كَذَبَ يَكْذِبُ كَذِبًا وَ كِذْبًا وَ كِذَابًا وَ كَذِبَةً: يالغان ئېيتتى، يالغانچىلىق قىلدى.

كَذَبَ عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا بوھتان چاپلىدى.

كَذَبَتْكَ عَيْنُكَ: كۆزۈڭ سېنى ئالداپتۇ.

﴿وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ «قرآن»: يۇسۇفنىڭ كۆڭلىكى ئارقىسىدىن يىرتىلغان بولسا، ئۇنىڭ (يەنى زۇلەيخانىڭ) سۆزى يالغان، يۇسۇفنىڭ سۆزى راست.

«الرَّائِدُ لَا يَكْذِبُ أَهْلَهُ» «مثل»: باشلامچى ئۆز ئادەمنى ئالدىمايدۇ.

كِذْبٌ، كَذِبٌ: يالغانچىلىق، يالغان سۆز.

﴿وَإِنْ يَكُ كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ﴾ «قرآن»: ئەگەر ئۇ يالغانچى بولسا، يالغانچىلىقنىڭ زىيىنى ئۆزىگىدۇر.

كِذْبَةٌ: يالغان سۆز، يالغان-ياۋىداق گەپ، ئويدۇرما.

كَذَّ يَكُذُّ كَذًّا الشَّيْءُ: نەرسە قاتتىق بولدى.

كَذَّابٌ ج كَذَّابُونَ: يالغانچى، ئالدامچى، كاززاپ، ئۆھمەتخور.

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ﴾ «قرآن»: ئاللاھ ھەققەتەن ھەددىدىن ئاشقان يالغانچىنى ھىدايەت قىلمايدۇ.

كِذَّابٌ: يالغان، يالغانچىلىق.

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا﴾ «قرآن»: ئۇلار جەننەتتە يالغان سۆز ۋە بىھۇدە سۆز ئاڭلىمايدۇ.

كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيبًا: ئۇنى يالغانغا چىقاردى.

كَذَّبَ الْقَوْلَ: سۆزنى يالغانغا چىقاردى.

كَذَّبَ نَفْسَهُ: ئۆزىنىڭ يالغان ئېيتقانلىقىنى ئېتىراپ قىلدى.

كَذَّبَ الشَّاهِدَ: گۇۋاھچىنى يالغانغا چىقاردى.

كَذَّبَ بِالْأَمْرِ: ئىنكار قىلدى.

﴿وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ﴾ «قرآن»: قۇرئان ھەق تۇرسا، ئۇنى قەۋمىڭ ئىنكار قىلدى.

«مَا كَذَّبَ أَنْ فَعَلَ كَذَا»: ئۇ دەرھال قىلدى، كېچىكمىدى.

كَذُوبٌ: يالغانچى، ئالدامچى، كاززاپ، تۆھمەتخور.

كَرَا يَكْرُو كَرْوًا الطِّفْلُ: بالا توپ ئوينىدى.

كَرَا الأَرْضَ: يەرنى كولىدى، قازدى.

كَرَا الشَّيْءَ: نەرسىنى يۇمىلاتتى.

كِرَاءٌ: ئىش ھەققى، كىرا.

كِرَاءُ الأَرْضِ: يەر ئىجارىسى.

كِرَاءُ الْبَيْتِ: ئۆي ئىجارىسى.

كِرَاءُ الْعَمَلِ: ئىش ھەققى.

كِرَاءُ شِرْكَةِ السَّيَّارَاتِ: كىرا ماشىنىسى شىركىتى.

كَرَازٌ: كىلاس.

كُرَازٌ ج كِرْزَانٌ: سۇدان، سۇ قاچىسى.

كُرَاعٌ ج أَكْرُعٌ وأَكَارِعُ: پاچاق، شىراق.

«لَوْ دُعِيتُ إِلَى كُرَاعٍ أَوْ ذِرَاعٍ لَأَجَبْتُ» ‹حديث›: ئەگەر مەن قوينىڭ سانى ياكى قولى بىلەن مېھمان بولۇشقا چاقىرىلسام، ئەلۋەتتە باراتتىم.

كُرَاعِيٌّ ج كُرَاعِيُّونَ: پاچاق ساتقۇچى، پاچاقچى.

كَرَافَةٌ: گالستۇك.

كَرَاكَةٌ: لاي قازغۇچ كېمە.

كَرَاكِيٌّ: موكا بېلىق.

كَرَامَةٌ ج كَرَامَاتٌ: ھۆرمەت، ئىززەت، شەرەپ، ئۇلۇغلۇق، مەردلىك؛ شۆھرەت، ئابروي؛ ھەيۋەتلىك؛ سۈرلۈك؛ مۆجىزە، ئاللاھتائالا ئەۋلىيالىرىغا مۇيەسسەر قىلىپ بېرىدىغان ئادەتتىن تاشقىرى ئىشلار.

كَرَامَةُ الإِنْسَانِ: ئىنسانپەرۋەرلىك، ئىنسان ھۆرمىتى.

حُبًّا وَكَرَامَةً: چىن كۆڭلىدىن، چوڭقۇر ئۈمىد بىلەن.

وَلِيٌّ صَاحِبُ كَرَامَاتٍ: كارامەت ئىگىسى ئەۋلىيا.

كَرَاهَةٌ: يامان كۆرمەك، ئۆچ كۆرمەك، يىرگەنمەك، نەپرەتلەنمەك.

كَرَاهَةُ التَّدْخِينِ: تاماكىدىن يىرگەنمەك.

كَرَاهَةٌ عُنْصُرِيَّةٌ: ئىرقىي كەمسىتىش.

كَرَاهِيَةٌ: بىزار قىلىدىغان، زېرىكتۈرىدىغان، نەپرەتلەنمەك، ئۆچ كۆرمەك.

عَنْ كَرَاهِيَةٍ: مەجبۇرىي، زورلۇق بىلەن.

كَرَاوِيَا: ئارپىبەدىيان.

كَرَبَ يَكْرُبُ كَرْبًا الأَمْرُ الشَّخْصَ: ئىش ئۇنىڭغا ئېغىر كەلدى، قاتتىق كەلدى.

كَرَبَ الأَرْضَ: يەرنى ھەيدىدى، ئاغدۇردى.

كَرَبَهُ الْغَمّ: قاتتىق غەمدە قالدى.

كَرَبَتْهَا الْمَشَاكِلُ: ئۇنىڭغا ئېغىرچىلىقلار كەلدى.

كَرَبَ الْحَبْلَ: ئارغامچا ئەشتى.

كَرَبَ يَكْرُبُ كُرُوبًا: يېقىنلاشتى، يېقىن قالدى.

كَرَبَ يَفْعَلُ كَذَا: ئۇ بۇنى قىلغىلى تاس قالدى.

كَرَبَتِ الشَّمْسُ: كۈن ئولتۇراي دەپ قالدى.

كَرَبَ يَكْرُبُ كَرْبًا وَ كِرَابًا الأَرْضَ لِلزَّرْعِ: يەرنى تېرىش ئۈچۈن ئاغدۇردى.

كَرِبَ يَكْرَبُ كَرَبًا الرَّجُلُ: قايغۇردى، غەم قىلدى.

كَرْبٌ ج كُرُوبٌ: غەم، قايغۇ، خاپىلىق.

﴿وَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ﴾ ‹قرآن›: بىز ئۇنى ۋە ئۇنىڭ تەۋەلىرىنى چوڭ غەمدىن قۇتقۇزدۇق.

«لِقَاءُ الْخَلِيْلِ يُفَرِّجُ الْقُلُوْبَ وَ فِرَاقُهُ يُهَيِّجُ الْكُرُوْبَ»: دوست بىلەن ئۇچرىشىش دىللارنى سۆيۈندۈرىدۇ، ئۇنىڭدىن ئايرىلىش قايغۇلارنى قوزغايدۇ.

كَرِبٌ: قايغۇلۇق، كۆلپەتلىك، كۆڭلى يېرىم.

كِرْبَاجٌ ج كَرَابِيجُ: قامچا.

ضَرَبَهُ بِالْكِرْبَاجِ: ئۇنى قامچىلىدى، ساۋىدى.

يَدُ الْكِرْبَاجِ: قامچا سېپى.

كِرْبَاسٌ ج كَرَابِيسُ: پاختا رەخت، يىپ رەخت.

كِرْبَالٌ ج كَرَابِيلُ: پاختا ئېتىش ماشىنىسى؛ ئوقيا.

كُرْبَةٌ ج كُرَبٌ: غەم، قايغۇ، خاپىلىق.

«مَنْ نَفَّسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ الدُّنْيَا نَفَّسَ اللّٰهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ» ‹حديث›: كىمكى دۇنيا ئېغىرچىلىقلىرىدىن بىر ئېغىرچىلىقنى مۆئمىندىن كۆتۈرۈۋەتسە، ئاللاھ ئۇنىڭدىن قىيامەت كۈنىنىڭ ئېغىرچىلىقلىرىدىن بىر ئېغىرچىلىقنى كۆتۈرۈۋېتىدۇ.

فَرَّجَ اللّٰهُ كُرْبَتَكَ: ئاللاھ غەم-قايغۇڭدىن خالاس قىلسۇن.

كَرْبُوْنٌ: كاربون، تاشكۆمۈر يېغى، ئېلېكترئوگول (خىمىيلىك ئېلېمېنت).

وَرَقُ الْكَرْبُوْنِ: قارا قەغەز، كاربونلۇق قەغەز.

كَرْبُوْنَاتٌ، كَرْبُوْنَاةٌ: كاربوناتلار، كاربونات كىسلاتا تۇزى.

كَرْبُوْنَاتُ الصَّوْدَا: ناترىي گىدرو كاربونات.

كَرْبُوْنِيٌّ: كاربونلۇق.

حَامِضٌ كَرْبُوْنِيٌّ: كاربون ئىككى ئوكسىدى.

الْفُوْلَاذُ الْكَرْبُوْنِيّ: كاربونلۇق پولات.

كُرَةٌ ج كُرَاتٌ: يۇمىلاق جىسىم، شارسىمان جىسىم.

الْكُرَةُ الْأَرْضِيَّةُ: يەر شارى.

كُرَةُ الرِّيْشِ: پەي توپ.

كُرَةُ السَّلَّةِ: ۋاسكېتبول.

كُرَةُ الطَّاوِلَةِ: تىكتاك توپ.

كُرَةُ الطَّائِرَةِ: ۋالىبول.

كُرَةُ الْقَدَمِ: پۇتبول.

كُرَةُ اللَّعِبِ: پوكزەك، توپ.

كُرَةُ الْمَاءِ . الْكُرَةُ الْمَائِيَّةُ: سۇ توپى.

كُرَةُ الْكَوَاكِبِ: گلوبۇس.

الْكُرَةُ السَّمَاوِيَّةُ: ئاسمان شارى.

كَرَثَ يَكْرُثُ كَرْثًا الْغَمّ فُلَانًا: پالاننى غەم-قايغۇ بېسىۋالدى.

كَرِجَ يَكْرَجُ كَرَجًا الْخُبْزُ: نان كۆكۈرۈپ قالدى، پاختىلىشىپ قالدى.

كَرَخَ يَكْرَخُ كَرَخًا الْمَاءَ: سۇنى باشلىدى.

كَرَدَ يَكْرُدُ كَرْدًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۈزۈۋەتتى، كېسىۋەتتى.

كَرَدَهُ: ئۇنى توسۇدى، قوغلىۋەتتى.

كَرَدَ الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى ھەيدىدى.

كَرْدَسَ يُكَرْدِسُ كَرْدَسَةً: ئۇششاق چامداپ ماڭدى، دەلدەڭشىدى.

كَرْدَمٌ ج كَرَادِمُ: پاكار، پاكىنەك، پەتەك.

كَرْدُوْسَةٌ ج كَرَادِيْسُ: ئاتلىق ئەسكەرلەر باتالىيونى.

كَرْدُوْمٌ ج كَرَادِيْمُ: پاكار، پاكىنەك، پەتەك.

كَرَّ يَكُرّ كَرًّا وَ كُرُوْرًا: قايتتى، ياندى.

كَرَّ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ: كېچە بىلەن كۈندۈز ئالماشتى.

كَرَّ عَلَى الْعَدُوِّ: دۈشمەنگە ھۇجۇم قىلدى.

كَرَّ عَلَيْهِ الْحَدِيْثَ: سۆزنى ئۇنىڭغا قايتىلىدى.

كَرَّ يَكِرّ كَرِيْرًا: خىرقىرىدى، خارقىرىدى.

كَرٌّ: قايتماق، يانماق، ئالماشماق؛ ھۇجۇم قىلماق.

كَرّ الْأَزْمَانِ: زامانلارنىڭ ئۆتۈشى، ۋاقىتلارنىڭ ئۆزگىرىشى.

الْكَرّ وَالْفَرّ: ھۇجۇم قىلىش ۋە چېكىنىش.

الْحَرْبُ كَرٌّ وَ فَرٌّ: ئۇرۇش ھۇجۇم قىلىش ۋە چېكىنىش بىلەن بولىدۇ.

عَلَى كَرِّ الْأَيَّامِ: كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن.

كَرٌّ ج كُرُوْرٌ: ئارغامچا، ئارقان.

كُرٌّ: كىيىم.

كُرٌّ ج كِرَارٌ: قۇدۇق.

كُرَاثٌ: كۇدە، جۇسەي.

كَرَّازٌ ج كَرَارِيْزُ: قويچى خۇرجۇننى ئارتىپ قويىدىغان قوچقار.

كُرَّاسٌ ج كَرَارِيْسُ . كُرَّاسَةٌ ج كَرَارِيْسُ: مەشىق دەپتىرى، دەپتەر؛ كىتابنىڭ بىر قىسمى؛ نۇسخا، ئۇلگە، ئۆرنەك؛ كىتابچە، رىسالە.

كَرَّامٌ ج كَرَّامُوْنَ: ئۈزۈمچى، ئۈزۈمزار ئىگىسى.

كَرَّةٌ ج كَرَّاتٌ: بىر قېتىم، بىر مەررە، بىر كەررە؛ يۈز مىڭ.

كَرَّةً أُخْرَى: يەنە بىر قېتىم.

كَرَّةٌ مُضَادَّةٌ: قايتۇرما ھۇجۇم.

﴿وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّ لَنَا كَرَّةً﴾ «قۇرئان»: ئەگەشكۈچىلەر: «كاشكى (دۇنياغا) قايتىشقا بولسا ئىدى»، دەيدۇ.

أَعَادَ الْكَرَّةَ: قايتۇرما ھۇجۇم قىلدى.

كَرَّرَ يُكَرِّرُ تَكْرَارًا: تەكرارلىدى، قايتىلىدى.

كَرَّرَتْ سُؤَالَهَا عَلَى أُمِّهَا: ئانىسىغا سوئالنى تەكرارلىدى.

كَرَّسَ يُكَرِّسُ تَكْرِيسًا الْبِنَاءَ: بىناغا ئۇل قويدى.

كَرَّسَ الشَّيْءَ: بىر-بىرىنى قوشتى.

كَرَّسَهُ: بەلگىلىدى، بېغىشلىدى.

كَرَّسَ حَيَاتَهُ لِخِدْمَةِ الْعِلْمِ: ھاياتىنى ئىلىمگە بېغىشلىدى.

كَرَّشَ يُكَرِّشُ تَكْرِيشًا وَجْهَهُ: قوشۇمىسىنى تۈردى.

كَرَّصَ يُكَرِّصُ تَكْرِيصًا: ئىرىمچىك يېدى.

كَرَّكَ يُكَرِّكُ تَكْرِيكًا ـ تِ الدَّجَّاجَةُ: مېكىيان كۇرۇك بولۇپ قالدى.

كَرَّمَ يُكَرِّمُ تَكْرِيمًا: ھۆرمەتلىدى، قەدىرلىدى.

كَرَّمَهُ: ئۇنىڭ قەدىرىگە يەتتى، ئۇنىڭغا ئەھمىيەت بەردى، ئۇنى ئەتىۋارلىدى.

كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ: ئاللاھ ئۇنىڭغا شان-شەرەپ ئاتا قىلسۇن.

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ «قۇرئان»: شەك-شۈبھىسىزكى، بىز ئادەم بالىلىرىنى ھۆرمەتلىك قىلدۇق.

كَرَّهَ يُكَرِّهُ تَكْرِيهًا: زېرىكتۈردى، بىزار قىلدى.

﴿وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ﴾ «قۇرئان»: سىلەرگە پىسىقنى، كۇفرىنى ۋە گۇناھنى يامان كۆرسەتتى.

كَرَزَ يَكْرِزُ كُرُوزًا: يوشۇرۇندى، كىردى، داخىل بولدى.

كَرَزَ إِلَيْهِ: پاناھلىق تىلىدى، مايىل بولدى.

كَرَزٌ: گىلاس، گىلاس دەرىخى.

كُرْزٌ ج أَكْرَازٌ وَ كِرَزَةٌ: پادىچىنىڭ خۇرجۇنى.

كَرَزَةٌ ج كَرَزَاتٌ: بىر تال گىلاس.

كُرْزَمَةٌ: چۈشلۈك تاماق.

كَرْزَنٌ: پالتا، ئايپالتا.

كِرْزِينٌ: پالتا، ئايپالتا.

كَرِسَ يَكْرَسُ كَرَسًا الرَّجُلُ: ئىلىمغا توشتى، ئالىم بولدى.

كَرْسَعَ يُكَرْسِعُ كَرْسَعَةً الرَّجُلُ: قاتىردى، يۈگۈردى.

كَرْسَفَ يُكَرْسِفُ كَرْسَفَةً الدَّابَّةَ: ھايۋاننىڭ پېيىنى كېسىۋەتتى.

كَرْسَفَ الْجَمَلَ: تۆگىنى چىك چۈشۈۋەتتى.

كُرْسُفٌ: پاختا.

كُرْسُوعٌ ج كَرَاسِيعُ: بېغىش سۆڭىكى.

كُرْسُوعُ الْقَدَمِ: ئوشۇق سۆڭىكى.

كُرْسِيٌّ ج كَرَاسِيٌّ و كَرَاسٍ: ئورۇندۇق.

كُرْسِيٌّ بِمَسَانِدَ: يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇق.

كُرْسِيُّ الْآدَابِ: ئەدەبىيات كافېدراسى.

كُرْسِيُّ الْخِلَافَةِ: خەلىپىلىك تەخت، خەلىپىلىك دۆلەت پايتەختى.

كُرْسِيُّ الْمَلِكِ: پادىشاھنىڭ تەختى، پادىشاھلىق ئورۇن.

كُرْسِيُّ الْمَمْلَكَةِ: پايتەخت.

أُسْتَاذٌ كُرْسِيٌّ: پروفېسسور.

آيَةُ الْكُرْسِيِّ: ئايەتۇلكۇرسى (سۈرە بەقەرەنىڭ 255 ـ ئايىتى).

كُرْسِيُّ خَيْزُرَانٍ: بامبۇك چىۋىقتىن توقۇلغان ئورۇندۇق.

كُرْسِيُّ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ: ئەرەب تىلى كافېدراسى.

كُرْسِيٌّ مُرِيحٌ: يۇمشاق ئورۇندۇق.

كُرْسِيٌّ هَزَّازٌ: ھەرىكەتچان ئورۇندۇق.

كُرْسِيٌّ دَائِرٌ: ئايلىنىدىغان ئورۇندۇق.

كَرِشَ يَكْرَشُ كَرَشًا الْوَجْهُ: يۈز قورۇلدى، قورۇق چۈشتى.

كِرْشٌ ج كُرُوشٌ و أَكْرَاشٌ: كۆشىگۈچى ھايۋانلارنىڭ ئاشقازىنى؛ كىشىنىڭ يېقىنلىرى.

«الأَنْصَارُ كَرِشِي وَ عَيْبَتِي» «حديث»: ئەنسارلار مېنىڭ يېقىنلىرىم ۋە ئىشەنچلىك كىشىلىرىم.

كَرَصَ يَكْرِصُ كَرْصًا الشَّيْءَ: نەرسىنى يانجىدى، قولى بىلەن سىقتى.

كَرَضَ يَكْرُضُ كَرْضًا الشَّيْءَ: توپلىدى، يىغدى، جەملىدى.

كَرَعَ يَكْرَعُ كَرْعًا وَ كُرُوعًا فِي الْمَاءِ: سۇ ئوتلىدى، ئىچتى.

«كَرَعَ مِنْ مَنَاهِلِ الْعِلْمِ»: ئىلىم بۇلاقلىرىدىن ئىچتى.

كَرَعٌ: ئىچىلىدىغان يامغۇر سۈيى.

رِجَالٌ كَرَعٌ: چاكىنا ئادەملەر.

كَرَفَ يَكْرِفُ كَرْفًا وَ كِرَافًا الشَّيْءَ: نەرسىنى پۇرىدى.

كَرَفَ الْحِمَارُ: ئېشەك تېزەكنى پۇراپ بېشىنى كۆتۈردى، تۇمشۇقىنى ئاسمانغا قىلدى.

كَرْفَأَ يُكَرْفِئُ كَرْفَأَةً الْقَوْمُ: قوۋم ئارىلىشىپ كەتتى.

كَرْفَأَ الشَّعْرُ: چاچ چىگىچلىشىپ كەتتى.

كَرْفَسَ يُكَرْفِسُ كَرْفَسَةً: لەلەگشىپ ماگدى، سۆرۈلۈپ ماگدى.

كَرْفَسَ الْحَيَوَانَ: ھايۋاننى چۈشەپ قويدى.

كَرَفْسٌ: چىگسەي، كەرەپشە.

كُرْكٌ: خورۇم سومكا، خورۇم چاپان.

كَرْكَبَةٌ: قالايمىقانلاشتۇرماق.

كَرْكَةٌ: دىستىللىياتور، دۇملەش قازىنى.

كَرْكَدَنٌ: كەركىدان.

كَرْكَرَ يُكَرْكِرُ كَرْكَرَةً فِي الضَّحِكِ: قاقاقلاپ كۈلدى.

كَرْكَرَ الْمَاءُ: سۇ شارقىرىدى.

كَرْكَرَ الأَمْرَ: ئىشنى تەكرارلىدى، قايتىلىدى.

كَرْكَرَ الدَّجَاجَةُ: توخۇ قاقاقلىدى.

كَرْكَرَ الرَّحَى: تۈگمەننى چۆرگىلەتتى.

كَرْكَرَ الْحِجَارَةَ عَلَى الطَّرِيقِ: يولغا قايتا تاش ياتقۇزدى.

كَرْكَرٌ: چايكا، بېلىقئالغۇچ.

كَرْكَرَةٌ: قاتتىق كۈلمەك، قاقاقلاپ كۈلمەك.

كَرْكُوبَةٌ ج كَرَاكِيبُ: كونا ئۆي جاھازلىرى.

كُرْكِيٌّ ج كَرَاكِيُّ: سۇر تۇرنا.

كَرُمَ يَكْرُمُ كَرَمًا وَ كَرَمَةً وَ كَرَامَةً: ئېسىل بولدى، ئالىيجاناب بولدى، قەدىرلىك بولدى.

كَرُمَ الرَّجُلُ: كىشى مەرد بولدى.

كَرُمَ السَّحَابُ: يامغۇر مول ياغدى.

كَرَمٌ: سېخىيلىك، مەردلىك، مەرھەمەت، خەير-ئېھسان.

كَرَمُ الأَخْلَاقِ: ئەخلاقلىق.

كَرَمُ الْمَحْتِدِ: ئېسىل نەسەبلىك، ساخاۋەتلىك.

أَرْضٌ كَرَمٌ: مۇنبەت يەر.

كَرَمًا: سېخىيلىقتا، مەردلىكتە، شەپقەت قىلىپ، مەرھەمەت يۈزىسىدىن.

كَرْمٌ ج كُرُومٌ: باغچە، بوستانلىق، مېۋىلىك باغچە؛ ئۈزۈم.

كَرْمُ الْعِنَبِ: ئۈزۈملۈك، ئۈزۈمزار.

إِبْنَةُ الْكَرْمِ: ئۈزۈم ھارىقى، مۇسەللەس.

زِرَاعَةُ الْكَرْمِ: تال تىكىش، ئۈزۈم قويۇش.

كَرْمَشَ يُكَرْمِشُ كَرْمَشَةً: قوشۇمىسىنى تۈردى، چىرايىنى پۈرۈشتۈردى.

كَرْمَشَةٌ ج كَرَامِشُ: قورۇق، پۈرۈك.

كِرْنَافٌ ج كَرَانِيفُ: قالدۇق نەرسە، ئاشقان-تاشقان؛ ھارام شاخ.

كِرْنَافُ الْبُنْدُقِيَّةِ: مىلتىق پايىنىكى.

كُرْنُبٌ ، كَرْنَبٌ: كاللەك سەي، كاپۇستا.

كَرْنَفَ يُكَرْنِفُ كَرْنَفَةً: قىرقىدى، پۇتىدى، ياسىدى.

كَرِهَ يَكْرَهُ كَرْهًا وَ كَرَاهِيَّةً وَ كَرَاهَةً وَ مَكْرَهَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى ياقتۇرمىدى، ياخشى كۆرمىدى، ئۆچ كۆردى، نەپرەتلەندى.

«إِنِّي أَكْرَهُ مَايَفْعَلُهُ الْمُنَافِقُ»: ئىككى يۈزلىمچىنىڭ ئىشلىرىنى مەن يامان كۆرىمەن.

﴿وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ «قرآن»: كۇففارلار يامان كۆرگەن تەقدىردىمۇ، ئاللاھ ئۆزىنىڭ نۇرىنى مۇكەممەل قىلغۇچىدۇر.

«مَاعَابَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا إِنْ اشْتَهَاهُ أَكَلَهُ وَإِنْ كَرِهَهُ تَرَكَهُ» «حديث»: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھېچقاچان تاماقنى كەمسىتمىگەندى، كۆڭلى تارتسا يەيتتى، كۆڭلى تارتمىسا قويۇپ قوياتتى.

كَرُهَ يَكْرُهُ كَرَاهَةً وَ كَرَاهِيَّةً: زېرىكىشلىك بولدى، يامان بولدى، قەبىھ بولدى، مەكرۇھ بولدى.

كَرُهَتْ رَائِحَةُ الْقَنَوَاتِ: قانالار سېسىق پۇرىدى.

كُرْهٌ: يامان كۆرمەك، ئۆچ كۆرمەك، يىرگەنمەك.

طَوْعًا أَوْ كُرْهًا: خالىسۇن ياكى خالىمىسۇن.

كُرْهًا عَلَى كُرْهٍ: مەجبۇرىي، زورلۇق بىلەن.

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَاناً حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهاً وَوَضَعَتْهُ كُرْهاً﴾ «قرآن»: بىز ئىنسانىنى ئاتا ـ ئانىسىغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرۇدۇق، ئىنسانىنى ئانىسى مۇشەققەت بىلەن قورساق كۆتۈرۈپ، مۇشەققەت بىلەن تۇغدى.

«قَامَ بِهَذَا الْعَمَلِ عَلَى كُرْهٍ مِنْهُ»: ئۇ بۇ ئىشنى مەجبۇرەن قىلدى.

كَرْهٌ: ئۆچ كۆرمەك، يىرگەنمەك، مۇشەققەت، قىيىنچىلىق.

كَرِهٌ: يىرگىنچلىك، زېرىكىشلىك، قەبىھ، يېقىمسىز.

كَرَوَانٌ ج كِرْوَانٌ وَ كَرَاوِيْنُ: لايخورەك.

كَرْوَسَةٌ ج كَرْوَسَاتٌ: ھارۋا.

كَرَوْيَا . كَرَوْيَاءُ: ئارپىبەدىيان.

كُرَوِيٌّ: يۇمىلاق.

جِسْمٌ كُرَوِيٌّ: يۇمىلاق جىسىم.

كُرَوِيَّةٌ: شارسىمان، شار شەكىللىك.

الْأَرْضُ كُرَوِيَّةٌ: زېمىن يۇمىلاقتۇر.

كَرَى يَكْرِي كَرْيًا: يۈگۈردى، چاپتى.

كَرَى الْأَرْضَ: يەرنى كولىدى، قازدى.

كَرَى الشَّيْءَ: نەرسىنى يۇمىلاقلىدى.

كَرِيَ يَكْرَى كَرًى الرَّجُلُ: كىشى ئۇخلىدى.

كَرًى: ئۇيقۇ، ئۇخلىماق.

«مَا ذُقْتُ طَعْمَ الْكَرَى مَوْلَايَ   مُذْ أَمَدٍ إِلَى لِقَائِكَ تَوَّاقًا وَتَحْنَانَا»: ئى بۇرادەر خېلىدىن بېرى سىلى بىلەن دىدارلىشىشنى ئويلاپ، سىلىنى سېغىنىپ، كۆرۈشكۈم كېلىپ، ئۇيقۇنىڭ تەمىنى تېتىپ باقمىدىم.

كَرِيْثٌ: بالايىئاپەت، پاجىئە.

كَرِيْزٌ: پىشلاق.

كُرَيْزٌ: گىلاس.

كَرِيْصٌ: ئىرىمچىك، قۇرۇت.

كَرِيْمٌ ج كِرَامٌ وَ كُرَمَاءُ م كَرِيْمَةٌ ج كَرِيْمَاتٌ و كَرَائِمُ: مەرد، سېخىي، شەپقەتلىك، ئېسىل، ئالىيجاناب، قىزغىن، سەمىمىي.

كَرِيْمُ الْأَخْلَاقِ: پاك، ئەخلاقلىق.

كَرِيْمُ الْأَصْلِ: ئاقسۆڭەك، ئېسىلزادە.

كَرِيْمُ الْعَيْنِ: يەكچەشمە.

كَرِيْمُ النَّفْسِ: ئالىيجاناب، يۇقىرى مەرتىۋىلىك.

جَوَادٌ كَرِيْمٌ: ساپ نەسىللىك يورغا ئات.

دَمٌ كَرِيْمٌ: كېلىپ چىقىشى ئېسىل.

حَجَرٌ كَرِيْمٌ: گۆھەر، ياقۇت، ئېسىل تاش.

حِصَانٌ كَرِيْمٌ: نەسىللىك ئات، تۇلپار.

مَعْدَنٌ كَرِيمٌ: قىممەتلىك مېتال.

وَجْهٌ كَرِيمٌ: گۈزەل چىراي.

الْقَارِئُ الْكَرِيمُ: ھەدىرلىك كىتابخان، ھۆرمەتلىك ئوقۇغۇچى.

عِشْ عَزِيزًا أَوْ مُتْ كَرِيمًا: ئىززەت بىلەن ياشا ياكى مەردلىك بىلەن ئۆل.

وَصَلَنِي خِطَابُكَ الْكَرِيمُ: قىممەتلىك خېتىڭىز ماڭا تەگدى.

الْكَرِيمُ: ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ، «كۆپ ئاتا قىلغۇچى، ئاتاسى تۈگىمەيدىغان ئاللاھ»، دېگەن مەنىدە.

﴿مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ ‹قرآن›: سېنى كۆپ ئاتا قىلغۇچى پەرۋەردىگارىڭغا ئاسىيلىق قىلىشقا نېمە ئالدىدى؟

كَرِيمَةُ الرَّجُلِ: كىشىنىڭ قىزى.

عَقَدَ الْأَبُ قِرَانَ كَرِيمَتِهِ: ئاتا قىزىنى ياتلىق قىلدى.

الْكَرِيمَتَانِ: بىر جۈپ كۆز.

«لَمْ يَقْرَأِ الْمَوْضُوعَ بِإِمْعَانٍ بَلْ مَرَّ عَلَيْهِ مُرُورَ الْكِرَامِ»: ماۋزۇنى كۆڭۈل قويۇپ ئوقۇماي، بەلكى كۆز يۈگۈرتۈپلا چىقتى.

كَرَائِمُ السَّيِّدَاتِ: ھۆرمەتلىك خانىملار.

كَرَائِمُ الْمَالِ: مالنىڭ ئېسىللىرى، ياخشىلىرى.

كِرِيمٌ: يۈز مېيى.

كِرِيمَةٌ: ماروژنى.

كَرِيهٌ: يىرگىنىچلىك، زېرىكىشلىك، قەبىھ.

كَرِيهُ الْمَنْظَرِ: كۆرۈمسىز، بەتبەشىرە.

كَرِيهُ الرَّائِحَةِ: سېسىق، بەتبۇي.

كَرِيهُ الطَّعْمِ: تەمسىز، لاۋزا.

كَرِيهَةٌ ج كَرَائِهُ: بەختسىزلىك، ئاپەت، كۈلپەت؛ ئۇرۇش، جەڭ.

رَائِحَةٌ كَرِيهَةٌ: يېقىمسىز پۇراق.

شَهِدْتُ الْكَرِيهَةَ: جەڭگە قاتناشتىم.

كُرَيَّةٌ ج كُرَيَّاتٌ: كىچىك شار.

كُرَيَّاتُ الدَّمِ الْحَمْرَاءِ: قىزىل قان دانچىلىرى.

كُزَازٌ: تىترىمەك، بەزگەك.

كَزَازَةٌ: يىرىك، قاتتىق، قوپال.

كَزَازَةُ الْيَدِ: بېخىللىق قىلماق، پىخسىقلىق قىلماق.

كُزْبَرَةٌ/كُزْبُرَةٌ: يۇمغاقسۈت، ئاشكۆكى.

كَزَّ يَكُزُّ كَزًّا الشَّيْءَ: تارايتتى، قىسقارتتى، قورۇدى.

كَزٌّ ج كُزٌّ: قۇرۇپ قالغان، قورۇلۇپ قالغان، قەبىھ، سەت.

كَزُّ الْيَدَيْنِ: بېخىل، پىخسىق.

كُزٌّ: تىترىمەك، بەزگەك.

كَزَزٌ: بېخىللىق، پىخسىقلىق.

كُزَّازٌ: تىترىمەك، بەزگەك.

كَزْلَكٌ ج كَزَالِكُ: پىچاق، بەكە، قەلەمتىراش.

كَزْمٌ: قورقۇنچاق.

كَسَا يَكْسُو كَسْوًا ـه: كىيىم كىيگۈزدى.

يَكْسُو الْعِلْمُ الرَّجُلَ هَيْبَةً: بىلىم كىشىنى سۈرلۈك كۆرسىتىدۇ.

﴿فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا﴾ ‹قرآن›: ئاندىن سۆڭەككە گۆش قوندۇردۇق.

كَسَاهُ شِعْرًا: ئۇنى شېئىر يېزىپ مەدھىيىلىدى.

كَسَا حَدِيثَهُ مَلْحًا: يۇمۇرلۇق سۆزلىدى.

كِسَاءٌ ج أَكْسِيَةٌ: كىيىم.

الْغِذَاءُ وَالْكِسَاءُ: ئوزۇق-تۈلۈك ۋە كىيىم-كېچەك.

كَسَاءٌ: شان-شەرەپ.

كُسَاحٌ: پالەچلىك.

كُسَاحُ الْأَطْفَالِ: راخىت، كىچىك بالىلارنىڭ سۆڭەك قاتماسلىق كېسىلى.

كُسَاحَةٌ: ئەخلەت، سۈپۈرۈندە.

كَسَادٌ: كاسات، كاساتلىق.

كَسَادٌ عَالَمِيٌّ: دۇنياۋى ئىقتىسادىي كرىزىس.

﴿وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا﴾ ‹قرآن›: ئاقماي

قبلىشتىن قورققان تىجارىتىڭلار.

كُسَارٌ. كُسَارَةٌ: پارچە، سۇنۇق.

كَسَأَ يَكْسَأُ كَسْأً الدَّابَّةَ: ئۇلاغنى ھەيدىدى.

كَسَأَ الْقَوْمَ: قوۋمنى يەڭدى، غالىب كەلدى.

كَسَأَهُ بِالسَّيْفِ: ئۇنى قىلىچ بىلەن چاپتى.

كُسْءٌ ج أَكْسَاءٌ: نەرسىنىڭ قۇيرۇق قىسمى.

كَسَبَ يَكْسِبُ كَسْبًا مَالًا: مالغا ئېرىشتى، پايدىغا ئېرىشتى، قولغا كەلتۈردى، ھاسىل قىلدى.

﴿كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ «قرآن»: ھەر ئادەم ئۆزىنىڭ قىلمىشىغا مەسئۇلدۇر.

كَسَبَ رِزْقَهُ: رىزقىنى تېپىپ يېدى.

كَسَبْنَا الْمَعْرَكَةَ: ئۇرۇشتا ئۇتتۇق.

كَسَبْتُ الدَّعْوَى: داۋادا ئۇتتۇم.

يَكْسِبُ صَدَاقَةَ الْآخَرِيْنَ: باشقىلارنىڭ دوستلۇقىنى قولغا كەلتۈرىدۇ.

كَسَبُوْا مَالًا وَفِيْرًا: ئۇلار كۆپ مالغا ئېرىشتى.

«يُرِيْدُ أَنْ يَكْسِبَ الْوَقْتَ لِلتَّفْكِيْرِ فِي الْأَمْرِ»: ئويلىنىۋېلىشقا ۋاقىت چىقارماقچى بولۇۋاتىدۇ.

كَسَبَ الْإِثْمَ: گۇناھنى ئۈستىگە ئالدى.

﴿وَمَن يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْماً ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئاً فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَاناً وَإِثْماً مُّبِيناً﴾ «قرآن»: كىمكى بىر كىچىك گۇناھ ياكى بىر چوڭ گۇناھ قىلىپ قويۇپ، ئۇنى بىگۇناھ ئادەمگە چاپلىسا، ئۇ شۇ بوھتاننى ۋە ئوپئوچۇق بىر گۇناھنى ئۆزىگە يۈكلىۋالىدۇ.

كَسْبٌ: قولغا كەلتۈرمەك، ئېرىشمەك، ھاسىل قىلماق، قازانماق.

كَسْبُ الْقُوَى الْمُتَوَسِّطَةِ: ئوتتۇرىدىكى كۈچلەرنى قولغا كەلتۈرمەك.

«سَافَرَ إِلَى الْخَارِجِ بِقَصْدِ الْكَسْبِ»: كەسىپ قىلىش مەقسىتىدە سەپەرگە چىقتى.

«سَعَى إِلَى كَسْبِ الْمُبَادَرَةِ بِقَدْرِ الْمُسْتَطَاعِ»: مۇمكىنقەدەر تەشەببۇسكارلىقنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشتى.

كُسْبُرَةٌ: يۇمغاقسۈت، ئاشكۆكى.

كُسْتَاكٌ: سائەت زەنجىرى.

كَسَحَ يَكْسَحُ كَسْحًا الْبَيْتَ: ئۆينى سۈپۈردى.

كَسَحَ الْبِئْرَ: قۇدۇقنىڭ سۈيىنى تارتىپ چىقىرىۋەتتى.

كَسَحَهُ مِنَ الْوُجُوْدِ: ئۇنى يوقاتتى، تۈگەتتى.

كَسَحَ الشَّيْءَ: نەرسىنى ئۈزۈۋەتتى، كېسىۋەتتى.

كَسَحَ مِنْ مَالِهِ: مېلىدىن ئالدى.

كَسِحَ يَكْسَحُ كَسَحًا الرَّجُلُ: پالەچ بولۇپ قالدى، بىر پۇتى تارتىشىپ ئاقساپ ماڭدى.

كَسَحٌ: پالەچلىك.

كَسْحَانُ: راخىت كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى.

كَسَدَ يَكْسُدُ كَسَادًا وَ كُسُوْدًا الشَّيْءُ: كاساتلاشتى، راۋاج تاپمىدى.

كَسَدَتِ السِّلْعَةُ: مال كاساتلاشتى، پاخاللاشتى.

كَسَدَ السُّوْقُ: بازار كاساتلاشتى.

كَسَرَ يَكْسِرُ كَسْرًا: سۇندۇردى، ئۇشتۇدى، ئاجراتتى.

كَسَرَ الْوَصِيَّةَ: ۋەسىيەتكە خىلاپلىق قىلدى.

كَسَرَ التَّاجِرَ: سودىگەرنى ۋەيران قىلدى.

كَسَرَ الْجَيْشَ: قوشۇننى مەغلۇپ قىلدى.

كَسَرَ الْعَطَشَ: ئۇسسۇزلۇقنى قاندۇردى.

كَسَرَ حِدَّتَهُ: ھەيۋىسىنى سۇندۇردى.

كَسَرَ رِيْقَهُ: ئىشتىھاسىنى باستى.

كَسَرَ رَقَبَتَهُ: بويىنىنى سوزدى، بويىنىنى قايرىدى.

كَسَرَ قَلْبَهُ: ئۈمىدسىزلەندۈردى.

كَسَرَ شَرَفَهُ: ئابرۇيىنى تۆكتى.

كَسَرَ شَوْكَةَ الْغَضَبِ: ھەيۋىسىنى سۇندۇردى.

كَسَرَهُ عَنْ مُرَادِهِ: ئۇنى بۇرىۋەتتى.

كَسَرَ الصَّمْتَ: جىمجىتلىقنى بۇزدى.

كَسْرٌ: سۇندۇرماق، ئۇشتۇماق، بۇزماق، زىيان يەتكۈزمەك، خىلاپلىق قىلماق.

سَهْلُ الْكَسْرِ: ئاسان سۇنىدىغان.

كَسْرٌ إِعْتِيَادِيٌّ: ئاددىي كەسىر.

كَسْرٌ حَقِيْقِيٌّ: توغرا كەسىر.

كَسْرٌ مُرَكَّبٌ: مۇرەككەپ كەسىر.

كَسْرٌ ج أَكْسَارٌ و كُسُوْرٌ: ئۆينىڭ بۆلۈكى، پارچە.

قَعَدَ فِي كَسْرِ بَيْتِهِ: ئۆيىنىڭ بۆلۈكىدە ئولتۇردى.

كَسْرَةٌ ج كَسَرَاتٌ: مەغلۇبىيەت، يېڭىلىش، ئۈتتۈرۈش.

وَقَعَتْ عَلَيْهِمُ الْكَسْرَةُ: ئۇلار مەغلۇپ بولدى.

كِسْرَةٌ ج كِسَرٌ: پارچە، ئۇۋاق، سۇنۇق، ئۇزۇندە.

كِسْرَى ج أَكَاسِرَةٌ: كىسرا (قەدىمكى ئىران پادىشاھلىرىنىڭ ھۆرمەت نامى).

كَسَّ يَكُسُّ كَسًّا الشَّيْءَ: يانجىپ تالقان قىلىۋەتتى.

كُسٌّ ج أَكْسَاسٌ: جىنسىي يول ئېغىزى (ئاياللارنىڭ).

كَسَّبَ يُكَسِّبُ تَكْسِيْبًا الرَّجُلَ: ئېرىشتۈردى.

كَسَّبَهُ مَالًا كَثِيْرًا: ئۇنى كۆپ مال-مۈلۈككە ئېرىشتۈردى.

كَسَّبَ حَقًّا: ھوقۇققا ئېرىشتۈردى.

كَسَّحَ يُكَسِّحُ تَكْسِيْحًا: پالەچ قىلىپ قويدى، ئاقسىتىپ قويدى.

كَسَّرَ يُكَسِّرُ تَكْسِيْرًا الشَّيْءَ: نەرسىنى پارچە-پارچە قىلىۋەتتى.

كَسَّرَ الْإِضْرَابَ: ئىش تاشلاشنى بىكار قىلدى.

كَسَّرَ زُجَاجَ النَّافِذَةِ: دېرىزىنىڭ ئەينىكىنى چېقىۋەتتى.

كَسَعَ يَكْسَعُ كَسْعًا السَّفِيْنَةَ فِي الْبَحْرِ: دېڭىزدا كېمىنى ئىتتىرىپ ماڭغۇزدى.

كَسَعَ فُلَانًا بِمَا سَاءَهُ: يامان گەپ قىلىپ كىشىگە ئازار بەردى.

كَسَعَهُ بِكَذَا: ئۇنىڭغا ئەگەشتۈردى.

كُسْعَةٌ ج كُسَعٌ: قاشقا، قۇشنىڭ قۇيرۇقى ئاستىدىكى ئاق پەي؛ ئېشەك؛ قۇل؛ ئۇۋاق نان؛ ئىشلىتىلىدىغان كالا.

كَسَفَ يَكْسِفُ كُسُوْفًا وَجْهُهُ: چىرايى ئۆزگەردى، تۇتۇلدى.

كَسَفَ أَمَلُهُ: ئۈمىدى ئۈزۈلدى.

كَسَفَتِ الشَّمْسُ: كۈن تۇتۇلدى.

كَسَفَتْ حَالُهُ: ئۇنىڭ ئەھۋالى يامانلاشتى.

كِسْفَةٌ ج كِسَفٌ وَ أَكْسَافٌ وَ كُسُوْفٌ: پارچە، بۆلەك.

﴿وَإِن يَرَوْا كِسْفاً مِّنَ السَّمَاءِ﴾ «قرآن»: ئەگەر ئۇلار ئاسماننىڭ بىر پارچىسى چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرسە....

كَسْكَسَ يُكَسْكِسُ كَسْكَسَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى كۇكۇم-تالقان قىلىۋەتتى، ئۇۋۇتىۋەتتى.

كِسْكِسْ: نېرى تۇر.

كَسْكَسَةٌ: چېكىنمەك، ئارقىغا قايتماق، داجىماق.

كَسِلَ يَكْسَلُ كَسَلًا: ھورۇنلۇق قىلدى، بوشاپ كەتتى، بوشاڭلىق قىلدى.

كَسِلَ التِّلْمِيْذُ فَلَمْ يَكْتُبْ تَمَارِيْنَهُ: شاگىرت بوشاڭلىق قىلىپ تاپشۇرۇقنى يازمىدى.

كَسَلٌ: ھورۇنلۇق، ئەزمىلىك، يالقاۋلىق.

كَسِلٌ. كَسْلَانُ ج كُسَالَى وَ كَسْلَى م كَسِيْلَةٌ وَ كَسْلَانَةٌ وَ كَسْلَى: ھورۇن، ئىشياقماس، يالقاۋ، ئېرىنچەك، بوشاڭ، ئېرىنلەڭگۈ.

﴿وَإِذَا قَامُواْ إِلَى الصَّلاَةِ قَامُواْ كُسَالَى﴾ «قرآن»: ئۇلار ناماز ئۈچۈن تۇرغاندا خۇشياقماسلىق بىلەن تۇرىدۇ.

«دُمْ قُرَّةَ الْعَيْنِ سَبَّاقًا إِلَى دُرَجِ الـ عُلُوْمِ سَعْيًا إِلَيْهَا غَيْرَ كَسْلَانِ»: ئى كۆزۈمنىڭ نۇرى (ئەزىزىم) كۈنسايىن تىرىشقىن، ئىلىم - مەرىپەت چوققىسىغا ئۆرلە، ھورۇنلۇق قىلما.

الْكَسْلَانُ لَايَذُوْقُ طَعْمَ السَّعَادَةِ: ھۇرۇن بەختنىڭ تەمىنى تېتىيالمايدۇ.

كَسَمَ يَكْسِمُ كَسْمًا عَلَى عِيَالِهِ: ئائىلىسىنى بېقىش ئۈچۈن جاپا چەكتى.

كُسْوَةٌ، كِسْوَةٌ ج كُسًى وَ كِسَاوٌ: كىيىم، كىيىم-كېچەك؛ يوپۇق.

كِسْوَةٌ رَسْمِيَّةٌ: ھەربىيچە كىيىم، ھەربىي فورما.

كِسْوَةُ الْكَعْبَةِ: كەئبىنىڭ يوپۇقى.

﴿وَعلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ «قرآن»: ئاتىلار ئانىلارنى قائىدە بويىچە يېمەك-ئىچمەك ۋە كىيىم-كېچەك بىلەن تەمىنلەپ تۇرۇشى كېرەك.

لَبِسَ كُسْوَةً زَرْقَاءَ جَمِيْلَةً: چىرايلىق كۆك تون كىيدى.

الْكِسْوَةُ الشَّرِيْفَةُ: بەيتۇللاھنىڭ يوپۇقى بولۇپ، ھەر يىلى يېڭىلىنىپ تۇرىدۇ.

كُسُوْفٌ: كۈن تۇتۇلۇش.

كُسُوْفٌ جُزْئِيٌّ: كۈننىڭ يېرىم تۇتۇلۇشى.

كُسُوْفٌ كُلِّيٌّ: كۈننىڭ پۈتۈن تۇتۇلۇشى.

كَسُوْلٌ: ھۇرۇن، ئىشياقماس، ياللاۋ، ئېرىنچەك، بوشاڭ.

لَنْ يَنْجَحَ الْكَسُوْلُ: ھۇرۇن مۇۋەپپەقىيەت قازىنالمايدۇ.

كَسِيَ يَكْسَى كَسْيًا الثَّوْبَ: كىيىم كىيدى.

كُسًى ج أَكْسَاءٌ: قۇيرۇق، كاسا.

رَكِبَ أَكْسَاءَهُ: ئوڭدىسىغا چۈشتى.

كَسِيْبٌ: قولغا كەلتۈرگۈچى، ھاسىل قىلغۇچى.

كَسِيْحٌ، كُسَيْحٌ: راخىت كېسىلىگە گىرىپتار بولغۇچى.

كَسِيْدٌ: كاساتلاشقان، كاسات.

كَسِيْرٌ ج كَسْرَى وَ كَسَارَى: چېقىلغان، پاچاقلانغان، سۇندۇرۇلغان، گۇمران قىلىنغان، بۇزۇلغان.

كَسِيْرُ الْخَاطِرِ: بېشى چۈشۈپ كەتكەن، روھى چۈشكۈن، ئۈمىدسىز.

كَسِيْرُ الْقَلْبِ: ئەلەملىك، ئېچىنىشلىق، قايغۇلۇق، كۆڭلى زىدە.

عَظْمٌ كَسِيْرٌ: سۇنغان سۆڭەك.

جُنْدِيٌّ كَسِيْرٌ: مەغلۇپ بولغان قوشۇن.

كَشَا يَكْشُو كَشْوًا الشَّيْءَ: چىشلەپ يۇلۇۋالدى.

كُشَاحٌ: بىقىن ئاغرىش.

كُشَاحَةٌ: ئاداۋەت، ئاداۋەت ساقلاش.

كِشَافَةٌ: تەكشۈرمەك، چارلىماق، قىدىرىپ تەكشۈرمەك؛ رازۋېدكىچىلىك.

كَشَأَ يَكْشَأُ كَشْأً اللَّحْمَ: گۆشنى قاقلاپ پىشۇردى.

كَشَأَ الطَّعَامَ: تاماقنى ئالدىنقى چىش بىلەن يېدى.

كَشَأَ الشَّيْءَ: نەرسىنى سويدى.

كُشْأَةٌ: ئەيىب، نۇقسان.

مَا فِي جَسَدِهِ كُشْأَةٌ: ئۇنىڭ بەدىنىدە ئەيىب يوق.

كُشْتُبَانٌ/كُشْتُبَانٌ: ئويماق (تىككۈچىنىڭ).

كَشَحَ يَكْشَحُ كَشْحًا: قوغلىۋەتتى، ھەيدىۋەتتى.

كَشَحَ الْقَوْمَ: قوۋمنى تارقىتىۋەتتى.

كَشَحَ لَهُ: ئۇنىڭغا دۈشمەنلىك بىلەن قارىدى، ئۆچمەنلىك بىلەن قارىدى.

كَشَحَ الظَّلَامُ: قاراڭغۇلۇق كۆتۈرۈلدى.

كَشِحَ يَكْشَحُ كَشَحًا: ئاغرىپ قالدى، زاتىل كېسىلى بولۇپ قالدى.

كَشْحٌ ج كُشُوْحٌ: بىقىن.

طَوَى كَشْحَهُ عَلَى الْأَمْرِ: ئىشنى داۋاملاشتۇردى.

كَشَدَ يَكْشِدُ كَشْدًا الشَّيْءَ: چىشلەپ ئۈزۈۋالدى.

كَشَدَ النَّاقَةَ: تۆگىنى ئۈچ بارمىقى بىلەن ساغدى.

كَشَدٌ: تىرىكچىلىك ئۈچۈن جاپالىق ئىشلىگۈچى.

كِشْدَةٌ: سېرىقماي.

كَشَرَ يَكْشِرُ كَشْرًا عَنْ أَسْنَانِهِ: چىشىنى كۆرسەتتى، چىشىنىڭ ئېقىنى چىقاردى، ھىجايدى.

كَشَرَ السَّبُعُ عَنْ نَابِهِ: يىرتقۇچ هايۋان خىرس قىلدى.

كَشَرَ فِي وَجْهِهِ: هومىيىپ قارىدى.

كَشِرَ يَكْشَرُ كَشَرًا: قاچتى.

كَشْرٌ: قۇرۇق نان.

كَشْرٌ: مېۋىسى يېيىلىپ كەتكەن قۇرۇق ساپاق.

كَشْرَةٌ: ھىجايماق.

كَشَّ يَكِشُّ كَشًّا وَكَشِيشًا الثُّعْبَانُ: يىلان كۇشۇلدىدى، شىرىلدىدى.

كَشَّاشٌ: قوغلىغۇچى، قوغلاپ چىقارغۇچى.

كَشَّاشُ الْحَمَامِ: كەپتەرۋاز.

كَشَّافٌ ج كَشَّافَةٌ: پاش قىلغۇچى، ئاشكارا قىلغۇچى؛ بايقىغۇچى، رازۋېدكا قىسىم؛ تامۇزنا؛ ۋاكالىتەن باشقۇرغۇچى.

الْفِتْيَانُ الْكَشَّافَةُ . الشُّبَّانُ الْكَشَّافَةُ: ئىزچىلار.

كُشَّةٌ: ماكلاي چاچ، سېپكىلەك چاچ؛ چار بازارچىلىق، بازارمۇ بازار يۈرۈپ تىجارەت قىلىش، سەييارە سودىگەرچىلىك.

كَشَحَ يَكْشَحُ تَكْشِيحًا الْعُودَ: ياغاچنى ئاقلىدى.

كَشَّحَ الْجَمَلَ: تۆگىنىڭ بىقىنىغا ئەن سالدى.

كَشَطَ يَكْشِطُ كَشْطًا: سويدى، قىردى.

كَشَطَ الْجِلْدَ عَنِ الذَّبِيحَةِ: قوينى سويدى.

كَشَطَ الْكِتَابَةَ: يېزىقنى ئۆچۈرۈۋەتتى، سۈرتىۋەتتى.

كَشَعَ يَكْشَعُ كَشْعًا الْقَوْمُ: قوۋم كەتتى، باردى.

كَشِعَ يَكْشَعُ كَشَعًا: زېرىكتى.

كَشَفَ يَكْشِفُ كَشْفًا: ئاچتى، كەشىپ قىلدى، ئاشكارىلىدى.

كَشَفَ عَنِ الشَّيْءِ: پاش قىلدى.

كَشَفَهُ: ئېچىپ تاشلىدى.

كَشَفَ اللهُ هَمَّهُ: ئاللاھ ئۇنىڭ غەم-قايغۇسىنى كۆتۈرۈۋەتتى.

كَشَفَتِ النِّقَابَ عَنْ وَجْهِهَا: يۈزىنى ئېچىۋەتتى، چۈمبەلنى ئېلىۋەتتى.

﴿رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ﴾ «قۇرئان»: پەرۋەردىگارىمىز! بىزدىن ئازابنى كۆتۈرۈۋەتكىن، بىز ھەقىقەتەن ئىمان كەلتۈرگۈچىمىز.

«كَشَفَتِ الْحَرْبُ عَنْ سَاقِهَا»: ئۇرۇش ئەۋجىگە چىقتى.

كَشْفٌ: ئاچماق، پاش قىلماق، ئاشكارىلىماق، ئىلھام بىلەن بىلمەك؛ ئىجاد قىلماق، كەشىپ قىلماق.

أَهْلُ الْكَشْفِ: ئالدىدىن ئېيتىپ بەرگۈچى، كارامەت قىلغۇچى.

كَشْفُ الْحِجَابِ: يوپۇق ئاچماق.

كَشْفٌ ج كُشُوفٌ: تىزىم، تىزىملىك، يوقلىما، جەدۋەل؛ ئۈلگە، نەمۇنە.

كُشُوفٌ إِنْتِخَابِيَّةٌ: سايلىغۇچىلار تىزىملىكى.

كَشْفِيٌّ: تەتقىقاتقا مەنسۇپ، ئىزدىنىشكە ئائىت.

بِعْثَةٌ كَشْفِيَّةٌ: تەكشۈرۈش گۇرۇپپىسى، چارلاش ئەترىتى.

كُشْكٌ ج أَكْشَاكٌ: بوتكا.

كُشْكُ الصُّحُفِ: گېزىت-ژۇرنال بوتكىسى.

كُشْكُ الْهَاتِفِ: تېلېفون بوتكىسى.

كُشْكُ الْمُرُورِ: قاتناش ساقچىسى قاراۋۇلخانىسى.

كُشْكُ الدَّيْدَبَانِ: قاراۋۇلخانا، قاراۋۇل پونكىتى.

كُشْكُ الْإِشَارَاتِ (فِي سِكَّةِ الْحَدِيدِ): سىگنال پونكىتى.

كَشْكَشَ يُكَشْكِشُ كَشْكَشَةً: قاچتى، قېچىپ كەتتى؛ شىلدىرلىدى.

كَشْكُولٌ ج كَشَاكِلُ: تىلەمچىنىڭ خالتىسى، مەشىق دەپتىرى، گېزىتتىكى مۇھىم خەۋەرلەر.

كَشَمَ يَكْشِمُ كَشْمًا الْأَنْفَ: بۇرۇننى كېسىۋەتتى.

كَشْمِيرٌ: كەشمىر، ئېسىل يۇڭ، يىپەك.

شَالُ كَشْمِيرٌ: يۇڭ-يىپەك، رومال، كەشمىر ياغلىق.

كَشُوْدٌ ج كُشُدٌ: تېرىكچىلىك قىلىش ئۈچۈن جاپا چېكىپ ئىشلىگۈچى.

كَشِيفٌ: ئېچىلغان، ئوچۇق، يالىڭاچ.

كُظْرٌ ج كِظَارٌ: بۆرەك مېيى.

كُظْرِيٌّ: بۆرەك ئۈتى، بۆرەك ئۆتىنىڭ، بۆرەك ئۈستىدىكى.

الْغُدَّةُ الْكُظْرِيَّةُ: بۆرەك ئۈتى بېزى.

كَظَّ يَكِظُّ كَظًّا الطَّعَامُ فُلَانًا: قورسىقى ئېسىلىپ كەتتى.

كَظَّ يَكُظُّ كَظَاظًا وَ كَظَاظَةً الْأَمْرُ فُلَانًا: پىلاننى قايغۇرتتى، ھەسرەت چەكتۈردى، ھەسرەتتە قويدى، ئەلەم قىلدى، غەم-قايغۇغا دۇچار قىلدى.

كِظَّةٌ: ئىچ-باغرى؛ كۆيمەك.

كَظَمَ يَكْظَمُ كَظْمًا الْبَابَ: ئىشىكنى تاقىدى، ئەتتى، قۇلۇپلىدى.

كَظَمَ النَّهْرَ: ئېرىقنى تىندۇردى، توسۇدى.

كَظَمَ الشَّيْءَ: نەرسىنى توسۇدى.

كَظَمَ يَكْظِمُ كَظْمًا وَ كُظُومًا غَيْظَهُ: ئاچچىقىنى يۇتتى.

«إِذَا تَثَاءَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَكْظِمْ مَا اسْتَطَاعَ» «حديث»: سىلەر بىرىڭلار ئەسنىگەن چاغدا مۇمكىنقەدەر قايتۇرسۇن.

كَظِيظٌ: قورسىقى ئېسىلىپ كەتكەن، غەزەپلەنگەن، ئاچچىقلانغان، قىستاڭچىلىق.

كَظِيمٌ: غەمكىن، قايغۇلۇق، ئىچى سىقىلغان.

﴿وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ﴾ «قرآن»: قايغۇدىن (كۆپ يىغلاپ) ئىككى كۆزى ئاقىرىپ كەتتى، ئۇ تولۇپ تاشقان غەزىپىنى ئىچىگە يۇتقانىدى.

كَظِيمَةٌ ج كَظَائِمُ: تېرموس، چايدان.

كَعَا يَكْعُو كَعْوًا: قورقۇنچاقلىق قىلدى.

كَعَبَ يَكْعَبُ كُعُبًا الثَّدْيُ: كۆكسى كۆتۈرۈلدى، تومپىيىپ چىقتى.

كَعْبٌ ج كُعُوبٌ: بوغۇم، ئۇگە؛ (قومۇش قاتارلىقلارنىڭ).

عُلُوّ الْكَعْبِ: شەرەپ، ئابروي.

كَعْبٌ ج كُعْبٌ وَ كِعَابٌ: 4 كۇادراتلىق.

كَعْبُ النَّرْدِ: شىشىخال.

كَعْبٌ ج كِعَابٌ وَ كُعُوبٌ وَ أَكْعُبٌ: ئوشۇق.

﴿وَامْسَحُوا بِرُؤُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ «قرآن»: بېشىڭلارغا مەسھى قىلىڭلار، پۇتۇڭلارنى ئوشۇقۇڭلار بىلەن قوشۇپ يۇيۇڭلار.

«مَاأَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ مِنَ الْإِزَارِ فَفِي النَّارِ» «حديث»: ئىشتاننىڭ ئۇزۇنلۇقى ئىككى ئوشۇقتىن ئېشىپ كەتسە، ئوشۇقنىڭ تۆۋىنى دوزاختا ئازابلىنىدۇ.

كَعْبَةٌ ج كِعَابٌ وَ كَعَبَاتٌ: كەئبە (مەككە مۇكەررەمەدىكى بەيتۇللاھ).

كَعْبَةُ الْآمَالِ: ئارزۇ-ئۈمىدتىكى نىشان، ئارزۇ-ئۈمىد كەئبىسى.

﴿جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ﴾ «قرآن»: ئاللاھ بەيتۇلھەرام بولغان كەئبىنى ئىنسانلارنىڭ دۇنيا ۋە ئاخىرەتلىك ئىشلىرىنىڭ تۈتقۇسى قىلدى.

كُعْبَةٌ: قىزلىق، قىزلىق پەردە.

كُعْبُرَةٌ ج كَعَابِرُ: تۈگۈن؛ بوغۇم، ئۇگە.

كُعْبُرِيٌّ: يان بولەك سۆڭىكىنىڭ.

كُعْبُورَةٌ ج كَعَابِيرُ: تۈگۈن؛ بوغۇم، ئۇگە.

كَعْتٌ م كَعْتَةٌ: توم قىسقا.

كُعْتَةٌ: شىشىنىڭ ئېغىزى.

كَفَرَ يَكْفُرُ كَفْرًا فُلَانًا: ئەيىبلىدى، قاتتىق

ئەيىبلىدى.

كَمَزَ يَكْمَزُ كَمْزًا: بارماقلىرى بىلەن نەرسىنى يىغدى.

كَمْسَمٌ ج كَمَاسِمُ: قولۇن.

كَـعَّ يَكِـعُّ كَعًّا وَ كُعُوعًا وَ كَعَاعَةً وَ كَيْعُوعَةً: قورقۇنچاقلىق قىلدى؛ ياندۇردى، قوستى.

كَعٌّ: قورقۇنچاق، يۈرەكسىز.

كَعَّبَ يُكَعِّبُ تَكْعِيبًا الشَّيْءَ: كۇبقا ئايلاندۇردى، كۇبقا كۆتۈردى.

كَعَّبَ الْعَدَدَ: سانىنى بىر ھەسسە كۆپەيتتى.

كَعَّبَتِ الْفَتَاةُ: قىزنىڭ كۆكسى كۆتۈرۈلدى.

كَعْكٌ وَاحِدَةٌ كَعْكَةٌ ج كَعْكَاتٌ: پېچىنە، پىرەنىك، تورت.

كَعْلٌ: يىخسىق باي؛ پەس پادىچى.

كَعْمٌ ج كِعَامٌ: قورالنىڭ غىلىپى.

كَعِيَ يَكْعَى كَعْيًا عَنْهُ: ئاجىز كەلدى، ئىلاجسىز قالدى.

لَاكِفَاءَ لَهُ: ئۇنىڭ تەڭدىشى يوق.

كَفَاءٌ ، كَفَاءَةٌ: باراۋەرلىك، تەڭلىك؛ سالاھىيەت، قابىلىيەت، رەقىب، قارشى تەرەپ.

كَفَاءُ الْآلَةِ: دىنامومېتىر.

يَمْتَلِكُ كَفَاءَةً قِيَادِيَةً: رەھبەرلىك تالانتىغا ئىگە.

كِفَاءٌ: ئوخشىشى، تەڭدىشى.

«كَفَاءَةُ الزَّوْجِ لِزَوْجَتِهِ فِي الْحَسَبِ وَالنَّسَبِ»: ئەر-ئايال شان-شەرەپ ۋە نەسەبتە باراۋەر بولۇش.

«تُوجَدُ كَفَاءَاتٌ كَثِيرَةٌ فِي الْبِلَادِ الْعَرَبِيَّةِ»: ئەرەب دۆلەتلىرىدە نۇرغۇن تالانتلىقلار تېپىلىدۇ.

خَبِيرٌ ذُو كَفَاءَةٍ: تالانتلىق مۇتەخەسسىس.

شَهَادَةُ الْكَفَاءَةِ: سالاھىيەت گۇۋاھنامىسى.

شَهَادَةُ الْكَفَاءَةِ فِي التَّدْرِيسِ: ئوقۇتقۇچىلىق سالاھىيەت گۇۋاھنامىسى.

كَفَاةٌ: يېتەرلىك، قانائەتلىنەرلىك.

كِفَاتٌ: توپلىنىپ جەم بولىدىغان جاي؛ تاسادىپىي.

أَرْضٌ كِفَاتٌ: ھەممىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان زېمىن.

مَاتَ كِفَاتًا: تۇيۇقسىز ئۆلدى.

﴿أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا﴾ «قرآن»: زېمىننى بىز ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان قىلمىدۇقمۇ؟

كِفَاحٌ: قارشى تۇرماق، كۈرەش قىلماق؛ سوقۇش، جەڭ.

كِفَاحِيٌّ: جەڭگىۋارلىق، كۈرەشچانلىق.

كِفَاسٌ: زاكا، ئەدىيال.

كَفَافٌ: ئوزۇق، ئوزۇقلۇق.

«قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَسْلَمَ وَكَانَ رِزْقُهُ كَفَافًا وَ قَنَّعَهُ اللهُ بِمَا أَتَاهُ» «حديث»: ئىمان ئېيتقان، يەتكۈدەك رىزىق بېرىلگەن، ئاللاھنىڭ بەرگەنلىرىگە قانائەت قىلغان كىشى نىجات تاپقان بولىدۇ.

«يَعِيشُ مِنْ عَرَقِ جَبِينِهِ فِي كَفَافٍ»: ئۆز كۈچىگە تايىنىپ قەدىر ئەھۋال تۇرمۇش كەچۈرىدۇ.

«طَارَ الْبَرْقُ فِي كَفَافِ السَّحَابِ»: بۇلۇت ئەتراپىدا چاقماق چاقتى.

«رَجَعَ مِنَ السَّفَرِ فِي كَفَافِ اللَّيْلِ»: سەپەردىن كېچىنىڭ ئەۋۋىلىدە قايتتى.

كِفَافٌ ج أَكِفَّةٌ: چەت، ياقا، گىرۋەك، لەۋ.

كِفَافَةٌ: قىر، قات، پۆرلوم.

كَفَالَةٌ ج كَفَالَاتٌ: كېپىللىك قىلماق، ھۆددە قىلماق، كاپالەت.

«الْإِرَادَةُ الْقَوِيَّةُ كَفَالَةُ النَّجَاحِ»: كۈچلۈك ئىرادە غەلىبە قازىنىشنىڭ كاپالىتى.

كِفَايَةٌ: تولۇق، يېتەرلىك، كۇپايە، كىشىنى قاندۇرىدىغان؛ قابىلىيەت، ئىقتىدار.

عَدَمُ كِفَايَةٍ: يېتەرسىز، كەمچىل؛ ئىقتىدارسىز.

فُلاَنٌ ذُوكِفَايَةٍ فِي عَمَلِهِ: پالانى ئۆز ئىشىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالايدۇ.

كَفَأَ يَكْفَأُ كَفْأً الْإِنَاءَ: قاچىنى ئۆرۈدى.

كَفَأَ عَنِ الْقَصْدِ: نىيىتىدىن ياندى.

كَفَأَ الْقِدْرَ: قازاننى كۆمتۈردى.

كَفَأَ عَنِ الشَّيْءِ: ۋاز كەچتى.

كَفَأَ الشَّخْصَ: قوغلىۋەتتى.

كُفْءٌ ج أَكْفَاءٌ وَ كِفَاءٌ: رەقىب، قارشى تەرەپ، تەڭ كەلگۈچى.

كُفْءٌ لِكُلِّ شَيْءٍ: قولىدىن ھەممە ئىش كېلىدىغان.

هَذَا لَيْسَ كُفْئًا لِذَالِكَ: بۇ ئۇنىڭ تەڭدىشى ئەمەس.

مُوَظَّفٌ كُفْءٌ: ئىقتىدارلىق خىزمەتچى.

هُوَ كُفْءٌ فِي عَمَلِهِ: ئۇ ئۆز ئىشىدا يارامىلىق.

كَفُوٌّ، كُفُوٌّ: ئوخشاش، تەڭ، باراۋەر.

كَفَتَ يَكْفِتُ كَفْتًا الشَّيْءَ إِلَى نَفْسِهِ: ئۆزىگە تارتتى، قوشۇۋالدى، يۇتۇۋالدى.

كَفَتَ الشَّيْءُ: ئاستىن-ئۈستىن بولدى، گۇم بولدى.

كَفْتٌ: ئۆلۈم.

كَفَحَ يَكْفَحُ كَفْحًا الْعَدُوَّ: دۈشمەنگە تاقابىل تۇردى.

كَفَحَ الشَّيْءَ: ياپقۇچنى ئېچىۋەتتى.

كَفَحَ فُلاَنًا: پالانى بىلەن يۈزمۇيۈز ئۇچراشتى.

كَفَحَ الدَّابَّةَ بِاللِّجَامِ: ئۇلاغنىڭ تىزگىنىنى تارتتى.

كَفِحَ يَكْفَحُ كَفَحًا عَنْهُ: خىجىل بولدى، تارتىندى.

كَفَخَ يَكْفَخُ كَفْخًا: كاچاتلىدى.

كَفَخَهُ بِالْعَصَا: ئۇنى توقماق بىلەن ئۇردى، دۇمبالىدى.

كَفَرَ يَكْفُرُ كَفْرًا وَ كُفُورًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ياپتى، يوشۇردى.

كَفَرَ يَكْفُرُ كُفْرًا وَ كُفُورًا وَ كُفْرَانًا: ئىنكار قىلدى، تاندى، تۇزكورلۇق قىلدى.

﴿وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ «قرآن»: كىمكى ئىنكار قىلىدىكەن، شۈبھىسىزكى، ئاللاھ ئەھلى جاھاندىن بىھاجەتتۇر.

كُفْرٌ، كُفْرَانٌ: كۇفرىلىق، كاپىرلىق، ئىنكار قىلىش، ئاللاھقا ئىشەنمەسلىك.

«كُفْرَانُ الْجَمِيلِ يَضَعُ قَدْرَ الرَّجُلِ»: تۇزكورلۇق كىشىنىڭ قەدىر-قىممىتىنى چۈشۈرىدۇ.

﴿فَمَن يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلاَ كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ﴾ «قرآن»: كىمكى مۇئمىن بولۇپ، ياخشى ئەمەللەرنى قىلىدىكەن، ئۇنىڭ ئەمىلىنىڭ (ساۋابى) زايە كەتمەيدۇ.

كَفْرٌ ج كُفُورٌ: يېزا، كىچىك كەنت.

كَفِرٌ: ئېگىز تاغ.

كِفِرٌّ: قاراڭغۇ كېچە.

كَفِسَ يَكْفَسُ كَفَسًا الصَّبِيُّ: بالىنىڭ پۇتى مايماق بولۇپ قالدى.

كَفِسَتْ رِجْلُهُ: پۇتى مايماق بولۇپ قالدى.

كَفَّ يَكُفُّ كَفًّا عَنِ الْأَمْرِ: ئىشتىن قايتتى، ۋاز كەچتى، تاشلىۋەتتى.

كَفَّهُ عَنِ الْأَمْرِ: ئىشتىن توختاتتى، توسۇدى.

كَفَّهُ عَنْ عَزْمِهِ: ئۇنى نىيىتىدىن ياندۇردى.

كَفَّ الْإِنَاءَ: قاچىنى تولدۇردى.

كَفَّ عَنِ الْأَذَى: ئەزىيەتتىن ئۆزىنى تارتتى.

كَفَّ اللهُ أَيْدِيَهُمْ: ئاللاھ ئۇلارنىڭ زىيان-زەخمىتىدىن ساقلىدى.

﴿إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنكُمْ﴾ «قرآن»: ئەينى زاماندا بىر جامائە سىلەرگە قوللىرىنى ئۇزاتماقچى بولغانىدى، ئاللاھ ئۇلارنىڭ قوللىرىنى سىلەردىن توستى.

كَفَّ بَصَرُهُ: كور بولۇپ قالدى.

كَفَّ اللهُ بَصَرَهُ: ئاللاھ ئۇنى كور قىلىپ قويدى.

كُفَّ: توختا، توختاپتۇر.

كَفٌّ: توختىماق، ئۇزۇپ قويماق، ۋاز كەچمەك؛

توسۇماق.

كَفٌّ ج كُفُوفٌ وَ أَكُفٌّ: قول، ئالقان.

كَفُّ الْحَيَوَانِ: هايۋانلارنىڭ پەنجىسى.

«إِنَّ الْقَضِيَّةَ الْفِلَسْطِينِيَّةَ عَلَى كَفِّ عِفْرِيتٍ»: پەلەستىن مەسىلىسى خەتەر ئۈستىدە تۇرماقتا.

وَضَعَ حَيَاتَهُ عَلَى كَفِّهِ: جېنىنى ئالقىنىغا ئېلىپ قويدى.

«رُبَّ زَائِدَةٍ هِيَ نُقْصَانُ فَائِدَةٍ: وَالْكَفُّ يَنْقُصُهَا الْإِصْبَعُ الزَّائِدُ»: ئالىقاندىكى ئوشۇق بارماق ئالىقاننىڭ قىممىتىنى كېمەيتكەندەك، بەزى ۋاقىتتىكى ئوشۇقلۇق پايدىنى كېمەيتىدۇ.

كَفَّارٌ: ئىنكار قىلغۇچى، تۇزكور.

رَجُلٌ كَفَّارٌ: ئاللاھنىڭ نېمەتلىرىنى ئىنكار قىلغۇچى.

﴿إِنَّ الإِنسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ﴾ «قرآن»: كاپىر ئادەم شەك-شۈبھىسىزكى، زۇلۇم قىلغۇچىدۇر، كۇفرىلىق قىلغۇچىدۇر.

كَفَّارَةٌ ج كَفَّارَاتٌ: كاپارەت (گۇناھنى يۇيۇش ئۈچۈن بېرىلىدىغان بەدەل).

﴿فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ﴾ «قرآن»: ئۇنىڭ كەففارىتى ئائىلەڭلارغا بېرىدىغان ئوتتۇرا دەرىجىلىك تاماق بىلەن ئون مىسكىننى بىر ۋاخ غىزالاندۇرۇشتۇر.

كَفَفٌ: ئوزۇق، ئوزۇقلۇق.

كَفَّتَ يُكَفِّتُ تَكْفِيتًا ذَيْلَهُ: ئېتىكىنى تۈردى.

كِفَّةٌ ج كِفَفٌ وَ كِفَافٌ: تەخسە.

كِفَّةُ الْمِيزَانِ: تارازىنىڭ تەخسىسى.

الْكِفَّةُ الرَّاجِحَةُ: ئۈستۈنلۈك، ئەۋزەللىك.

كُفَّةٌ ج كُفَفٌ وَ كِفَافٌ: چەت، ياقا.

كَفَّرَ يُكَفِّرُ تَكْفِيرًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ياپتى، يوشۇردى.

كَفَّرَ عَنْ ذَنْبِهِ: خاتالىقىغا كەففارەت بەردى، جەرىمانە تۆلىدى.

﴿رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىمىز! بىزنىڭ گۇناھلىرىمىزنى مەغپىرەت قىلغىن، يامانلىقلىرىمىزنى يوققا چىقارغىن.

كَفَّرَ الرَّجُلَ: كىشىنى ئىنكار قىلدۇردى، تاندۇردى، ئۇنى كۇفرىغا نىسبەت بەردى.

كَفَّرَ الْخَطَأَ عَنْهُ: ئۇنىڭ خاتالىقىنى كەچۈردى.

كَفَّلَ يُكَفِّلُ تَكْفِيلًا: كېپىل قىلدى، ھۆددە قىلدى.

﴿وَأَنبَتَهَا نَبَاتاً حَسَناً وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا﴾ «قرآن»: ئۇنى ئوبدان ئۆستۈردى، ئۇنىڭغا زەكەرىيانى كېپىل قىلدى.

كَفَّنَ يُكَفِّنُ تَكْفِينًا: كېپەنلىدى، كېپەنگە ئالدى.

كَفْكَفَ يُكَفْكِفُ كَفْكَفَةً دَمْعَهُ: يېشىنى سۈرتتى.

كَفْكَفَهُ عَنِ الْأَمْرِ: ئۇنى ئىشتىن توسۇدى، قايتۇردى.

«كَفْكَفَتِ الْأُمُّ دُمُوعَ ابْنِهَا»: ئانا ئوغلىنىڭ يېشىنى سۈرتتى.

«النَّفْسُ السَّخِيَّةُ تُكَفْكِفُ عَبَرَاتِ الْمَحْزُونِينَ»: مەرد ئادەم غەمكىنلەرنىڭ يېشىنى سۈرتىدۇ.

كَفَلَ يَكْفُلُ كَفْلًا وَ كَفَالَةً: باقتى، قارىدى، خەۋەر ئالدى، كېپىل بولدى.

﴿أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ﴾ «قرآن»: مەريەمنى ئۇلارنىڭ قايسىسى تەربىيىسىگە ئالىدۇ؟

كَفَلَ دَيْنَ شَرِكَتِهِ: ئۇنىڭ شىركىتىنىڭ قەرزىگە كېپىل بولدى.

كَفَلٌ ج أَكْفَالٌ: كاسا، ساغرا.

كَفَلُ الْحِصَانِ: ئاتنىڭ قۇيرۇقى.

كِفْلٌ ج أَكْفَالٌ: ئوخشاش، نېسۋە، ھەسسە.

مَا لِفُلَانٍ كِفْلٌ: پالانىنىڭ ئوخشىشى يوق.

﴿وَمَن يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُن لَّهُ كِفْلٌ مِّنْهَا﴾ ‹قرآن›: كىمكى بىر يامان (ئىش ئۈچۈن) شاپائەت قىلسا، ئۇنىڭدىن نېسىۋىسى بولىدۇ.

كَفَنَ يَكْفِنُ كَفْنًا الْمَيِّتَ: مېيىتنى كېپەنلىدى.

كَفَنٌ ج أَكْفَانٌ: كېپەن، كېپەنلىك.

كُفُؤٌ: ئوخشاش، باراۋەر، تەڭداش.

﴿وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ ‹قرآن›: ھېچ كىشى ئۇنىڭغا تەڭداش بولالمايدۇ.

كَفُورٌ ج كُفُرٌ: دىننى ئىنكار قىلغۇچى، كاپىر، تۇزكور.

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ ‹قرآن›: شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭغا بىز يولنى كۆرسەتتۇق، ئۇ مۆئمىن بولۇپ ياخشى يولدا مېڭىپ شۈكۈر قىلغۇچىدۇر ياكى كۇفرىلىق قىلغۇچىدۇر.

كَفَى يَكْفِي كِفَايَةً: كۇپايە قىلدى، يېتەرلىك بولدى.

﴿وَكَفَى بِاللهِ حَسِيبًا﴾ ‹قرآن›: ئاللاھ ھېساب ئېلىشقا يېتەرلىكتۇر.

«كَفَى بِالْمَرْءِ إِثْمًا أَنْ يُضَيِّعَ مَنْ يَقُوتُ» ‹حديث›: بىر كىشىنىڭ ئۆزىگە قاراشلىق بولغان كىشىلەرنىڭ خىراجىتىنى بەرمەسلىكى يېتەرلىك گۇناھدۇر.

«مَنْ قَرَأَ بِالْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ» ‹حديث›: كېچىدە سۈرە بەقەرەنىڭ ئاخىرىدىكى ئىككى ئايەتنى ئوقۇغان كىشىگە شۇ ئىككى ئايەت يېتەرلىكتۇر.

كَفَاهُ اللهُ فُلَانًا: ئاللاھ ئۇنى پالانى يامانلىقتىن ساقلىدى.

كَفَاهُ الشَّيْءَ: ئۇنى قاندۇردى.

لَمْ نَقُمْ بِمَا يَكْفِي مِنَ الْعَمَلِ: بىز يېتەرلىك ئىشلىيەلمىدۇق.

كَفَى مَزَاحًا: چاقچاق قىلمىغىنا.

كَفَى: بەس، بولدى.

كَفَاهُ مَؤُونَةَ الْبَحْثِ: ئۇنىڭ ئورنىدا تەتقىقات ئېلىپ باردى.

كَفَاهُ حَاجَتَهُ: ئۇنىڭ ھاجىتىدىن چىقتى.

﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ ‹قرآن›: ئۇلارغا قارشى ئاللاھ ساڭا كۇپايىدۇر، ئاللاھ ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، بىلىپ تۇرغۇچىدۇر.

كَفِيءٌ كَفِيئَةٌ: ئوخشاش، تەڭ، باراۋەر.

كَفِيفٌ: ئەما، كور، قارىغۇ.

فُلَانٌ كَفِيفُ الْبَصَرِ: پالانى كۆزى كۆرمەس.

كَفِيلٌ ج كُفَلَاءُ: كېپىل، كېپىل بولغۇچى ئادەم، كۆزەتكۈچى.

كَفِيلُ الْيَتِيمِ: يېتىمغا ھامىيلىق قىلغۇچى.

﴿وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللَّهَ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا﴾ ‹قرآن›: چۈنكى، سىلەر ئاللاھنى گۇۋاھچى قىلدىڭلار.

كَفِيٌّ ج أَكْفِيَاءُ: ئوخشاش، تەڭ، باراۋەر.

كِلَا كِلْتَا: ئىككىسى.

«جَاءَ الرَّجُلَانِ كِلَاهُمَا»: ئىككىلا ئادەم كەلدى.

﴿كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ آتَتْ أُكُلَهَا﴾ ‹قرآن›: ھەر ئىككىسى كەم-كۈتىسىز تولۇق مېۋە بېرىدىغان باغلار بولۇپ، ...

كَلَّارٌ: ئامبار، ئىسكىلات.

كِلَاسِكِيٌّ: كلاسسىك، تىپىك.

كَلَالٌ: ھارماق، چارچىماق؛ ئېغىر يۈك؛ ئاجىز؛ گال (ئەقلىي جەھەتتە).

كَلَالُ الْمُرُونَةِ: ئېلاستىكلىق چارچاش.

كَلَالَةٌ: ھارماق، چارچىماق؛ ئېغىر يۈك؛ شىرەم تۇغقان.

كَلَامٌ: سۆز، گەپ، سۆھبەت، تىل، كالام، سۆزلىشىش، دىئالوگ.

كَلَامٌ فَارِغٌ: قۇرۇق پاراڭ، بىكار گەپ.

بِالْكَلَامِ: ئېغىزچە، ئاغزاكى.

كَثِيْرُ الْكَلاَمِ: ۋالاقتەگكۇر، كوت-كوت.

عِلْمُ الْكَلاَمِ: مەدرىسە پەلسەپىسى، دىنىي ئەقىدىلەرنى ئىسپاتلاشنى مەقسەت قىلىدىغان ئىلىم.

كَلاَمٌ رَنَّانٌ: يېقىملىق سۆز.

كَلاَمٌ مُمْتَازٌ: بەلەن گەپ.

كَلاَمِيٌّ: ئېغىزچە، ئاغزاكى.

حَرْبٌ كَلاَمِيَّةٌ: بەس-مۇنازىرە، قەلەم كۈرىشى.

«مُنَاظَرَةٌ كَلاَمِيَةٌ بَيْنَ الْفُقَهَاءِ»: فىقھشۇناسلار ئارىسىدىكى تالاش-تارتىش.

«مُشَادَّةٌ كَلاَمِيَةٌ بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ»: ئىككى رەقىب ئارىسىدىكى تالاش-تارتىش.

كَلأَ يَكْلأُ كَلأً وَ كِلاَءً وَ كِلاَءَةً: ساقلىدى، قوغدىدى.

«كَلأَهُ بِعَطْفِهِ»: ئۇنىڭغا كۆيۈمچانلىق قىلدى، كۆيۈندى.

﴿قُلْ مَن يَكْلَؤُكُم بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمَنِ﴾ «قرآن»: (ئى مۇھەممەد! مەسخىرە قىلغۇچىلارغا): «سىلەرنى كېچىدە ۋە كۈندۈزدە مەرھەمەتلىك ئاللاھنىڭ ئازابىدىن كىم ساقلايدۇ؟» دېگىن.

كَلأَ بَصَرَهُ فِي الشَّيْءِ: نەرسىلەرگە تەكرار قارىدى.

كَلأَ النَّجْمَ: يۇلتۇزنى كۆزەتتى، بىدار بولدى.

كَلأَ يَكْلأُ كَلأً وَ كُلُوءَةً الدَّيْنَ: قەرز قايتۇرۇشنى كېچىكتۈردى.

كَلأَ عُمْرَهُ: ئۆمرى ئاخىرلاشتى.

كَلأٌ ج أَكْلاَءٌ: ئوت-چۆپ.

كَلأٌ: قارىماق، قوغدىماق.

كُلأَةٌ: زاكالەت.

كَلِبَ يَكْلَبُ كَلَبًا الْكَلْبُ: ئىت غالجىر كېسىلى بولدى.

كَلِبَ عَلَى الْمَالِ: مالغا ئاچ كۆزلۈك قىلدى.

كَلِبَ الشِّتَاءُ: سوغۇق قاتتىق بولدى.

كَلَبٌ: ئۇسسىماق، ئۇسسۇزلۇق.

دَاءُ الْكَلَبِ: غالجىر كېسىلى.

كَلْبٌ ج كِلاَبٌ م كَلْبَةٌ: ئىت.

كَلْبٌ سَلُوقِيٌّ: تايغان.

كَلْبُ الْبَحْرِ: ئاكۇلا، لەھەڭ.

﴿وَكَلْبُهُم بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ﴾ «قرآن»: ئۇلارنىڭ ئىتى (غار)نىڭ بوسۇغىسىغا ئىككى پۇتىنى سوزۇپ ياتىدۇ.

كَلْبُ الْمَاءِ: قۇندۇز، سۆسەر، قاما.

كَلْبُ الرِّعَاةِ: قويچىنىڭ ئىتى.

كَلْبُ حِرَاسَةٍ: باغۋارانلارغا قارايدىغان ئىت.

كَلْبُ صَيْدٍ: ئوۋ ئىتى.

كَلْبٌ بُولِيسِيٌّ: ساقچى ئىتى، ئاپشاركا.

كَلِبٌ ج كَلِبُونَ: ساراڭ، ئالجىپ قالغان، سەۋدايى، ئاچ كۆز.

كَلْبَةٌ ج كَلْبَاتٌ: قىسقۇچ (تۆمۈرچىنىڭ) ئامبۇر.

كَلْبِيٌّ: ئىتنىڭ، ئىتقا مۇناسىۋەتلىك.

كَلَتَ يَكْلِتُ كَلْتًا الشَّيْءَ: توپلىدى، جەملىدى؛ ئاتتى.

كُلْتَةٌ: ئازغىنە.

كُلْثُومٌ: ئىككى يۈزى گۆشلۈك، گۆش يۈزلۈك؛ پىل.

طِفْلٌ كُلْثُومٌ: بۇدۇرۇق بالا.

كَلَحَ يَكْلَحُ كُلُوحًا وَ كُلاَحًا وَجْهُهُ: قوشۇمىسى تۈرۈلدى، قاپىقى سىلىندى.

كَلَحَ فِي وَجْهِ زَائِرِهِ: مېھمانغا قاپىقىنى تۈرۈۋالدى.

كَلْحَةٌ: ئېغىز-بۇرۇن.

كَلَدَ يَكْلِدُ كَلْدًا الشَّيْءَ: دۆۋىلىدى.

كَلَزَ يَكْلِزُ كَلْزًا الشَّيْءَ: توپلىدى، جەملىدى.

كَلَسَ يَكْلِسُ كَلْسًا الْبِنَاءَ: ئۆينى ئاقلىدى.

كِلْسٌ: ھاك.

كُلْسَةٌ: كۆل رەڭ.

كَلْسِيُوْمُ: كالتسىي.

أُكْسِيْدُ الْكَلْسِيُوْمِ: كالتسىي ئوكسىدى.

«يَنْقُصُ الرَّضِيْعَ الْكَلْسِيُوْمُ فَلَمْ يَمْشِ إِلّا مُتَأَخِّرًا»: بوۋاقتا كالتسىي يېتىشمەي كېچىكىپ ماڭدى.

كِلْسِيٌّ: كالتسىي، كالتسىيلىق.

حِجَارَةٌ كِلْسِيَّةٌ: هاك تېشى.

كَلِعَ يَكْلَعُ كَلْعًا الْوَسَخُ عَلَيْهِ: كىر بولۇپ كەتتى، مەينەت بولۇپ كەتتى.

كَلَعٌ: قوتۇر.

كَلِفَ يَكْلَفُ كَلَفًا الشَّخْصُ: ياخشى كۆرۈپ قالدى، كۆيۈپ قالدى.

كَلِفَ بِالْمَرْأَةِ: ئايالغا ئاشىق بولۇپ قالدى.

كَلِفٌ: كۆيۈپ قالغۇچى، ئاشىق.

كَلَفٌ . كُلْفَةٌ: قوڭۇر رەڭ، بىغىر رەڭ، قىزغىن مۇھەببەت، راسخوت، خىراجەت.

كَلَفُ الْجِلْدِ: سەپكۈن.

كَلَفُ الشَّمْسِ: قۇياشتىكى داغ.

كُلْفَةٌ ج كُلَفٌ: جاپىسا، مۇشەققەت، كۈلپەت؛ خىراجەت، چىقىم؛ بىغىر رەڭ، جىگەر رەڭ.

كُلْفَةُ الْحَيَاةِ: تۇرمۇش خىراجىتى.

بِلَاكُلْفَةٍ: ئەركىن-ئازادە.

«إِذَا تَمَّتِ الْأُلْفَةُ سَقَطَتِ الْكُلْفَةُ»: دوستلۇق چىڭىسا تەكەللۇپ يوقايدۇ.

«حَصَلَ عَلَيْهِ بِكُلْفَةٍ زَهِيْدَةٍ»: ئازغىنە چىقىم بىلەن ئۇنىڭغا ئېرىشتى.

كُلْفَةُ الْإِنْتَاجِ: ئىشلەپچىقىرىش چىقىمى.

كَلَفَةٌ: سەپكۈن، داغ.

كَلَفْتَةٌ: يوشۇرۇنماق، مۈكۈۋالماق.

كَلْكَلَ يُكَلْكِلُ كَلْكَلَةً الْيَدُ مِنَ الْعَمَلِ: ئىشتىن قول قاپاردى.

كَلْكَلٌ ج كَلَاكِلُ: مەيدە، كۆكرەك، كۆكسى، تۆش.

«أَنَاخَ عَلَيْهِ بِكَلْكَلِهِ»: ئۇنىڭغا ئېغىر كەلدى.

كَلْكَلَةٌ: قاداق (پۇت، قوللاردا بولىدىغان).

كَلَّ يَكِلُّ كَلًّا: هاردى، چارچىدى.

كَلَّ عَنِ الْأَمْرِ: ئىش خۇشياقماس بولۇپ قالدى.

«عَامِلٌ لَايَكِلُّ وَ لَايَمِلُّ»: هارماس-تالماس ئىشچى.

كَلَّ يَكِلُّ كُلُوْلًا وَ كَلَالَةً: ئاجىزلاپ كەتتى.

كَلَّ السَّيْفُ: قىلىچ گاللىشىپ كەتتى.

«كَلَّ بَصَرُهُ مِنْ كَثْرَةِ الْقِرَاءَةِ»: كۆپ ئوقۇپ كۆزى تېلىپ كەتتى.

كَلَّ يَكِلُّ كَلَالَةً الشَّخْصُ: مىراسخور بولىدىغان ئاتىسى، بالىسى يوق بولدى.

﴿وَإِن كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً أَوِ امْرَأَةٌ وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا السُّدُسُ﴾ ‹قرآن›: ئەگەر مىراس قالدۇرغۇچى ئاتا-ئانىسىز، بالىسىز ئەر ياكى ئايال بولۇپ، ئۇنىڭ پەقەت ئانا بىر قېرىندىشى ۋە ئانا بىر هەمشىرىسى بولسا، ئۇلارنىڭ هەربىرىگە ئالتىدىن بىرى تېگىدۇ.

كَلٌّ: هارماق، چارچىماق، ئېغىر يۈك؛ ئاجىز؛ گال (ئەقلىي جەھەتتە).

﴿وَهُوَ كَلٌّ عَلَى مَوْلاهُ﴾ ‹قرآن›: ئۇ ئىگىسىگە يۈك بولۇپ قالغان...

كُلٌّ: هەممە، پۈتۈن، جەمئىي؛ هەر بىرى.

كُلُّ إِنْسَانٍ: هەربىر ئادەم.

كُلُّ مَنْ: كىم بولمىسۇن.

﴿فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ﴾ ‹قرآن›: پەرىشتىلەرنىڭ بىرىمۇ ئايرىلىپ قالماي هەممىسى سەجدە قىلدى.

«كُلُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ دَمُهُ وَ مَالُهُ وَ عِرْضُهُ» ‹حديث›: هەربىر مۇسۇلمان ئادەمنىڭ يەنە بىر مۇسۇلماننىڭ هاياتىغا ۋە مال-مۈلكىگە ۋە ئابرۇيىغا چېقىلىشى هارامدۇر.

كُلَّ يَوْمٍ: هەر كۈنى، كۈندە دېگۈدەك.

كُلَّ الْيَوْمِ: كۈن بويى، پۈتۈن كۈن.

«حَضَرَ الْكُلّ الإِجْتِمَاعَ»: يىغىنغا ھەممە كەلدى.

خَسِرَ كُلَّ شَيْءٍ: ھەممىسىنى زىيان تارتتى.

لِكُلِّ جَوَادٍ كَبْوَةٌ: ھەرقانداق ئارغىماقنىڭ بىر يىقىلىشى بار (مۇدۇرۇپ كەتمەيدىغان ئارغىماق يوق).

كُلَّمَا: ... چاغدا، ھەرقاچان، قاچانلا بولمىسۇن.

كُلَّمَا ... كَانَ ...: ...غانسېرى ... شۇنچە، قانچە (قانچىكى) ... شۇنچە، بارغانسېرى.

«كُلَّمَا زَارَهُ وَجَدَهُ مَشْغُولًا»: يوقلىغان چاغدىلا ئۇ ئىش بىلەن بەند ئىدى.

كَلَّا: ياق، ئۇنداق ئەمەس، مۇمكىن ئەمەس، بولمايدۇ؛ راستىنلا.

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ﴾ «قرآن»: راستىنلا ياخشى بەندىلەرنىڭ نامە ـ ئەمالى شەك ـ شۈبھىسىز ئىللىيۇندا بولىدۇ.

﴿قَالَ كَلَّا إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ﴾ «قرآن»: مۇسا ئېيتتى: «ئۇنداق بولمايدۇ، پەرۋەردىگارىم ھەقىقەتەن مەن بىلەن بىللە، مېنى (قۇتۇلۇش يولىغا) باشلايدۇ.

هَلَّا فَعَلْتَ كَذَا؟ كَلَّا: مۇنداق قىلساڭ بولماسمىدى؟ ياق، بولمايدۇ.

كَلَّا ثُمَّ كَلَّا: ھەرگىز بولمايدۇ.

كَلَّابٌ ج كَلَالِيبُ: ئىلمەك، كانارا.

كَلَّاسٌ: ھاكچى، ھاك سودىگەرى.

كَلَّاسَةٌ: ھاك خۇمدىنى.

كَلَّافُ الْمَوَاشِي: ئۇلاغ باققۇچى.

كَلَلٌ: ھارماق، چارچىماق، بوشاشماستىن.

بِدُونِ كَلَلٍ وَ لَا مَلَلٍ: ھارماي ـ تالماي.

كَلَأَ يَكْلَأُ كَلْئًا: زاكالەت پۇلى ئالدى.

كَلَّأَهُ: ئۇنى نازارەت ئاستىغا ئالدى.

كَلِبَ يَكْلَبُ كَلَبًا الْكَلْبَ: ئىتنى تەربىيىلىدى، ئۆگەتتى.

كِلَّةٌ ج كِلَلٌ: پاشىلىق، تىبىز پەردە.

كَلَّسَ يُكَلِّسُ تَكْلِيسًا الْبَيْتَ: ئۆينى ئاقلىدى.

كَلَّفَ يُكَلِّفُ تَكْلِيفًا: بۇيرۇدى، ھاۋالە قىلدى، تاپشۇردى، تەكلىپ قىلدى.

كَلَّفَ الأَمْرَ: ۋەزىپە يۈكلىدى.

﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ «قرآن»: ئاللاھ ھېچكىمنى تاقىتى يەتمەيدىغان ئىشقا تەكلىپ قىلمايدۇ.

«سَيُكَلِّفُ الْمُدِيرُ بِإِجْرَاءِ دِرَاسَةٍ»: مۇدىر ئۇنىڭغا تەتقىق قىلىپ بېقىشنى تاپشۇرىدۇ.

«كَلَّفَنِي السَّفَرُ أَمْوَالًا طَائِلَةً»: سەپەر مېنى نۇرغۇن چىقىم تارتقۇزدى.

كَلَّفَ مُحَامِيهِ بِالدِّفَاعِ عَنْهُ: ئۆزىنى ئاقلاشقا ئادۋوكات تەكلىپ قىلدى.

كَلَّفَ نَفْسَهُ عَنَاءً وَ مَشَقَّةً: ئۆزىگە جاپا ـ مۇشەققەتنى يۈكلىدى.

مَهْمَا كَلَّفَهُ الأَمْرُ: ھەرقانداق چىقىم تارتىشقا قارىماي.

كَلَّفَتْهُ الْمُغَامَرَةُ حَيَاتَهُ: سۈيىقەست ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولدى.

كَلَّلَ يُكَلِّلُ تَكْلِيلًا ـ هـ: تاج كىيدۈردى.

كَلَّلَ بِالنَّجَاحِ: مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

كَلَّلُوا الْقَائِدَ: قوماندانغا گۈلدەستە تەقدىم قىلدى.

كُلِّلَ عَمَلُهُ بِالنَّجَاحِ: مەقسىتىگە يەتتى.

كَلَّمَ يُكَلِّمُ تَكْلِيمًا: سۆزلىدى، گەپلەشتى، سۆھبەتلەشتى.

كَلَّمَهُ بِالْهَاتِفِ: تېلېفون ئۇردى، تېلېفون بەردى.

﴿وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ «قرآن»: ئاللاھ مۇساغا بىۋاستە سۆز قىلدى.

كَلُّوبٌ: ئىلمەك، كانارا.

كُلِّيٌّ: تولۇق، پۈتۈنلەي، تامامەن، ئومۇمىيۈزلۈك؛ مۇتلەق.

كُلِّيّ الْقُدْرَةِ: ھەممىگە قادىر.
كُلِّيّ الْمَعْرِفَةِ: ھەممىنى بىلىدىغان، ھەممىدىن خەۋەردار.
الْعِلْمُ الْكُلِّيّ: ئىلاھىي ئىلىم.
تَشَابُهٌ كُلِّيٌّ بَيْنَ الْأَخَوَيْنِ: ئىككى قېرىنداش ئارىسىدىكى ئوپمۇ ئوخشاشلىق.
دَرَسَ الْمَوْضُوعَ كُلِّيًّا: ماۋزۇنى ئەتراپلىق ئانالىز قىلدى.
كُلِّيَّةٌ: قەتئىي، تەلتۆكۈس.
كُلِّيَّةٌ ج كُلِّيَّاتٌ: ئومۇمەن، ئومۇمىيۈزلۈك، فاكۇلتېت.
كُلِّيَّةٌ مَنْطِقِيَّةٌ: تولۇق ئاتالغۇ، تولۇق ئاتىلىشى.
إِنْدَفَعَ بِكُلِّيَّتِهِ فِي الْإِنْتِخَابَاتِ: سايلامغا ئومۇمىيۈزلۈك كىرىشىپ كەتتى.
كُلِّيَّةُ الْآدَابِ: ئەدەبىيات فاكۇلتېتى.
كَلَمَ يَكْلُمُ كَلْمًا: يارىلاندۇردى، زەخىملەندۈردى.
كَلْمٌ ج كُلُومٌ وَ كِلَامٌ: يارا، جاراھەت.
«وَلاَ عَيْنٌ يَوْمَ الْفَوْتِ لَمْ يَهْمِ دَمْعُهَا وَلاَ قَلْبٌ فِيْهِ حَسْرَةً لَمْ يُكْلَمِ»: (ئۇ ئادەم) قازا قىلغان كۈنى ياش تۆكمىگەن كۆز، ھەسرەتتە ئۆرتىنىپ، يارىلانمىغان قەلب قالمىدى.
«كَلْمُ اللِّسَانِ أَنْكَى مِنْ كَلْمِ السِّنَانِ»: تىل يارىسى تىغ يارىسىدىن يامان.
كَلِمَةٌ ج كَلِمٌ وَ كَلِمَاتٌ: سۆز، كەلىمە؛ نۇتۇق، لېكسىيە؛ داستان.
كَلِمَةٌ أَصْلِيَّةٌ: تۈپ سۆز.
كَلِمَةُ التَّوْحِيدِ: «لَاإِلَهَ إِلَّا اللهُ» سۆزى، كەلىمە تەۋھىد.
﴿كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا﴾ «قرآن»: پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئاللاھغا ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتقانلار توغرىسىدىكى ھۆكۈمى ھەقلىق بولدى.
﴿وَكَلِمَةُ اللهِ هِيَ الْعُلْيَا﴾ «قرآن»: ئاللاھنىڭ سۆزى (يەنى، كەلىمە تەۋھىد) ئۈستۈندۇر.
الْكَلِمَةُ الطَّيِّبَةُ صَدَقَةٌ: ياخشى سۆز سەدىقە ئورنىدا بولىدۇ.
كَلِمَةً كَلِمَةً / كَلِمَةً فَكَلِمَةً: سۆزمۇسۆز، جۈملىمۇجۈملە.
كَلِمَةُ السِّرِّ: پارول.
كَلِمَةُ الْعِلْمِ الْحَاسِمَةِ: ئىلىم-پەندىكى ئەڭ يېڭى كەشپىيات.
كَلِمَةٌ مَسْمُوعَةٌ: ئابروي، شۆھرەت، ئاتاق، نام، نوپۇز؛ ھەيۋە.
بِكَلِمَةٍ أُخْرَى: ئىككىنچى تۈرلۈك قىلىپ ئېيتقاندا، باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا.
أَلْقَى كَلِمَةً فِي الْجُمْهُورِ: ئاممىغا نۇتۇق سۆزلىدى.
إِجْتَمَعَتْ كَلِمَتُهُمْ عَلَى كَذَا: ئۇلار بىرلىككە كېلىشتى.
جَمَعَ كَلِمَتَهُمْ: ئۇلارنى ئىتتىپاقلاشتۇردى.
كَلِمَاتٌ صَارِمَةٌ: قاتتىق سۆزلەر، كەسكىن سۆزلەر.
كَلِمَاتٌ نِفَاقِيَّةٌ: ساختا ئىبارىلەر.
«مَنْ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى كَلِمَةٍ يَسْمَعُ كَلِمَاتٍ»: بىر سۆزگە چىدىمىغان ئادەم تېخىمۇ جىق سۆز ئىشىتىدۇ.
كَلِمَاتِيٌّ: تىلشۇناس، ناتىق.
كَلُوْبٌ ج كَلَالِيْبُ: كۈلۈپ.
كَلُوْبٌ: گازۋاي چىراغ.
كُلْوَةٌ ج كُلًى: بۆرەك.
كُلْوِيٌّ: بۆرەككە ئائىت، بۆرەك كېسىلى.
مَغَصٌ كُلْوِيٌّ: بۆرەك ئاغرىقى.
كَلِئَ يَكْلَأُ كَلأً الْمَكَانُ: جاي ئوت-چۆپلۈك بولدى.
كَلِئَ الْجَمَلُ: تۆگە ئوتلىدى.
كَلِيْبٌ ج كَلْبَى: ساراڭ، ئالجىپ قالغان، سەۋدايى؛ ئاچ كۆز.
كُلْيَةٌ ج كُلًى: بۆرەك.

إِلْتِهَابُ الْكُلَى: بۆرەك ياللۇغى.

زُرِعَتْ لِلْمَرِيضِ كُلْيَةُ أَخِيهِ: كېسەلگە قېرىندىشىنىڭ بۆرىكى كۆچۈرۈلدى.

كَلِيلٌ: ھارغۇچى، چارچىغۇچى؛ ئاجىز؛ گال، ئۆتمەس.

كَلِيلُ الْبَصَرِ: كۆزى ئاجىز.

كَلِيلُ الْفَهْمِ: دۆت.

سَيْفٌ كَلِيلٌ: گال قىلىچ.

كَلِيمٌ ج كُلَمَاءُ: سۆزلىگۈچى، سۆزلەشكۈچى.

كَلِيمُ اللهِ: مۇسا ئەلەيھىسسالام.

كَلِيمٌ ج كَلْمَى: يارىلانغان، يارىدار، مەجرۇھ.

«أَخَذُوا الْكَلْمَى إِلَى الْمُسْتَشْفَى»: يارىدارلارنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ باردى.

كَمْ: قانچە؟ نەچچە؟ قانچىلىگەن.

بِكَمْ اِشْتَرَيْتَ هَذَا الْكِتَابَ: بۇ كىتابنى قانچىگە سېتىۋالدىڭ؟

كُمْ م كُنَّ: سىلەر.

كِتَابُكُمْ م كِتَابُكُنَّ: سىلەرنىڭ كىتابىڭلار.

كَمَا: شۇنداق، شۇنىڭدەك، شۇنىڭغا ئوخشاش.

كُمَاخٌ: ھاكاۋۇرلۇق، چوڭچىلىق.

كِمَادٌ: ئىسسىتماق، ئىللىتماق.

كِمَادٌ / كِمَادَةٌ ج كِمَادَاتٌ: ئىسسىق ئۆتكۈزىدىغان لاتا.

كَمَالٌ: مۇكەممەل بولماق، تولۇق بولماق، كۆڭۈلدىكىدەك بولماق، كامالەت.

أَنْجَزَ الْعَمَلَ بِتَمَامِهِ وَكَمَالِهِ: ئىشنى تەلتۆكۈس ئورۇنلىدى.

كَمَالِيٌّ ج كَمَالِيَّاتٌ: زۆرۈر ئەمەس، ئانچە ئېھتىياجلىق ئەمەس.

«السَّيَّارَةُ مِنَ الْكَمَالِيَّاتِ»: ماشىنا بولمىسا بولمايدىغان نەرسىلەردىن ئەمەس.

كِمَامٌ . كِمَامَةٌ ج أَكِمَّةٌ وَ كِمَامَاتٌ: ئېغىزدۇرۇق، نوختا، يۈگەن، تور، ماسكا.

كِمَامُ الْفَرَسِ: ئاتنىڭ ئېغىزدۇرۇقى.

كِمَامَةُ الْكَلْبِ: ئىتنىڭ تورى.

كِمَامَةُ الْجُنْدِيِّ: ھەربىينىڭ گاز ئۆتمەس نىقابى.

كَمَانٌ: ھەم، يەنە، شۇنداق، شۇنداقلا؛ ئىسكىرىپكا؛ كامالچە.

كَمَانِيٌّ: ئىسكىرىپكىچى.

كَمْءٌ ج أَكْمُؤٌ وَ كَمْأَةٌ: زەمبۇرۇغ، يەر مەدىكى، موگۇ.

«الْكَمْأَةُ مِنَ الْمَنِّ وَمَاؤُهَا شِفَاءٌ لِلْعَيْنِ» «حديث»: يەر مەدىكى ئاللاھنىڭ مەرھەمىتىدىندۇر، ئۇنىڭ سۈيى كۆزگە شىپا بولىدۇ.

كَمَتَ يَكْمُتُ كَمْتًا غَيْظَهُ: ئاچچىقىنى يۇتتى.

كَمُتَ يَكْمُتُ كَمْتًا وَ كَمَاتَةً وَ كُمْتَةً الْفَرَسُ: ئات قىزىل تورۇق بولدى.

كَمَحَ يَكْمَحُ كَمْحًا الْحِصَانَ: ئاتنىڭ تىزگىنىنى تارتتى.

كَمَخَ يَكْمَخُ كَمْخًا: تەكەببۇرلۇق قىلدى، گىدەيدى.

كَمْخَا: تاۋار، گۈللۈك تاۋار.

كَمِدَ يَكْمَدُ كَمَدًا الثَّوْبُ: كىيىم ئۆڭۈپ كەتتى.

كَمِدَ الرَّجُلُ: كىشى تاتىرىپ كەتتى.

كَمِدٌ: قايغۇرغۇچى، ھەسرەت چەككۈچى؛ رەڭگى ئۆڭگەن.

كَمَدٌ، كُمْدَةٌ: ھەسرەت، قايغۇ-ھەسرەت؛ رەڭگى ئۆچۈپ كەتمەك، ئۆڭۈپ كەتمەك.

«يَنْبُوعُ مَفْخَرَةٍ دَأْمَاءُ مَحْمَدَةٍ فَرَّاجُ ذِي كَمَدٍ هَيَّاجُ أَشْوَاقِ»: (بۇ شېئىرلار) پەخىر بۇلىقى، مەدھىيە دېڭىزىدۇر. (بۇ شېئىرلار) غەمكىن ئادەمنىڭ قايغۇ ھەسرىتىنى كەتكۈزىدۇ، ئۇنى روھلاندۇرۇۋېتىدۇ.

كَمَرَ يَكْمُرُ كَمْرًا الْوِعَاءَ بِالْغِطَاءِ: قاچىنىڭ ئېغىزىنى ئەتتى.

كَمَرٌ: كېمىر، ئەگمە.

كُمْرُكٌ ج كَمَارِكُ: تاموژنا بېجى.

كُمْرُكُ الْبِضَاعَةِ: مالدىن ئېلىنىدىغان تاموژنا بېجى.

كَمَزَ يَكْمِزُ كَمْزًا الْعَجِيْنَ: خېمىرنى زوۋۇلا قىلدى.

كُمْزَةٌ ج كُمَزٌ: بىر ئوچۇم.

كَمَسَ يَكْمُسُ كُمُوْسًا: قاپىقىنى تۈردى.

كَمُشَ يَكْمُشُ كَمَاشَةً الرَّجُلُ: كىشى باتۇر بولدى.

كَمُشَتِ الْمَرْأَةُ: ئايالنىڭ كۆكسى كىچىك بولدى.

كُمْشَةٌ: باغلام، تۇتام، ئوچۇم.

كَمِشَةٌ: كۆكسى كىچىك.

كَمَعَ يَكْمَعُ كَمْعًا: كەستى، كېسىۋەتتى، چاپتى.

كَمَلَ وَ كَمُلَ يَكْمُلُ وَ كَمِلَ يَكْمَلُ كَمَالًا وَ كُمُوْلًا: تولۇق بولدى، مۇكەممەل بولدى، تامام بولدى.

كَمَّ يَكُمُّ كَمًّا الشَّيْءَ: نەرسىنى ياپتى، يوشۇردى.

كَمَّ الْبَعِيْرَ: تۆگىنىڭ تۇمشۇقىغا تور سالدى.

كَمَّ الشَّهَادَةَ: گۇۋاھلىقنى يوشۇردى.

كَمَّ فَمَهُ: ئۇنىڭ ئېغىزىنى تۇۋاقلىدى، ئۇنى ئېغىز ئاچقۇزمىدى.

كَمَّ أَفْوَاهَ الْمُعَارِضِيْنَ: قارشى تەرەپتىكىلەرنى ئېغىز ئاچۇرمىدى.

كَمٌّ: ياپماق، يوشۇرماق؛ ئېغىزدۇرۇق، يۆگەن، مىقدار، نورما.

«تَفُوْقُ دِرَاسَتُهَا الْمَجْمُوْعَةُ كَمًّا وَكَيْفًا»: ئۇنىڭ ئۆگىنىشلىرى سان ۋە سۈپەت جەھەتتە ئۈستۈن تۇرىدۇ.

كُمٌّ ج أَكْمَامٌ وَ كِمَمٌ: يەڭ.

«كَانَ كُمُّ قَمِيْصِ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَى الرُّسْغِ»ى ‹حەدىث›: رەسۇلۇللاھنىڭ كۆڭلىكىنىڭ يېڭى بېغىشىغىچە ئىدى.

كِمٌّ ج كِمَامٌ وَ أَكْمَامٌ وَ أَكِمَّةٌ: گۈل كاسىسى.

أَكْمَامُ النَّخْلِ: خورمىنىڭ بوغۇمى.

﴿وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْأَكْمَامِ﴾ ‹قۇرئان›: ۋە بوغۇملۇق خورمىلار بار.

كَمَّاحَةٌ: تورمۇز.

كَمَّاشَةٌ ج كَمَّاشَاتٌ: ئامبۇر.

كَمَّتَ يُكَمِّتُ تَكْمِيْتًا الثَّوْبَ: رەختنى جىگەر رەڭگە بويىدى.

كُمَّةُ الْمِصْبَاحِ: لامپا شىشىسى.

كُمَّثْرَى: ئامۇت.

كَمَّدَ يُكَمِّدُ تَكْمِيْدًا الْعُضْوَ: بىرەر ئەزانى ئىسسىتتى، ئىللىتتى، ئىسسىق تۆتكۈزدى.

كَمَّشَ يُكَمِّشُ تَكْمِيْشًا ذَيْلَهُ: ئېتىكىنى تۈردى.

كَمَّلَ يُكَمِّلُ تَكْمِيْلًا وَ تَكْمِلَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى تاماملىدى، مۇكەممەللەشتۈردى.

كَمَّمَ يُكَمِّمُ تَكْمِيْمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ياپتى، يوشۇردى.

كَمَّمَ الْحَيَوَانَ: ھايۋاننىڭ تۇمشۇقىغا تور سالدى.

كَمَّمَتِ النَّخْلَةُ: خورما بوغۇم چىقاردى.

كَمَّمَ الْقَمِيْصَ: كۆڭلەككە يەڭ ئورناتتى.

كَمُّوْنٌ: ئارپىبەدىيان.

كَمُّوْنٌ حُلْوٌ: شاكال بەدىيان.

كَمُّوْنٌ أَرْمَنِيٌّ: بەدىيان.

كَمِّيٌّ م كَمِّيَّةٌ: مىقدارنىڭ، ۋەزنىنىڭ.

كَمِّيَّةٌ ج كَمِّيَّاتٌ: مىقدار، نورما.

مِنْ حَيْثُ الْكَمِّيَّةِ: ۋەزنى جەھەتتىن.

«اِسْتَوْرَدَتِ الْحُكُوْمَةُ كَمِّيَّاتٍ مِنَ الْقَمْحِ»: ھۆكۈمەت بەلگىلىك ساندا بۇغداي ئىمپورت قىلدى.

كَمَنَ يَكْمُنُ كُمُوْنًا: يوشۇرۇندى.

كَمَنَ الشَّيْءَ: نەرسىنى يوشۇردى.

كُمْنَةٌ: گلائوكوما، بىرىكتۈرگۈچى پەردە ياللۇغى.

كَمَنْجًا . كَمَنْجَةٌ ج كَمَنْجَاتٌ: ئىسكىرىپكا؛ كامالچە.

كَمِهَ يَكْمَهُ كَمَهًا الشَّخْصُ: ئەما بولۇپ قالدى، كور بولۇپ قالدى.

كَمِهَ الرَّجُلُ: كىشى ئەقلىدىن ئازدى.
كَمِهَ النَّهَارُ: كۈن تۇتۇق بولدى.
كَمَهٌ: ئەما، قارىغۇ.
كَمُوشٌ: كۆكسى كىچىك.
كَمَى يَكْمِي كَمْيًا نَفْسَهُ: ساۋۇت ـ دۇبۇلغا كىيدى.
كُمَيْتٌ ج كُمْتٌ: جىگەر رەڭ، بىغىر رەڭ.
كَمَى شَهَادَتَهُ: گۇۋاھلىقنى يوشۇردى.
كَمِيَّةٌ: ئەسلى، يىلتىزى.
كَمِيدٌ: قايغۇرغۇچى، ھەسرەت چەككۈچى؛ رەڭگى ئۆڭگەن.
كَمِيشٌ ج كُمَشَاءُ: باتۇر.
كَمِيشُ الْإِزَارِ: بېلى چىڭ باغلانغان، ئىرادىلىك.
كَمِيشَةٌ: كۆكسى كىچىك.
كَمِيعٌ: بىللە ياتقۇچى، بىر تەكىيگە باش قويغۇچى.
كَمِينٌ ج كُمَنَاءُ: يوشۇرۇن، بۆكتۈرمە؛ پىستىرما قوشۇن.
نَصَبَ الثُّوَّارُ كَمِينًا لِلْعَدُوِّ: قوزغىلاڭچىلار دۈشمەنگە پىستىرما قويدى.
كَمِيٌّ ج كُمَاةٌ و أَكْمَاءُ: باتۇر، ئەزىمەت، قوراللانغان.
كَنَا يَكْنُو كِنَايَةً: ئىشارەت قىلدى، دارىتمىلىدى، كىنايە قىلدى.
كَنَائِسِيٌّ: چېركاۋنىڭ، چېركاۋغا دائىر.
كِنَابٌ: قوپال، توڭ.
كَنَارِيٌّ: سېرىق قۇشقاچ.
كِنَاسٌ: كېيىكنىڭ ئۇۋىسى.
كُنَاسَةٌ: ئەخلەت، سۈپۈرۈندە.
«وُضِعَتِ الْكُنَاسَةُ فِي كِيسٍ»: ئەخلەت خالتىغا تۆكۈلدى.
كُنَاصٌ: كۇچتۇڭگۇر ھايۋان.
كِنَانٌ: پاناھ جاي، يوشۇرۇنىدىغان جاي، شىپاڭ، بوتكا.
كِنَانَةٌ ج كِنَانَاتٌ و كَنَائِنُ: ئوقدان.
الْكِنَانَةُ: أَرْضُ الْكِنَانَةِ: مىسىر، مىسىر زېمىنى.
صَفْوَةُ الْكِنَانَةِ: جەۋھەر، مېغىز.
كِنَايَةٌ: ئىستىئارە قىلماق، تەمسىل قىلماق، كىنايە.
كَنَبَ يَكْنُبُ كُنُوبًا فُلَانٌ: بېيىدى.
كَنَبَ الرَّجُلُ: كىشى قوپال بولدى.
كَنَبَ الشَّيْءُ: نەرسە توم بولدى.
كَنِبَ يَكْنَبُ كَنَبًا الْيَدُ: قول قاپىرىپ قالدى.
كَنَبٌ: قاپارتقۇ، قاداق.
كَنَبَةٌ ج كَنَبَاتٌ: ساپا، كرېسلو، يۇمشاق ئورۇندۇق.
كَنَتَ يَكْنِتُ كَنْتًا فُلَانٌ فِي خَلْقِهِ: كۈچلۈك بولدى.
كَنَدَ يَكْنُدُ كُنُودًا النِّعْمَةَ: نېمەتكە تۇزكورلۇق قىلدى، نېمەتكە كۆز يۇمدى، ۋاپاغا جاپا قىلدى.
كِنْدَةٌ: تاغ بۆلىكى.
كُنْدُرٌ: مەستەك، مەستىكى رومى.
كُنْدُزٌ: قۇندۇز، قاما.
كُنْدُشٌ: سېغىزخان؛ كوت ـ كوت ئادەم.
كَنَزَ يَكْنِزُ كَنْزًا الْمَالَ: مال توپلىدى، ساقلىدى؛ مالنى كۆمدى، دۇنيانى كۆمۈپ ساقلىدى.
«بَخِيلٌ يَكْنِزُ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ»: بېخىل ئالتۇن ـ كۈمۈش توپلاپ ساقلايدۇ.
«كَنَزَ الْجَدُّ نُقُودًا مِنَ الذَّهَبِ لِأَحْفَادِهِ»: بوۋا نەۋرىلىرى ئۈچۈن تىللانى كۆمۈپ ساقلىدى.
كَنْزٌ ج كُنُوزٌ: خەزىنە، بايلىق، دۇنيا ـ دەپىنە؛ توپلىماق.
يَحْفَظُ كُنُوزَهُ فِي الْبَنْكِ: ئۇ بايلىقنى بانكىدا ساقلايدۇ.
﴿وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا﴾ «قرآن»: تام ئاستىدا ئۇلارنىڭ خەزىنىسى بار ئىدى.

كَنَسَ يَكْنُسُ كَنْسًا الْبَيْتَ: ئۆينى سۈپۈردى، تازىلىدى.

كَنَسَ يَكْنِسُ كَنْسًا الظَّبْيُ: كېيىك يوشۇرۇنۇۋالدى.

كَنْسٌ: سۈپۈرمەك.

كِنَسِيٌّ: چېركاۋنىڭ، ئىبادەتخانىنىڭ، چېركاۋغا دائىر.

كَنَشَ يَكْنُشُ كَنْشًا الْكِسَاءَ: كىيىمگە پەۋاز تۇتتى.

كَنَظَ يَكْنِظُ كَنْظًا الْأَمْرُ فُلَانًا: پالاننى قايغۇغا سالدى.

كُنْظَةٌ: غەم-قايغۇ، بېسىم، خاپىلىق.

كَنَعَ يَكْنَعُ كَنْعًا وَ كُنُوعًا الشَّيْءُ: نەرسە قورۇلۇپ قالدى، يىغىلىپ قالدى.

كَنَعَتِ الْعُقَابُ: بۈركۈت شۇڭغۇغاندا قانىتىنى يىغىۋالدى.

كَنَعَ النَّجْمُ: يۇلتۇز قىيسايدى.

كَنَعَ الْأَمْرُ: ئىش يېقىنلاشتى.

كَنَعَ الْأَمْرُ: پالانى نومۇستىن بېشىنى تۆۋەن قىلىۋالدى.

كَنَعَ عَنِ الطَّرِيقِ: يولدىن بۇرۇلۇپ كەتتى، خالتا كوچىغا كىرىپ قالدى.

كَنَعَ عَنِ الْأَمْرِ: ئىشتىن قورقتى.

كَنَعَ فِي الشَّيْءِ: ئاچ كۆزلۈك قىلدى.

كَنَعَ بِاللهِ: قەسەم ئىچتى.

كَنَعَ الْمِسْكُ بِالثَّوْبِ: كىيىمدىن ئىپارنىڭ پۇرىقى كەلدى.

كَنَعَ إِلَيْهِ: ئۇنىڭغا بويسۇندى.

كَنَفَ يَكْنُفُ كَنْفًا الشَّيْءَ: ساقلىدى، قوغدىدى، پاناھىغا ئالدى، ھامىيلىق قىلدى.

كَنَفَ الدَّارَ: ھويلىغا قورشاۋ تام سالدى.

كَنَفَ الْيَتِيمَ فِي بَيْتِهِ: يېتىمنى بېقىۋالدى.

كَنَفٌ ج أَكْنَافٌ: قىرغاق، گىرۋەك، چۆرىسى؛ ھىمايە قىلماق، قوغدىماق؛ قانات؛ سايە؛ قويۇن.

كَنَفُ الْإِنْسَانِ: ئادەمنىڭ قوينى.

عَاشَ فُلَانٌ فِي كَنَفِهِ: پالانى ئۇنىڭ سايىسىدا ياشىدى.

كَنَفُ اللهِ: ئاللاھنىڭ رەھمىتى، ئاللاھنىڭ قوغدىشى.

كَنْكَنَ يُكَنْكِنُ كَنْكَنَةً: ئۆيىدە ئولتۇردى؛ قاچتى.

كَنَّ يَكُنُّ كَنًّا وَكُنُونًا الشَّيْءَ: نەرسىنى ياپتى، يوشۇردى.

كِنٌّ ج أَكِنَّةٌ وَ أَكْنَانٌ: ئۇۋا، چاڭگا؛ ئۆي، تۇرالغۇ جاي.

كِنُّ الدَّجَاجِ: توخۇ كاتىكى.

كُنَّ: سىلەر، سىلەرنىڭ (ئاياللار ئۈچۈن).

كَنَّادٌ: ۋاپاسىز، تۇزكور.

كَنَّاسٌ ج كَنَّاسُونَ: سۈپۈرگىچى، تازىلىقچى.

«الْكَنَّاسُ يَكْنُسُ الشَّوَارِعَ وَ يُنَظِّفُهَا»: تازىلىق ئىشچىسى كوچىلارنى سۈپۈرۈپ تازىلايدۇ.

كُنَّاشَةٌ ج كُنَّاشَاتٌ: دەرەخ غولى، دەرەخ گەۋدىسى، پايە؛ خاتىرە دەپتەر.

«جَمَعَ الطَّالِبُ فِي كُنَّاشِهِ مُخْتَارَاتٍ مِنَ الشِّعْرِ الْمَدِيحِ»: ئوقۇغۇچى خاتىرە دەپتىرىگە مەدھىيە شېئىرلىرىدىن تاللانمىلارنى توپلىدى.

كِنَّةٌ: پاناھ جاي، يوشۇرۇنىدىغان جاي؛ بوتكا، شىپاڭ؛ پەردە، تورۇس، لەمپە، لاپاس، سايىۋەن، چەللە.

كَنَّةٌ ج كَنَائِنُ وَ كَنَّاتٌ: كېلىن؛ يەڭگە.

كُنَّةٌ ج كُنَّاتٌ وَ كُنَنٌ: كارىدور، ئايۋان، تورۇس، لەمپە، سايىۋەن.

كُنَّةُ الْبَابِ: ئىشىك ئالدى.

كَنَّنَ يُكَنِّنُ تَكْنِينًا الشَّيْءَ: نەرسىنى يوشۇردى، ياپتى.

كَنَّى يُكَنِّي تَكْنِيَةً الشَّخْصَ: لەقىمى بىلەن چاقىردى، فامىلىسى بىلەن چاقىردى.

أَحْمَدٌ يُكَنَّى بَأَبِي الْوَلِيْدِ: ئەھمەد ئەبۇلۋەلىد دەپ ئاتىلىدۇ.

كَنَهَ يَكْنُهُ كَنْهًا الأَمْرَ: ئىشنىڭ ھەقىقىتىنى چۈشەندى، ماھىيىتىگە يەتتى.

كُنْهٌ: نەرسىنىڭ جەۋھىرى، ماھىيىتى، ھەقىقىتى؛ ۋاقىت.

«رَجُلٌ يَعْرِفُ كُنْهَ الْأُمُوْرِ»: ئىشنىڭ ماھىيىتىنى چۈشىنىدىغان ئادەم.

«فَعَلَ هَذَا فِي غَيْرِ كُنْهِهِ»: بۇنى ئۆز ۋاقتىدا قىلمىدى.

كُنُوْدٌ: تۇزكورلۇق قىلماق، ۋاپاسىزلىق قىلماق.

كَنُوْدٌ: ۋاپاسىز، تۇزكور.

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ﴾ «قرآن»: ئىنسان ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىنىڭ (نېمەتلىرىنى) شەكسىز ئىنكار قىلغۇچىدۇر.

كَنَى يَكْنِي كِنَايَةً: ئىشارەت قىلدى، دارىتمىلىدى، پۈرىتىپ ئۆتتى، كىنايە قىلدى.

كَنَى يَكْنِي كُنْيَةً الشَّخْصَ: لەقىمى بىلەن چاقىردى، فامىلىسى بىلەن چاقىردى.

كَنَاهُ بِأَبِي عُثْمَانَ: ئۇنى ئەبۇ ئوسمان دەپ ئاتىدى.

كَنِيْبٌ: قۇرۇپ قالغان دەرەخ.

كُنْيَةٌ ج كُنًى: فامىلە، تەخەللۇس.

«أَبُو الْحَسَنِ كُنْيَةُ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ»: ئەبۇلھەسەن ئەلى ئىبن ئەبۇ تالىپنىڭ فامىلىسى.

كَنِيْسٌ: چېركاۋ.

كَنِيْسَةٌ ج كَنَائِسُ: چېركاۋ.

كَنِيْفٌ ج كُنُفٌ: ئېغىل، قوتان، ھاجەتخانا.

كَنِيْنٌ: يوشۇرۇن، مەخپىي.

كَهَامٌ: ئاجىزلىق، زەئىپلىك.

سَيْفٌ كَهَامٌ: گال قىلىچ.

كَهَامَةٌ: قېرىلىق، ئاجىزلىق، دەرمانسىزلىق.

كَهَانَةٌ: پالچىلىق، داخانلىق، مىسسىئونېرلىق.

كِهَانَةٌ: پال ئاچماق، رەم سالماق، داخانلىق قىلماق؛ مىسسىئونېرلىق، پاستېرلىق، پوپلۇق.

كَهِبَ يَكْهَبُ كَهَبًا وَ كُهُوْبًا وَ كُهْبَةً لَوْنُهُ: رەڭگى بېغىر رەڭ بولدى.

كُهْبٌ: چوڭ ياشلىق تۆگە ياكى قوتاز.

كَهَدَ يَكْهَدُ كَهْدًا وَ كَهَدَانًا: تەكرار تەلەپ قىلدى، چارچىدى.

كَهَدَ فِي الْمَشْيِ: تېز ماڭدى، تېز ماڭغۇزدى.

كَهْدٌ: تىرىشماق.

كَهْدَاءُ: دېدەك، چۆرە.

كَهَرَ يَكْهَرُ كَهْرًا: كۈلدى.

كَهَرَ النَّهَارُ: تاڭ يورۇدى.

كَهَرَ الْحَرُّ: ئىسسىق قاتتىق بولدى.

كَهَرَهُ: ئۇنى يەڭدى، بويسۇندۇردى.

كَهْرَبَ يُكَهْرِبُ كَهْرَبَةً الشَّيْءَ: نەرسىنى زەرەتلىدى، ئېلېكترلەشتۇردى.

كَهْرَبَ الرَّجُلَ: كىشىنى تەسىرلەندۇردى.

كَهْرَبَ سِلْكَ سِيَاجِ ضَيْعَتِهِ: ئېتىزنىڭ چىتلاق سىمىنى زەرەتلىدى.

كَهْرَبٌ ج كَهَارِبُ: توك، ئېلېكتر.

كَهْرَبَا كَهْرَبَاءُ: توك، توك كۈچى؛ تراللىبۇس، كەھرىۋا.

كَهْرَبَا مِغْنَطِيسِيَّةٌ: ئېلېكتر ماگنىت، ئېلېكتر ماگنىتىزم.

طَلَى بِالْكَهْرَبَاءِ: ئېلېكتر بىلەن ھەل بەردى، ئېلېكتر ئارقىلىق ھەل يالاتتى.

«إِنْقَطَعَتِ الْكَهْرَبَاءُ فِي الْمَدِيْنَةِ فَعَمَّ الظَّلَامُ»:

شەھەردە توك كېتىپ، ھەممە ياقنى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ كەتتى.

مَحَطَّةُ تَوْلِيْدِ الْكَهْرَبَاءِ: ئېلېكتر ئىستانسىسى.

كَهْرَبَائِيٌّ: ئېلېكترلىك، توك ئۆتكۈزگۈچ، ئاككۇمۇلياتور.

الْمُجَمِّعُ الْكَهْرَبَائِيُّ: ئاككۇمۇلياتور، ئاككۇمۇلياتورلۇق باتارىيە.

تَحْلِيْلٌ كَهْرَبَائِيٌّ: ئېلېكترولىز، ئېلېكترولىزلىماق.

تَيَّارٌ كَهْرَبَائِيٌّ: توك يولى، توك ئېقىمى.

جَرَسٌ كَهْرَبَائِيٌّ: ئېلېكتر قوڭغۇرىقى.

مِصْبَاحٌ كَهْرَبَائِيٌّ: ئېلېكتر چىراغ، توك چىراغ.

عِلَاجٌ كَهْرَبَائِيٌّ: توك بىلەن داۋالاش.

صَدَمَةٌ كَهْرَبَائِيَّةٌ: توك تېپىۋېتىش.

كَهْرَبَائِيٌّ سَيَّارَاتٍ: تراموۋاي.

قَلَّ الْكَهْرَبَائِيُّوْنَ فِي الْبِلَادِ: يۇرتلاردا توكچىلار كەم.

كَهْرَبَائِيَّةٌ: توك، ئېلېكتر، توك كۈچى، ئېلېكتر چىراغ، ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى.

الْكَهْرَبَائِيَّةُ الْإِنْجَابِيَّةُ: مۇسبەت ئېلېكتر.

الْكَهْرَبَائِيَّةُ السَّلْبِيَّةُ: مەنپىي ئېلېكتر.

كَهْرَبَةٌ: توك قاچىلاش، زەرەتلىمەك، ئېلېكترلەشتۈرمەك، ئېلېكترونلاشتۇرماق.

كَهْرَبَةُ الشَّوَارِعِ: كوچىلارنى ئېلېكترلەشتۈرۈش.

كَهْرَبِيٌّ: توكقا ئائىت؛ توكچى، ئېلېكترلىق، ئېلېكترونلۇق، ئېلېكترشۇناس.

تَيَّارٌ كَهْرَبِيٌّ: توك ئېقىمى.

دَافِعٌ كَهْرَبِيٌّ: ئېلېكترلىك، ئېلېكترو، ئېلېكترىك.

مُحَرِّكٌ كَهْرَبِيٌّ: ئېلېكتر دۋىگاتېل، ئېلېكتر ماتور.

عِلَاجٌ كَهْرَبِيٌّ: توك بىلەن داۋالاش.

كَاشِفٌ كَهْرَبِيٌّ: گالۋانوسكوپ، ئېلېكتروسكوپ، رېئوسكوپ (جىسىملاردا توك بار-يوقلۇقىنى تەكشۈرۈش ئەسۋابى).

سَالِبٌ كَهْرَبِيٌّ: مەنپىي ئېلېكتر، مەنپىي زەرەت، مەنپىي ئېلېكترون.

مُوْجِبٌ كَهْرَبِيٌّ: مۇسبەت ئېلېكتر، پوزىترون، ئانتى ئېلېكترون.

مُوَلِّدٌ كَهْرَبِيٌّ: دىنامو ماشىنا، گېنېراتور، ئېلېكتر دۋىگاتېل، ئېلېكتر ماتور.

كَهْرَبِيَّةٌ: توك، ئېلېكتر، توك كۈچى، ئېلېكتر چىراغ.

الطَّاقَةُ الْكَهْرَبِيَّةُ: ئېلېكتر ئېنېرگىيىسى.

الشَّحْنَةُ الْكَهْرَبِيَّةُ: ئېلېكتر زەرەت.

السَّاعَةُ الْكَهْرَبِيَّةُ: توك سائىتى.

الْمِرْوَحَةُ الْكَهْرَبِيَّةُ: ئېلېكتر يەلپۈگۈچ، ۋېنتىلياتور.

كَهْرَطِيْسِيٌّ: ئېلېكتر ماگنىتلىق، ئېلېكتر ماگنىتىزملىق.

كَهْرَطِيْسِيَّةٌ: ئېلېكتر ماگنىت، ئېلېكتر ماگنىتىزم، ئېلېكتر ماگنىت ئىلمى، ئېلېكتر ماگنىتشۇناسلىق.

كَهْرَمَائِيٌّ: سۇ ئېلېكتر.

مَحَطَّةٌ كَهْرَمَائِيَّةٌ: گىدرو ئېلېكتر ئىستانسا، سۇ ئېلېكتر ئىستانسىسى.

كَهْرَمَانٌ: كەھرىۋا.

كَهْرَمَانٌ أَسْوَدُ: قارا ئامبىر (كۆمۈرنىڭ بىر خىلى بولۇپ، رەڭگى قارا ۋە قاتتىق كېلىدۇ، پارقىرىمايدۇ، بۇنىڭدىن سانائەت بۇيۇملىرى ياسىلىدۇ).

كَهْفٌ ج كُهُوْفٌ: غار، ئۆڭكۈر؛ تۆشۈك؛ پاناھگاھ.

كَهْفٌ رِئَوِيٌّ: ئۆپكە يىرىڭلىق ئىششىقى.

كَهَلَ يَكْهُلُ كُهُوْلَةً الشَّخْصُ: كىشى ئوتتۇرا ياش بولدى، ياش قۇرامىغا يەتتى.

كَهْلٌ ج كُهُوْلٌ م كَهْلَةٌ ج كَهْلَاتٌ: ئوتتۇرا ياش ئادەم، نەۋقىران ئادەم (30 بىلەن 50 ياش ئارىلىقىدىكى ئادەم).

﴿وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلاً﴾ «قرآن»: ئۇ

بۇشــۇكتىمۇ، ئوتتــۇرا يــاش بولغانــدىمۇ كىشىلەرگە سۆزلەيدۇ.

كَهِمَ يَكْهَمُ وَ كَهُمَ يَكْهُمُ كَهَامَةً وَ كُهُوْمًا: ئاجىزلاشتى، زەئىپلەشتى، كۈچىدىن قالدى.

كَهَمَ يَكْهَمُ وَ كَهُمَ يَكْهُمُ كَهَامَةً: كېچىكتى، تەخىر قىلدى، سۇسلۇق قىلدى.

كَهَمَتِ الشَّدَائِدُ فُلَانًا: كۈلپەتلەر ئۇنى قورقۇنچاق قىلىۋەتتى.

كَهَنَ يَكْهَنُ كَهَانَةً: غايىبنى سۆزلىدى، غايىبتىن خەۋەر بەردى، كاھىنلىق قىلدى.

كَهُنَ يَكْهُنُ كَهَانَةً: كاھىن بولۇۋالدى، پالچى بولدى.

كُهْنَةٌ: ئىشتىن چىققان كونا نەرسە.

الْوَرَقُ الْكُهْنَةُ: كېرەكسىز قەغەز.

كَهَنُوْتٌ: مىسسىئونېرلىق، پاستېرلىق، پوپلۇق.

كُهُوْلَةٌ: ئوتتۇرا ياشلىق، نەۋقىرانلىق.

كُهُوْلِيَّةٌ: ئوتتۇرا ياشلىق، نەۋقىرانلىق.

كَهِيَ يَكْهَى كَهًى: قورقۇنچاق بولدى؛ يۈزىگە سەپكۈن چىقىپ قالدى، ئاجىزلاپ كەتتى.

كُهَيْرِبٌ ج كُهَيْرِبَاتٌ: ئېلېكترون، ئېلېكتر، توك.

كُوَارَةٌ ج كُوَارَاتٌ و كَوَائِرُ: ھەرە كۆنىكى، بوغۇم تاۋاق.

كُوْبٌ ج أَكْوَابٌ: ئىستاكان، جام.

«هَذَا الْكُوْبُ رَائِعُ الْمَنْظَرِ وَ لَكِنْ لِلْأَسَفِ فِيْهِ عَيْبٌ صَغِيْرٌ»: بۇ قاچا چىرايلىقكەن، ئەپسۇسكى، ئۇنىڭدا ئازراق نۇقسان بار ئىكەن.

«وَيُطَافُ عَلَيْهِم بِآنِيَةٍ مِّن فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ» «قرآن»: ئۇلارغا (تاماق قاچىلانغان كۈمۈش قاچىلار، (مەي تولدۇرۇلغان) كۈمۈشتىن ياسالغان (شىشىدەك سۈزۈك) جاملار ئايلاندۇرۇلۇپ سۇنۇلۇپ تۇرىدۇ.

كُوْبَةٌ: ھاۋانچا تېشى؛ شاھمات.

كُوبْرَا ج كُوبْرَاتٌ: ئۆتكۈر زەھەرلىك يىلان.

كُوبْرِي ج كَبَارٍ (الْكَبَارِيْ): كۆۋرۈك.

كُوْبَسٌ: بىخەتەرلىك قۇرۇلمىسى.

كُوْبِسَةٌ: تۇتقۇچ، يۆلەنچۈك.

كُوْبُوْنُ السَّنَدِ الْمَالِيِّ ج كُوْبُوْنَاتٌ: ئۆسۈم چېكى.

كُوْبُوْنُ الْأَقْمِشَةِ: رەخت پارچىسى، پارچە رەخت.

كَوْثٌ: باسماق كەش.

كُوْثَةٌ: مۇنبەت، ئۈنۈملۈك.

كَوْثَرٌ: نۇرغۇن، مول، كۆپ.

الْكَوْثَرُ: جەننەتتىكى بىر ئۆستەڭ.

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ﴾ «قرآن»: بىز ساڭا ھەقىقەتەن نۇرغۇن ياخشىلىقلارنى ئاتا قىلدۇق.

كَوْثَلٌ: كېمىنىڭ قۇرۇق تەرىپى.

كُوْخٌ ج أَكْوَاخٌ: كەپە، ئالچوق، ساتما.

سُكَّانُ الْأَكْوَاخِ: كەپىلەردە تۇرىدىغانلار.

كَوْدَةٌ: دۆۋە؛ قورغان، قەلئە.

كُوْرٌ ج أَكْوَارٌ وَ كِيْرَانٌ: تۆمۈرچىنىڭ ئوچىقى؛ مېتال ئېرىتىدىغان سايمان.

كُوْرَةٌ ج كُوَرٌ: ئۆلكە، رايون، يېزا.

كُوْزٌ ج أَكْوَازٌ و كِيْزَانٌ: ساپاقلىق ساپال قاچا.

كَوْزَبٌ: بېخىل، پىخسىق.

كُوْسَةٌ/كُوْسَي: يېگىلى بولىدىغان قاپاق، ئامېرىكا كاۋىسى.

كَوْسَجٌ ج كَوَاسِجُ: ئاكۇلا، لەھەڭ.

كُوْشَةٌ: ئۇزۇن ساپا.

كُوْشُكٌ: كىچىك ئۆي، بوتكا.

كَوِعَ يَكْوَعُ كَوَعًا الشَّخْصُ: جەينىكى چوڭ بولدى.

كُوْعٌ ج أَكْوَاعٌ و كِيْعَانٌ: جەينەك.

«فِي الْوُضُوْءِ غَسْلُ الْيَدَيْنِ إِلَى الْكُوْعَيْنِ»: تاھارەتتە ئىككى قولنى جەينىكىگىچە يۇماق بار.

«لَايَعْرِفُ كُوْعَهُ مِنْ بُوْعِهِ»: قارا تۇرۇك، ئېلىپنىڭ

سۇنۇقىنى بىلمەيدىغان.

كُوفَانٌ: يۇمىلاق نەرسە؛ يۇمىلاق قۇم دۆۋىسى؛ تۇرمان؛ كۆچلۈكلۈك؛ ھارغىنلىق، چارچاش؛ ئاپەت.

النَّاسُ فِي كُوفَانٍ مِنْ أَمْرِهِمْ: كىشىلەر قالايمىقانلىشىپ كەتتى.

كُوفِيٌّ ـ الْكُوفِيّ: كوفى نۇسخا (خەت نۇسخىسى)؛ كۇفەلىق.

الْخَطّ الْكُوفِيّ: كوفى نۇسخا خەت.

كُوفِيَّةٌ ج كُوفِيَّاتٌ: ياغلىق، رومال، شارپا.

كَوْكَبَ يُكَوْكِبُ كَوْكَبَةً الْحَدِيدُ: تۆمۈر يالتىرىدى، پارقىرىدى.

كَوْكَبٌ ج كَوَاكِبُ: يۇلتۇز، قوۋمنىڭ باشچىسى، كۆزگە چۈشىدىغان ئاق.

الْكَوْكَبُ السَّيَّارَةُ: سەييار يۇلتۇز.

الْكَوَاكِبُ الثَّابِتَةُ: تۇرغۇن يۇلتۇزلار.

﴿إِنَّا زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ﴾ «قرآن»: بىز ھەقىقەتەن يېقىن ئاسماننى يۇلتۇزلار (نۇرى) بىلەن زىننەتلىدۇق.

الْكَوْكَبُ الْأَرْضِيّ: يەر شارى.

نِظَامُ الْكَوَاكِبِ: يۇلتۇزلار سىستېمىسى.

كَوْكَبٌ سِينَمَائِيٌّ: كىنو چولپىنى.

«ذَهَبُوْا تَحْتَ كُلِّ كَوْكَبٍ»: تارقاپ كەتتى.

كَوْكَبَةٌ: بىر جامائە ئادەم، قوشۇن، ئەترەت؛ يۇلتۇزلار سىستېمىسى.

كَوْكَبَةٌ مِنَ الْفُرْسَانِ: چەۋەندازلار توپى.

كَوْكَبِيٌّ: يۇلتۇزنىڭ، يۇلتۇز شەكىللىك.

كُوْلُوْنٌ: قولۇپ.

كُوْلِيْرَا: خولېرا.

«ظَهَرَتِ الْكُوْلِيْرَا فِي الْإِقْلِيْمِ الْفُلَانِي»: پالانى رايوندا خولېرا بايقالدى.

كُوْلِيْسٌ ج كَوَالِيْسُ الْمَسْرَحِ: سەھنە ئارقىسىدىكى جاي.

السَّادَةُ مِنْ وَرَاءِ الْكَوَالِيْسِ: سەھنە ئارقىسى خوجايىنلىرى.

الْأَسْبَابُ الَّتِي تَتَرَدَّدُ فِي الْكَوَالِيْسِ: تارقىلىپ يۈرگەن باھانە ـ سەۋەبلەر.

خَلْفَ الْكَوَالِيْسِ: يوشۇرۇن، يەكە ئىچىدە، پەردە ئارقىسىدا.

«يَتَّفِقُوْنَ عَلَى الْحُلُوْلِ فِي الْكَوَالِيْسِ قَبْلَ عَرْضِهَا عَلَى الْمُؤْتَمِرِ»: قۇرۇلتايغا ئوتتۇرىغا قويۇشتىن ئىلگىرى يەكە ئىچىدە كېلىشىۋالىدۇ.

فِي كَوَالِيْسِ السِّيَاسَةِ: سىياسىي سەھنە ئارقىسىدا.

كَوِمَ يَكْوَمُ كَوَمًا الْبَعِيْرُ: تۆگىنىڭ لوككىسى چوڭ بولدى.

كَوْمٌ ج أَكْوَامٌ: دۆۋە، تۆپىلىك، دۆڭ.

يَجْمَعُ أَكْوَامَ الْحَطَبِ: ئۇ ئوتۇن دۆۋىلىرىنى يىغىدۇ.

كَوَمَةٌ ج كُوَمٌ وَ كِيْمَانٌ: دۆۋە.

كُوْمُنْوِلْثٌ: بىرلەشمە، مۇئەييەن دۆلەتلەر بىرلەشمىسى.

دُوَلُ الْكُوْمُنْوِلْثِ: مۇستەقىل دۆلەتلەر بىرلەشمىسى.

كَوْنٌ م أَكْوَانٌ: مەۋجۇدىيەت، ماھىيەت، ھالەت.

الْكَوْنُ: كائىنات، جاھان.

كَوْنٌ: بولماق.

كَوْنُ الشَّيْءِ: نەرسىنىڭ پەيدا بولۇشى.

«حُكِمَ عَلَيْهِ بِعَدَمِ سَمَاعِ الدَّعْوَى لِكَوْنِهِ مَجْنُوْنًا»: ئۇنىڭ سارالڭ بولۇپ قالغانلىقى جەھەتتىن ئۇنىڭ داۋاسىنىڭ ئۆتمەيدىغانلىقىغا ھۆكۈم قىلىندى.

الْكَوْنَانِ: دۇنيا ۋە ئاخىرەت.

كَوْنِيٌّ: ئالەمشۇمۇل، خەلقئارالىق، دۇنياۋى.

تَقَدَّمَ الْعِلْمُ فِي مَعْرِفَةِ النِّظَامِ الْكَوْنِيّ: ئالەم

سىستېمىسىنى بىلىشتە ئىلىم-پەن ئىلگىرىلەپ كەتتى.

مَلَّاحٌ كَوْنِيٌّ: ئالەم ئۇچقۇچىسى.

الْأَشِعَّةُ الْكَوْنِيَّةُ: ئالەم زەررىچىلىرى، ئالەم رادىئاتسىيىسى.

عِلْمُ الْكَوْنِيَّاتِ: ئالەم توغرىسىدىكى پەن (ئالەمنىڭ ئومۇمىي قانۇنىيەتلىرى، ماھىيىتى ۋە تۈزۈلۈشى توغرىسىدىكى پەن).

كَوَّاءٌ: چېقىمچى، تۆھمەتخور، ئوتقۇيرۇق.

كَوَّاءُ الْمَلَابِسِ: كىيىمنى دەزماللىغۇچى.

كُوَّةٌ ج كُوَّاتٌ وَ كُوًى: دېرىزە، پەنجىرە، كۆزنەك، يوچۇق.

كَوَّحَ يُكَوِّحُ تَكْوِيحًا فُلَانًا: پالاننى يەڭدى، بويسۇندۇردى، چېكىندۇردى.

كَوَّدَ يُكَوِّدُ تَكْوِيدًا: توپلىدى، جۇغلىدى، يىغدى.

كَوَّرَ يُكَوِّرُ تَكْوِيرًا: يۆگىدى، ئورىدى، قاتلىدى.

كَوَّرَ الْعِمَامَةَ: سەللە يۆگىدى.

كَوَّرَ الْمَتَاعَ: يۈك-تاقنى تاڭدى.

«**كَوَّرَ اللهُ اللَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ**»: ئاللاھ كېچىنى كۈندۈزگە كىرىشتۈردى.

كَوَّرَ اللهُ الشَّمْسَ: ئاللاھ كۈننىڭ نۇرىنى يوقىتىۋەتتى.

﴿**إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ**﴾ ‹قۇرئان›: كۈننىڭ نۇرى ئۆچكەن چاغدا.

كَوَّسَ يُكَوِّسُ تَكْوِيسًا فُلَانًا عَلَى رَأْسِهِ: ئوڭدىسىغا يىقىتىۋەتتى.

كَوَّفَ يُكَوِّفُ تَكْوِيفًا الشَّخْصُ: كۇفەگە كەلدى.

كَوَّفَ الشَّيْءَ: نەرسىنى يىراقلاشتۇردى، نېرى قىلىۋەتتى.

كَوَّمَ يُكَوِّمُ تَكْوِيمًا الشَّيْءَ: نەرسىنى توپلىدى، دۆۋىلىدى.

كَوَّمَ الْفَلَّاحُ التِّبْنَ: دېھقان سامانىنى يىغدى.

كَوَّنَ يُكَوِّنُ تَكْوِينًا الشَّيْءَ: قۇردى، بەرپا قىلدى، تەسىس قىلدى، قۇراشتۇردى.

كَوَّنَ مِنْ كَذَا: شۇنىڭدىن تەركىب تاپتى.

كَوَّنَ الْمُهَنْدِسُ جِهَازًا إِلِكْتِرُونِيًّا: ئىنژېنېر ئېلېكترون ئۈسكۈنىنى قۇراشتۇردى.

كَوَّنُوا جَمْعِيَّةً خَيْرِيَّةً: ئۇلار خەيرىيەت جەمئىيىتىنى تەسىس قىلدى.

كَوَى يَكْوِي كَيًّا بِالنَّارِ: ئوتقا قاقلىدى، كاۋاپ قىلدى.

كَوَى الطَّبِيبُ الْمَرِيضَ: تېۋىپ ئاغرىقنى داغلاپ داۋالىدى.

كَوَى الْمَلَابِسَ: كىيىمگە دەزمال سالدى.

كَوَتْهُ بِعَيْنَيْهَا: ئۇنىڭغا تىكىلىپ قارىدى.

كَوَاهُ: ئۇنى چېقىۋالدى.

كَيْ . لِكَيْ . كَيْمَا: ئۈمۈمەن، يولىدا، سەۋەبتىن.

جَاءَ كَيْ يُسَاعِدَكَ: ئۇ ساڭا ياردەم قىلىش ئۈچۈن كەلدى.

«**حَذَّرْتُكَ كَيْ لَا تَفْعَلَ مَا فَعَلْتَهُ**»: قىلغىنىڭنى قايتا قىلماسلىقىڭ ئۈچۈن سېنى ئاگاھلاندۇردۇم.

﴿**كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيراً**﴾ ‹قۇرئان›: بۇنىڭ بىلەن بىز ساڭا كۆپ تەسبىھ ئېيتىمىز.

كَيْ لَا: بولماسلىق، بولماسلىق ئۈچۈن، ئېھتىمال، بەلكىم.

﴿**لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ**﴾ ‹قۇرئان›: قولۇڭلاردىن كەتكەن نەرسىگە قايغۇرۇپ كەتمەسلىكىڭلار ۋە ئاللاھ بەرگەن نەرسىلەرگە خۇش بولۇپ كەتمەسلىكىڭلار ئۈچۈندۇر.

لِكَيْلَا: ... دىن ساقلانماسلىق ئۈچۈن، بولماسلىقى ئۈچۈن.

كِيَاسَةٌ: ئەقىل-پاراسەت؛ سىلىقلىق، مەدەنىيەتلىك.

كِيَالَةٌ: ئۆلچەمەك.

كِيَانٌ ج كِيَانَاتٌ: تەبىئىتى، تۇغما خۇسۇسىيىتى؛ ماھىيەت، ھالەت؛ مەۋجۇدىيەت.

الْكِيَانُ الصَّهْيُونِيَّةُ: ئىسرائىلىيىنىڭ ماھىيىتى.

فِي أَعْمَاقِ كِيَانِهِ: ئۇنىڭ ئەسلىي تەبىئىتىدە.

الْكِيَانَاتُ الْمُصْطَنِعَةُ: سۈنئىي خاراكتېرلار.

كَيْتَ وَ كَيْتَ: شۇنداق، شۇنىڭغا ئوخشاش.

قَالَ فُلَانٌ كَيْتَ وَ كَيْتَ: پالانى مۇنداق-مۇنداق دېدى.

كَيْدٌ ج كِيَادٌ: ھىيلە، ھىيلىگەرلىك، ئالدامچىلىق؛ قەست قىلماق.

كِيْرٌ ج أَكْيَارٌ وَ كِيَرَةٌ: تۆمۈرچىنىڭ كۆرۈكى (شامالچىسى).

كَيْسٌ ج كُيُوسٌ: ئەقىل، پاراسەت؛ سىلىقلىق، مەدەنىيەتلىك.

كِيسٌ ج أَكْيَاسٌ و كِيَسَةٌ: سومكا، خالتا، تاغار.

كِيسُ الدِّرْهَمِ: پۇل قاپچۇقى، ھەميان، پورتمال.

كِيسُ قَمْحٍ: بۇغداي تاغىرى.

كِيسُ أَسْمِنْتٍ: سېمونت خالتىسى.

كِيسُ مِخَدَّةٍ: ياستۇق قېپى.

سَافَرَ عَلَى كِيسِهِ: ئۆز خىراجىتى بىلەن سەپەر قىلدى.

كِيسُ الْتِهَابِيٌّ: قاپارتقۇ ياللۇغى.

كَيْصٌ / كِيْصٌ: بېخىل، ئىچى تار.

كَيْفَ: قانداق؟

﴿وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ﴾ «قرآن»: سىلەرگە ئاللاھنىڭ ئايەتلىرى ئوقۇلۇۋاتقان ۋە ئاراڭلاردا ئاللاھنىڭ پەيغەمبىرى تۇرسا، قانداقمۇ كاپىر بولىسىلەر؟

كَيْفَ حَالُكَ: ھالىڭ قانداق؟

الْكَمّ وَالْكَيْفُ: سان، سۈپەت ۋە تۈر.

الصِّنَاعَةُ مُتَطَوِّرَةٌ كَمًّا وَ كَيْفًا: سانائەت سان ۋە سۈپەت جەھەتتە تەرەققىي قىلدى.

كَيْفَمَا كَانَ: قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، قانداقلا بولمىسۇن؟

كَيْفَمَا تَكُنْ يَكُنْ قَرِينُكَ: سەن قانداق بولساڭ، دوستۇڭ شۇنداق بولىدۇ.

كَيْفَمَا كَانَ الْحَالُ: ئەھۋالىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر.

«يَجِبُ أَنْ نَجِدَ حَلًّا لِهَذِهِ الْمُشْكِلَةِ كَيْفَمَا كَانَ الْحَالُ»: قانداقلا بولمىسۇن بۇ مەسىلىنى ھەل قىلىشىمىز كېرەك.

كَيْفِيٌّ: خالىغانچە، خاھىشى بويىچە، ئىختىيارىچە.

كَيْفِيَّةٌ ج كَيْفِيَّاتٌ: ھال، ھالەت؛ ۋەزىيەت؛ خاراكتېر، مىجەز؛ ئوبراز.

بِكَيْفِيَّةٍ غَرِيبَةٍ: ئاجايىپ رەۋىشتە.

كَيْفِيَّةُ إِسْتِعْمَالِ الدَّوَاءِ: دورا ئىشلىتىش ئۇسۇلى.

كَيْفِيَّةُ الْعَمَلِ: ئىشنىڭ شەكلى.

كَيْكَةٌ ج كَيَاكِيّ: توخۇم.

كَيْلٌ ج أَكْيَالٌ: ئۆلچەم قاچىسى، كۈرە، كەمچەن.

طَفَحَ الْكَيْلُ: ئىش چېكىگە يەتتى.

﴿وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذا كِلْتُمْ وَزِنُواْ بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ﴾ «قرآن»: سىلەر (ئاشلىق قاتارلىقلارنى) ئۆلچەپ بەرگەندە، تولۇق ئۆلچەڭلار ۋە توغرا تارازىدا تارتىپ بېرىڭلار.

كَيْلَةٌ ج كَيْلَاتٌ: ئۆلچەم قاچىسى، ئۆلچىگۈچ.

كِيمَاوِيٌّ: خىمىك، خىمىيە مۇتەخەسسىسى، خىمىيىلىك، خىمىيىگە ئائىت.

سَبَّاغٌ كِيمَاوِيٌّ. سَمَّادٌ كِيمَاوِيٌّ: خىمىيىۋى ئوغۇت.

مُرَكَّبَاتٌ كِيمَاوِيَّةٌ / كِيمَاوِيَاتٌ: خىمىيىلىك دورىلار، خىمىيىلىك بۇيۇملار، خىمىيىۋى ماتېرىياللار، خىمىيىۋى مەھسۇلاتلار.

كِيمِيَا، كِيمِيَاءُ: خىمىيە.

اَلْكِيمِيَا الْحَيَوِيّ: بىئوخىمىيە.

كِيمِيَائِيٌّ: خىمىك، خىمىيە مۇتەخەسسىسى، خىمىيىلىك، خىمىيىگە ئائىت.

«أَحْرَزَ جَائِزَةَ نُوبِلِ الْكِيمِيَائِيِّ الْفُلَانِيّ»: پالانى خىمىيەشۇناس نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشتى.

دِرَاسَةٌ كِيمِيَائِيَّةٌ: خىمىيە تەتقىقاتى.

كَيْنٌ: بويسۇنماق، ئىتائەت قىلماق.

كَيْنُونَةٌ: مەۋجۇدىيەت؛ ماھىيەت؛ ھالەت.

كَيْوَانٌ: ساتورن (يۇلتۇز).

كَيٌّ: داغلىماق، قىزىتماق، كۆيدۈرمەك، كۆيۈك ئىزى، كۆيۈك، تامغا.

كَيَّالٌ ج كَيَّالُونَ: جىڭچى، تارازىچى، ئۆلچىگۈچى.

كَيَّسَ يُكَيِّسُ تَكْيِيسًا: ئەقىل-پاراسەتلىك قىلدى، زېرەك قىلدى.

كَيَّسَ الشَّيْءَ: نەرسىنى خالتىغا سالدى.

كَيِّسٌ ج أَكْيَاسٌ وَكَيْسَى م كَيِّسَةٌ ج كَيَاسِيّ: ئەقىللىق، چېچەن، زېرەك، ھوشيار؛ ئەدەپلىك.

كَيَّفَ يُكَيِّفُ تَكْيِيفًا الشَّيْءَ: پارچىلىدى.

كَيَّفَ الْجَزَّارُ اللَّحْمَ: قاسساپ گۆشنى پارچىلىدى.

«كَيَّفَ الْمُصْلِحُ عَقْلِيَّةَ الشَّعْبِ»: ئىسلاھاتچى خەلقنىڭ چۈشەنچىسىنى ئۆزگەرتتى.

كَيَّفَ حَيَاتَهُ: تۇرمۇشىنى ئۆزگەرتتى، رەتكە سالدى.

كَيَّفَ سُلُوكَهُ: يۈرۈش-تۇرۇشىنى ئۆزگەرتتى.

كَيَّفَ الْهَوَاءَ: ھاۋانى تەڭشىدى.

«كَيَّفَ السِّيَاسِيُّ الْمَوْضُوعَ كَمَا أَرَادَ»: سىياسىيون ماۋزۇنى خاھىشى بويىچە ئۆزگەرتتى.